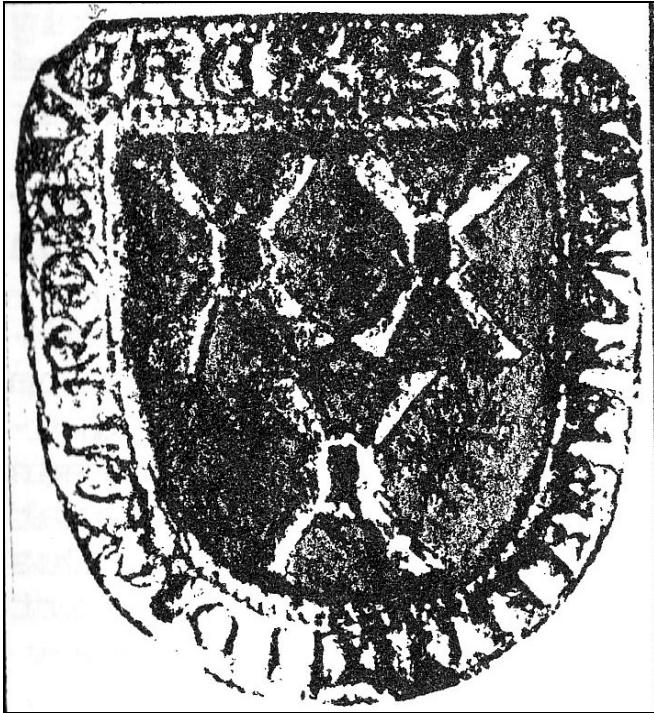

MIERLO,

**ZIJN OUDSTE HEREN EN HUN FAMILIE
(c.1100-1335)**

**een genealogische en historische
reconstructie**

Hans Vogels

HEEMKUNDE KRING MYERLE

MIERLO 1999

MIERLO,
ZIJN OUDSTE HEREN EN HUN FAMILIE
(c.1100-1335)
een genealogische en historische
reconstructie

Hans Vogels

HEEMKUNDE KRING MYERLE

MIERLO 1999

Mierlo, zijn oudste Heren en hun familie (c.1100-1335), een genealogische en historische reconstructie.

Themanummer d'n Myerlese Koerier
13e jaargang, 1999 nr. 2

Opmaak:

Hans Vogels
Rinie Wijts
Guusje Sanders
Marieke van de Konijnenberg

Heemkunde Kring Myerle

Secretariaat/redactieadres:

Annie Berkers-Romonesco
Burg. van Lokvenstraat 135
5731 LT MIERLO
Tel.(0492) 664118

Afbeelding omslag:

Wapenzegel Hendrik genaamd Rover, ridder,
1291, 1e burggraaf van Montfoort uit de
familie Van Rode

Copyright: Heemkunde Kring Myerle

ISBN: 90-805381-1-6

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE	3
VOORWOORD	5
HOOFDSTUK I	
VOORSPEL	6
§ 1. Inleiding.....	6
§ 2. Verouderde opvattingen.....	8
HOOFDSTUK II	
DE HEREN EN HUN FAMILIE	15
§ 1. De Heren van Mierlo.....	15
§ 2. Roelof Rover van Rode.....	16
§ 3. Hendrik I van Rode/Mierlo.....	18
§ 4. Gooswijn I [Moedel] van Mierlo.....	23
§ 5. [Elisabeth] en Makarius van den Bosch.....	25
§ 6. De Moedels.....	29
§ 7. Hendrik II [Rover] van Mierlo.....	34
§ 8. Van Keent.....	37
§ 9. De Van Mierlo's.....	39
§ 10. Gooswijn II Moedel van Mierlo.....	45
HOOFDSTUK III	
DE NEVEN	48
§ 1. De burggraven van Montfoort.....	48
§ 2. Rixtel.....	52
HOOFDSTUK IV	
AFKOMST	59
§ 1. Gijsbert van Rode.....	59
§ 2. De Heren/graven van Rode.....	61
§ 3. Tilburg.....	70
§ 4. De kloosters Mariënweerd en Hooidonk.....	72

HOOFDSTUK V	MIERLO	77
§ 1.	Het gebied Mierlo	77
§ 2.	De leenband met de hertog	79
§ 3.	De link naar Heeze	82
§ 4.	Geldrop en Mierlo	86
HOOFDSTUK VI	HEEZE EN HELMOND	89
§ 1.	De Heren van Heeze	89
§ 2.	De familie Van Millen	90
§ 3.	Het 'dominium' Helmond	92
HOOFDSTUK VII	DE LINK NAAR HET HEDEN	99
§ 1.	Nakomelingen	99
§ 2.	Stamreeksen	100
NABESCHOUWING		104
DANKWOORD		105
BIJLAGEN		106
I.	Het Cartularium van Mierlo	106
II.	Namen, benoeming en aanduiding	106
III.	Vernoeming	107
IV.	Heraldiek	108
V.	Randvoorwaarden	109
LITERATUURLIJST		110
HERKOMST VAN DE AFBEELDINGEN		117
OVER DE SCHRIJVER		118

Voorwoord

Met trots schrijf ik het voorwoord in het voor u liggende boekwerk. Een gepaste mate van trots is hier zeker op zijn plaats, omdat ik eerder diverse oproepen aan u deed om een bijdrage te leveren aan de Myerlese Koerier. Dat deze oproep zou resulteren in een boekwerk van de genealoog en schrijver Hans Vogels en waar de oudste geschiedenis van de Heren van Mierlo mogelijk op z'n kop zou gaan, had ik niet voor mogelijk gehouden.

Grote gedrevenheid en kennis van zaken hebben geleid tot het voor u liggende resultaat. Er zijn hobby's en hobby's, stamboomonderzoek is er een van, waarmee Hans de genealogen en historici opnieuw aan het denken en mogelijk opnieuw aan het werk heeft gezet. Zijn visie op de herkomst van de oudste Heren van Mierlo is geheel nieuw en op een makkelijk leesbare wijze in dit boekwerk voor u samengebracht. Daarom presenteer ik u met 'trots' deze genealogische studie, en hoop dat het voor velen een aanleiding mag zijn om zelf intensief(ver) aan stamboomonderzoek te gaan doen.

Mierlo, november 1999.
Voorzitter HKM, Rinie Weijs.

HOOFDSTUK I

VOORSPEL**§ 1. Inleiding**

Het hiernavolgende verhaal is een onderzoeksverslag. Geen droge wetenschappelijke studie over Mierlo, maar een leesbare publicatie voor de leden van de heemkundekring over een stukje eigen geschiedenis en dat van de nabije omgeving. Van een periode waar we nog maar weinig van af weten: de historische periode voor 1335. In eerste instantie is het een reconstructie van de Heren van Mierlo en hun familie vanaf circa 1200. Hierna komen de naaste verwanten en de voorouders van de Mierlose Heren aan de orde. Vervolgens komt Mierlo en haar herkomst ter sprake, waarbij we ons meer op het vlak van de geschiedenis gaan begeven. Deze periode strekt zich uit tot circa 1100.

Het is echter een reconstructie want met zekerheid valt er weinig te zeggen. Maar dit betekent niet dat we door het anders belichten van de bekende informatie, het introduceren van details en eigenaardigheden die tot op heden nog niet (voldoende) zijn verklaard, geen zinnige dingen kunnen zeggen.

De reconstructie zal in ieder geval verklaringen geven over hoe het een en ander in elkaar kan hebben gezeten. Over zaken die we niet zeker weten, maar wel als hoogstwaarschijnlijk kunnen reconstrueren. Het is dus een onderzoeksverslag dat kan gaan dienen als een basis voor nader onderzoek. Een uitnodi-

ging tot een discussie met als doel een uitbreiding van de kennis van ons verleden.

Het is ons aller verleden. Het betreft onze voorouders. Zowel gewone mensen als de toenmalige adellijke bovenlaag. U en ik hebben ze beiden in ons voorgeslacht, alleen weten we het doorgaans niet. Via stamboomonderzoek kunnen we er achter komen. Daarom heb ik in hoofdstuk VII een tweetal afstammingsschema's opgenomen waaruit blijkt dat ook ik afstam van ridder Gooswijn I Moedel van Mierlo, Heer van Mierlo die we kennen uit een paar oorkonden uit 1265 en 1266. Niet alleen ik, maar ook mijn broer en zus, mijn ouders, mijn neven en nichten, achterneven en achternichten, etc. etc. En dan heb ik nog niet eens mijn hele doopceel op de tafel gelegd. Ik durf dan ook rustig te beweren dat het grootste deel van de Mierlonaren en het in de omgeving wonende volk op de ene of andere wijze van de familie van de Heren van Mierlo zal afstammen. En mocht dat niet het geval zijn dan zal men in zijn voorgeslacht ongetwijfeld wel andere interessante voorouders tegenkomen.

Oorspronkelijk was het mijn bedoeling dat ik in een aantal vervolgartikelen van mijn bevindingen verslag zou doen. Dit zou gezien de omvang en de verschijning van d'n Myerlese Koerier dan wel een meerjarenplan zijn geworden. Op een bepaald moment is door de redactie gekozen voor een gebundelde publicatie, een themanummer over de periode van ruwweg 1100-1335. Als bijlagen heb ik een aantal paragrafen uit mijn artikel van vorig jaar opgenomen. Deze paragrafen - hier en daar aangevuld - geven een verhelderende toelichting op enkele zaken en gebruiken die ver-

derop in dit artikel ter sprake komen.

Iedere publicatie is natuurlijk gebonden aan een aantal richtlijnen en beperkingen. Zo ook dit onderzoeksverslag, en dat is maar goed ook, want anders was het wel anderhalf tot tweemaal zo dik geworden. Qua vorm en omvang zou het een vervolg moeten worden op het in 1996 verschenen 'Mierlose Heksenverhalen' van Rinie Weijts. Voor mij betekende dit uiteindelijk dat ik keuzes heb moeten maken in wat ik wel of niet zou kunnen bespreken, en wat ik wel of niet in dit boekwerkje zou kunnen opnemen.

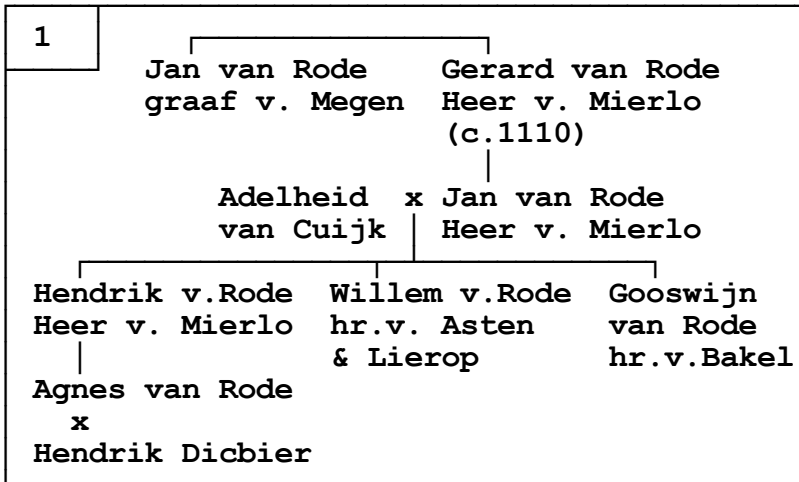
Omdat dit onderzoeksverslag leesbaar moest blijven en geen wetenschappelijke studie zou worden, is er gekozen voor een literatuurlijst zonder een gedetailleerd notenapparaat. De tekst met nootverwijzingen is echter op discette beschikbaar. Belangstellenden kunnen daarvoor contact opnemen met de schrijver.

§ 2. Verouderde opvattingen

Over het juiste ontstaan van de Heerlijkheid Mierlo tast men in het duister. Dat was althans de mening uit 1969 van *H. van Bussel*. Over de diverse Heren in de 12de en 13de eeuw was namelijk geen eenduidige mening te vinden. Zo zou een zekere in Sint Oedenrode wonende Heer Milo, graaf van Verona en neef van de graaf van Taxandria, in 1117 een jachthuis in Mierlo hebben laten bouwen. Diens naam Milo zou dan daarna als Mierlo overgegaan zijn op het dorp.

Volgens de mening (ca.1645) van de bekende

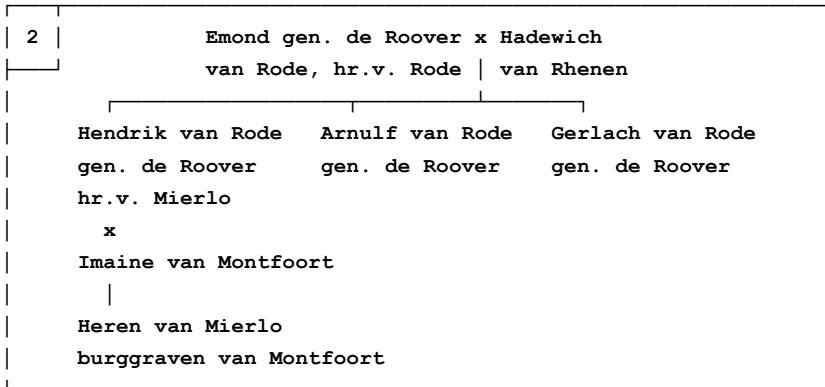
baron van Leefdael was de oudste Heer van Mierlo een Gerard van Rode, broer van Jan van Rode, graaf van Megen. Deze Gerard van Rode zou rond 1110 Heer van Mierlo zijn geweest. Hij werd opgevolgd door zijn zoon Jan van Rode, die ook nog Heer van Bakel, Asten en Lierop was. Jan van Rode had uit zijn huwelijk met een Adelheid van Cuijk drie zonen. Oudste zoon Hendrik van Rode werd Heer van Mierlo. Zijn broer Willem kreeg Asten en Lierop, terwijl jongste broer Gooswijn Bakel toebedeeld kreeg. Hendrik van Rode's dochter Agnes huwde met de Bosschenaar Hendrik Dicbier, waarna Mierlo aan dat geslacht kwam. Dit kunnen we in stamboomschema 1 samenvatten.

Een iets andere versie valt voor het eerst te lezen in *het familieboek Boisshot de Erps* (1656) en vervolgens komen we bij diverse navolgende schrijvers, o.a. *A.C. Brock*, andere en nadere details tegen. In deze lezing neemt de stamboom van de Heren van Mierlo een aanvang met een Emond genaamd de Roover, Heer

van Rode in de periode 1179-1217. Hij wordt ook betiteld als Heer in het graafschap Orthen en in de Peel. In 1179 of 1184 zou deze Emond van Rode aan de zijde van Brabant, Gelre en de Heren van Cuijk gevochten hebben in de oorlog tegen de bisschop van Utrecht en de graaf van Holland. Doordat Emond in deze oorlog flink tekeer is gegaan verwierf hij de bijnaam *de Roover* die als naam overging op zijn kinderen en nakomelingen.

De in 1220 reeds overleden Emond van Rode was gehuwd met een Hadewich, dochter van Godfried, Heer van Rhenen. Emond en Hadewich zouden tien kinderen gehad hebben. De oudste zoon Hendrik van Rode, genaamd de Roovere wordt beschreven als Heer van Mierlo, Bakel, Rixtel, Velde, Bezeldyck en Nemelaar. Tweede zoon Arnulf van Rode, genaamd de Roovere was Heer van Straaten, Vlierden, Breugel, Hersel en Voorde.

Derde zoon Gerlach van Rode, genaamd de Roovere wordt genoemd als Heer van Waalwyck, Drunen, Onsenoord, Lierop, Vlijmen, Stakenborg en Zomeren. Hendrik van Rode, ookwel Hendrik van Mierlo genoemd, huwde met Imai-

ne, dochter van burggraaf Bernard van Montfoort, en wordt aangemerkt als de stamvader van de Utrechtse burggraven van Montfoort.

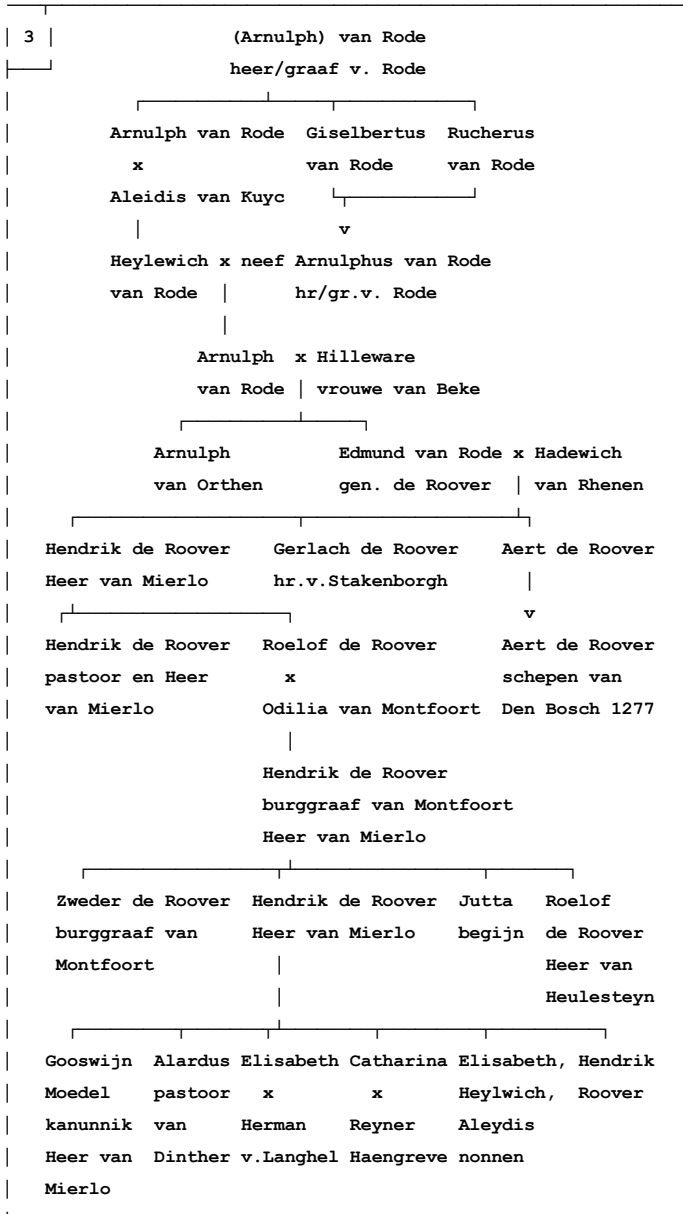
Vanaf de tweede helft van de vorige eeuw begon men met hernieuwde interesse zich te verdiepen in de geschiedenis en de genealogieën die de oude amateurhistorici tot dan toe klakkeloos overgenomen en verder verfraaid hadden. Aanvankelijk borduurde men verder op wat al bekend was, maar vanaf het begin van deze eeuw ging men het een en ander met een meer kritisch oog bekijken. Soms werden stambomen uit oude kronieken rigoureus verworpen en probeerde men met behulp van betrouwbare oorkonden en informatiebronnen de geschiedenis te reconstrueren. Zo kwamen er tal van wetenswaardigheden te voorschijn die tot dan toe slechts in een beperkte kring of in een andere omgeving bekend waren.

In het begin van de 12de eeuw bleek er in St.-Oedenrode een lokale heer Arnold van Rode te zetelen met Arnold, Gijsbert en Rutger als zonen. Deze familie Van Rode had diverse raakpunten met de hoogadellijke familie Van Cuijk. Bovendien bleek Arnold II van Rode een erfdochter te hebben, die in 1133 ongewild betrokken was bij een hoog opgelopen ruzie waar Floris de Zwarte - een jongere broer van de graaf van Holland - overhoop gestoken werd. Deze familie Van Rode werd gezien als graven van het graafschap Rode, dat ook wel eens als het graafschap Peelland werd betiteld.

Hoewel dit graafschap Rode-gegeven en haar Heren een beladen onderwerp was, verkreeg het in de literatuur over St.-Oedenrode een vaste plaats. Een eventuele link met Mierlo en haar

Heren werd over het hoofd gezien. De twee samenvattende bijdragen van Hans Krol over Mierlo in de Middeleeuwen vermelden slechts de verhalen van de oude historici aangevuld met literatuur beperkt tot Mierlo.

Nagenoeg onopgemerkt verscheen er in 1977 de stamboompublishatie Hanegraaff met daarin een heel hoofdstuk waarin de schrijver inging op het graafschap Rode, haar Heren en diens nakomelingen. Hanegraaff was mijns inziens de eerste die op een meer serieuze wijze een link probeerde te leggen tussen de oudste Heren van Rode (graven van Peelland), de 13de eeuwse Heren van Mierlo en de burggraven van Montfoort. Hij kwam daarbij tot de volgende reconstructie:

Een heel verhaal dus waarin Hanegraaff probeerde de gegevens uit de oude kronieken te verbinden met gegevens uit bewaardgebleven archiefbronnen. Het is opmerkelijk dat hij de familie De Roover van Rode, Heer van Mierlo laat zijn tot aan de verkoop van Mierlo in 1335. Hanegraaff spreekt nergens over een Hendrik Dicbier die Mierlo zou hebben verworven middels zijn huwelijk met een Agnes van Rode. Hoewel hij veel materiaal bij elkaar bracht zijn diverse van zijn genealogische conclusies achterhaald door het kritiekloze leunen op de historische schrijvers en zijn onbekendheid met enkele oorkonden, die later in het Oorkondenboek van Noord-Brabant gepubliceerd zouden worden.

Juist in dit Oorkondenboek kwam ik een ridder Gooswijn, Heer van Mierlo in 1265 en 1266 tegen. Nog onbekend met de genealogie Hanegraaff probeerde ik in 1991 deze ridder in te passen in de toen bekende gegevens, die slechts deels in het Oorkondenboek terug te vinden vielen. Ridder Gooswijn werd daardoor een Gooswijn Dicbier die dan door zijn huwelijk met Agnes van Rode, Heer van Mierlo werd. Verder onderzoek bracht nieuwe gegevens en nieuwe literatuur aan het licht en een groeiende twijfel over de oudere veronderstellingen. Verschillende en elkaar tegensprekende verhalen dus over Mierlo en zijn oudste Heren. Gelukkig verschenen er in de laatste twintig jaar ook nog wetenschappelijk verantwoorde publicaties. Vanaf 1979 hebben we de beschikking over deel I van het Oorkondenboek van Noord-Brabant. In dit deel wordt de Meierij van 's-Hertogenbosch en Gemert behandeld. Daarnaast verschenen er genealogische

publicaties over de families van *Kuyc*, van *Renen* en de *burggraven van Montfoort*. Bovendien groeide er vanaf 1979 een reeks plaatselijke geschiedschrijvingen, zodat we over de historie van o.a. *Aarle-Rixtel*, *Asten*, en *Lierop* beter geïnformeerd zijn geworden. Door deze reeks betrouwbare publicaties was het mogelijk om voor Mierlo en zijn oudste Heren een nieuwe basis te leggen. De conclusie die ik in 1991 al trok was duidelijk en is nog steeds van toepassing:

Het grootste deel van de oudere opvattingen over de Mierlose geschiedenis en haar Heren kan worden betiteld als onbewijsbaar en als fantasie.

Dit hoeft echter niet te betekenen dat er tussen de verchildsels niet stukjes informatie zitten die niet zouden kunnen kloppen. Zo zijn de relaties die tussen *Rode-Asten-Lierop*, *Mierlo-Rixtel-Bakel* en *Mierlo-Montfoort* gelegd worden opvallend, in die zin dat er beslist aanleiding is om deze nader te onderzoeken. In ieder geval is het mijn indruk dat de oudste historische schrijvers menigmaal een klok hebben horen luiden, maar niet meer wisten waar en hoe de klepel bevestigd was.

Uit het voorgaande is het in ieder geval duidelijk dat er van oudsher een link tussen Mierlo en de familie van de Heren van Rode verondersteld wordt. Rode is natuurlijk St.-Oedenrode dat in het begin van de 12de eeuw de kern van een graafschap moet hebben gevormd.

DE HEREN EN HUN FAMILIE

§ 1. De Heren van Mierlo

In mijn artikel van 1998 in d'n Myerlese Koerier - aanleiding voor dit boek - kwam ik al tot een verbetering van een stukje geschiedvervalsing: de oude opvatting dat de familie Dicbier al voor 1300 het in Mierlo voor het zeggen had. Via een kleine uitweiding over de bewaardgebleven informatiebronnen, heraldische bevindingen, en gegevens over de Bossche familie Dicbier, kon toen worden geconcludeerd dat de Dicbier's pas bij de koop in 1356 Heer van Mierlo werden.

Een andere getrokken conclusie was, dat alle aanwijzingen er op duiden dat de familie Van Rode onder de naam van Mierlo tot aan 1335 - vier generaties lang - in het ongestoorde bezit van de Heerlijkheid Mierlo bleef. Dat waren dan achtereenvolgens:

- Hendrik I van Rode/Mierlo (1223-1256)
- Gooswijn I (Moedel) van Mierlo (1265-1266)
- Hendrik II van Mierlo (1285-1317)
- Gooswijn II Moedel van Mierlo (?-1335)

Aan dit rijtje dienden nog twee personen te worden toegevoegd. Het betrof een Roelof Rover van Rode en een Hendrik van Langhel. Destijds heb ik dezen gemakshalve weggelaten omdat ze in een vervolg op dat artikel toch ter sprake zouden komen.

In het nu volgende onderzoeksverhaal zal met aanwijzingen en argumenten iets als (hoogst) - waarschijnlijk of vermoedelijk verondersteld worden. Maar omdat deze logische veronderstellingen niet door eigentijdse informatie bevestigd kunnen worden, zullen in het verdere vervolg deze conclusies op hypothetische wijze tussen haakjes [] geplaatst worden.

§ 2. Roelof Rover van Rode

Als oudste Heer van Mierlo uit de familie Van Rode kunnen we een persoon met de naam Roelof genaamd Rover bestempelen. We komen hem tegen in de allereerste oorkonde van het Cartularium van Mierlo (zie bijlage I). Rond 1197 verkocht Herbert II, Heer van Heeze, in gezelschap van enkele familieleden zijn bezit Sterksel aan de abdij van Averbode. Van Roelof van Rode wordt bij deze verkoop gezegd dat hij gehuwd was met de dochter van een zus van Herbert. Hij is hoogstwaarschijnlijk dezelfde persoon als de Roelof van Rode voor wie aan de abdij van Averbode geld voor herdenkingsmissen geschonken was. In 1292 droeg de abt van Averbode verschillende inkomsten over aan het klooster Keizersbosch.

Hoewel er geen enkel stuk bewijs tot onze beschikking staat, waaruit blijkt dat Roelof genaamd Rover van Rode enerzijds de eerste Heer van Mierlo en anderzijds de vader was van ridder Hendrik van Rode, is het toch hoogstwaarschijnlijk dat hij dat is geweest. Tot deze conclusie ben ik gekomen op grond van de volgende argumenten:

- Roelof genaamd Rover van Rode is van een

- oudere generatie dan de vanaf de jaren twintig aanwezige ridder Hendrik van Rode.
- Roelof komen we tegen in de allereerste oorkonde van het Cartularium, waar geen andere kandidaat voor het vaderschap te vinden valt.
 - Roelof was door huwelijk verbonden aan de familie van de Heren van Heeze. Zijn opvolgers en nakomelingen geven blijk van een herhaalde betrokkenheid met Sterksel, Heeze en Leende dat zich o.a. uit in bezit van tienden en goederen.
 - De verwantschap met de Heren van Heeze (Herberten) verklaart het opduiken in 1232 van de voornaam Herbert bij een telg van de familie Van Rode.
 - Met een Roelof genaamd Rover als vader van ridder Hendrik van Rode, zou deze laatste door tijdgenoten logischerwijs als Hendrik genaamd Rover(-szoon) betiteld kunnen zijn. De naam van deze ridder Hendrik genaamd Rover van Rode, verklaart dan bij twee van zijn kleinzonen de vernoeming Hendrik genaamd Rover. Zie daarover ook bijlage II.
 - Ridder Hendrik van Rode moet een zoon met naam Roelof genaamd Rover hebben gehad. Deze zoon blijkt dan mooi naar zijn grootvader te zijn vernoemd.
 - Met een stamvader Roelof genaamd Rover wordt de latere betiteling van de familie Van Rode als de familie de Roover verklaard. De variant roepnaam Rover (zie bijlage II) is dan tevens de verklaring voor de bijnaam de Roover bij de fantasiefiguur Emond van Rode genaamd de Roover. Het verhaal hoe hij aan zijn bijnaam gekomen is, is later ontstaan in een poging de vergeten familienaamaanduiding te

verklaren.

Uitgaande van de stelling, dat Roelof genaamd Rover van Rode de eerste Heer van Mierlo van zijn geslacht moet zijn geweest, zal hij rond 1200 de stichter zijn geweest van de eerste stenen kerk van Mierlo. Roelof van Rode is waarschijnlijk kort voor 1220 overleden. In dat jaar werd in de kanselarij van de hertog van Brabant de verkoop van Sterksel uit 1197 opnieuw - maar nu uitvoeriger - in een oorkonde vastgelegd die nu op 1173 werd gedateerd. Deze nieuwe oorkonde was een vooropgezette vervalsing die wellicht medegeïnspireerd was doordat Herbert II van Heeze in of kort voor 1220 is overleden. Als in dat jaar de andere bij de verkoop aanwezige verwanten eveneens al waren overleden, kon vanuit die zijde niemand bezwaar laten gelden.

Roelof genaamd Rover van Rode moet naast zijn opvolger Hendrik hoogstwaarschijnlijk nog een zoon Herbert van Rode, een zoon Rutger genaamd van Hout en een zoon Arnt genaamd Rover hebben gehad. Deze laatste heeft in Den Bosch voor nakomelingen gezorgd, die we vanaf de 14de eeuw onder de familienaam De Roover tegenkomen.

§ 3. Hendrik I van Rode/Mierlo

Ridder Hendrik van Mierlo is bekend uit een oorkonde van 1245. In 1256 werd een eerdere schenking door een overleden ridder Hendrik van Rode, Heer van Mierlo, bevestigd. Volgens blijkt uit een oorkonde van 1263 dat de schenker ridder Hendrik van Mierlo was, die in 1223 al als Heer van Mierlo aanwezig moet

zijn geweest.

Ridder Hendrik I van Rode, Heer van Mierlo, is dus de eerste van zijn geslacht die zich naar zijn hoofdbezit Van Mierlo heeft genoemd.

Ridder Hendrik I van Rode/Mierlo, patroonheer van de kerk van Mierlo, deed in of kort voor 1223 een schenking aan de kerk van Mierlo met betrekking tot de tienden op een aantal huizen in de parochie Mierlo. Later moet hij uit die tienden ook aan het klooster Binderen een schenking gedaan hebben. Na zijn dood ontstond er een geschil tussen het klooster Binderen en de pastoor van de Mierlose kerk, dat in 1263 met een scheidsrechterlijk vonnis beslist werd.

Ridder Hendrik van Rode/Mierlo blijkt in 1245 leenman te zijn van de hertog van Brabant. In dat jaar droeg hij de tienden van Sterksel over aan de abdij van Averbode. Dat gebeurde niet zomaar, maar na een scheidsrechterlijke uitspraak (vonnis) aan het hof van hertog Hendrik II van Brabant. Uit de omslachtige manier waarop dit gebeurde: Hendrik en zijn erfgenamen, zijn vrouw en haar erfgenamen, valt mijns inziens op te maken dat Hendrik minstens tweemaal gehuwd moet zijn geweest. Het is onbekend wie zijn vrouwen zijn geweest hoewel we er wel naar kunnen gissen.

Zijn zoon en opvolger, ridder Gooswijn van Mierlo, moet als oudste dochter een jonkvrouwe Heilwig hebben gehad. Daarnaast had deze jonkvrouwe ook nog een jongere zus met naam Heilwig. Zoals in bijlage III wordt verklaard zal ridder Gooswijn van Mierlo zijn oudste dochter vernoemd hebben naar zijn eigen moeder. Die moet dus de voornaam Heilwig

hebben gedragen. Maar omdat we dit niet uit een oorkonde of eigentijdse informatiebron bevestigd kunnen krijgen, plaats ik de naam [Heilwig] voor Hendrik's eerste vrouw tussen haakjes.

In het Cartularium van Mierlo zit een huwelijkscontract uit 1236 tussen Wolphart van der Leck en heer Hendrik van Cuijk over een huwelijk tussen Wolphart en Margareta. Deze Wolphart komen we ook tegen als Volpert, Heer van der Leck. Hij huwde rond 1218 met een Othilde van Smithuisen, van wie hij minstens twee zonen kreeg. De laatste twee vermeldingen van Volpert van der Leck zijn uit 1241 met zoon en vrouw, en uit 1247 als getuige voor de bisschop van Utrecht.

Uit het huwelijkscontract blijkt dat Margareta van Cuijk bij het overlijden van Volpert een jaarlijks bedrag van 100 Hollandse ponden kon verwachten. Bovendien staan er nog twee leenrechtelijke bepalingen in voor het geval dat er uit het huwelijk een zoon of een dochter geboren zou worden.

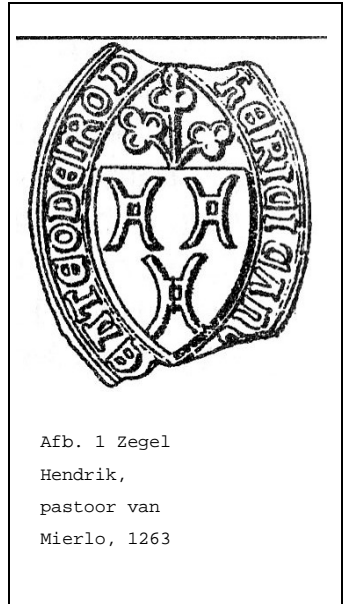
Wat heeft zo'n oorkonde nu te zoeken in het archief van de Heren van Mierlo? Margareta en haar eventuele kinderen zijn de enigen die bij dat contract baat hadden. Van Margareta en haar man Volpert zijn echter geen kinderen bekend. Misschien is Margareta derhalve wel aan te merken als de in 1245 onbenoemde vrouw van ridder Hendrik van Mierlo. In dat geval heeft ze deze oorkonde destijds met haar persoonlijke spullen mee naar Brabant gebracht, en is de oorkonde na haar overlijden bij de Mierlose familiepapieren terechtgekomen. Uitgaande van deze veronderstelling

zal de Volpert van der Lecke uit 1247 niet op haar man maar op een stiefzoon betrekking kunnen hebben.

Ridder Hendrik van Mierlo behoorde op 6 september 1256 niet meer tot de levenden. Als ridder zal hij een wapenzegel gevoerd hebben met een ridder te paard, met in zijn wapenschild hoogstwaarschijnlijk drie molenijzers. Een authentiek wapenzegel is echter van hem niet bewaard gebleven. Omdat zijn twee opvolgers beiden drie molenijzers met een barensteel voerden is het goed mogelijk dat ook ridder Hendrik die toevulling in zijn wapen heeft gevoerd. Zie ook bijlage IV voor een verdere toelichting over de heraldiek.

Hoewel we niet beschikken over oorkonden of andere informatiebronnen die zich uitspreken over Hendrik en de familierelatie tot zijn opvolger, mogen we gezien de volgende vader-zoonvernoeming: ridder Hendrik I van Mierlo; Gooswijn I [Moedel]; Hendrik II; Gooswijn II Moedel, er gerust van uitgaan dat ridder Hendrik I van Mierlo de vader is van Gooswijn I [Moedel].

Als andere zonen van hem is vermoedelijk allereerst een zoon met naam Gerard te noemen. Hij zal in het volgende hoofdstuk nog ter sprake komen. Vervolgens moet nog een zoon met de bekende naam Roelof genaamd Rover geweest zijn. Hij is te beschouwen als stamvader van de burggraven van Montfoort. Over hem meer in het volgende hoofdstuk. De derde zoon zal Hendrik hebben geheten (zie bijlage III). Deze Hendrik was in 1263 investiet (pastoor) van Mierlo en tevens kanunnik van de kapittelkerk van Rode. Hij voerde in zijn wapen drie molenijzers. Investiet Hendrik was op 22 april 1278 reeds overleden.

Afb. 1 Zegel
Hendrik,
pastoor van
Mierlo, 1263

Ridder Hendrik I van Mierlo heeft naast zonen ongetwijfeld ook nog dochters gehad. Een van deze heeft vermoedelijk Oda geheten. Een Oda van Rode, gezegd de Rover, zou in het midden van de 13de eeuw non in het hoogadellijke klooster Binderen zijn geweest. Aangezien het klooster pas rond 1244 is gesticht heeft de eerdergenoemde schenking, die ridder Hendrik aan het klooster Binderen deed, wellicht te maken gehad met het intreden van zijn dochter.

4	Roelof Rover van Rode + v. [1220]			
	x c.1185			
	N.N. (nichtje van Herbert II van Heeze)			
	Hendrik	Herbert	Rutger	Arnt Rover
	van Rode	van Rode	van Hout	van Anshot
	+ v.1256	+ n.1232	+ n.1238	
	ridder		ridder	v
	x c.1215			de Rover,
	[Heilwig]			van Ouden,
	x v.1245	[Margareta v.Cuijk]		van Neynsel
	Gerard	Roelof	Gooswijn	Hendrik
	van Rode	gend.Rover	gend.Moedel	+ v.1278
	+ n.1256	van Rode	van Mierlo	kanunnik v.Rode
		+ n.1262	+ v.1283	pastoor v.Mierlo
	v	x c.1250	x 1250/55	
	dochters	Odilia	[Elisabet]	
		v.Montfoort	[van den Bosch]	
		+ v.1262	+ v.1286	
		v	v	
	[] = hypothetisch		N.N. = onbekend	

§ 4. Gooswijn I [Moedel] van Mierlo

Behalve een viertal vermeldingen uit 1265 en 1266 weten we nagenoeg niets over ridder Gooswijn I van Mierlo. Pas als hij dood is is het mogelijk om iets naders over hem, zijn voornaam/bijnaam-combinatie, zijn vrouw en kinderen te achterhalen.

Ridder Gooswijn I van Mierlo was leenman van de hertog van Brabant. In 1265 werd hij samen

met de commandeur van de Duitse Orde te Gemert en ridder Arnold van de Velden belast met een onderzoek naar de eigendomsverhoudingen van het Latbroek in Sterksel. Op 12 november 1265 kregen zij hun opdracht van Aleidis, de weduwe van de hertog, waarna ze op 5 januari 1266 verslag deden van hun bevindingen.

In die vier oorkonden staat ridder Gooswijn slechts beschreven met de voornaam Gooswijn. Omdat hij echter minstens drie kleinzonen, waaronder de stamhouder, met voornaam/bijnaamcombinatie **Gooswijn Moedel** heeft, is het hoogstwaarschijnlijk dat deze drie kleinzonen voluit naar grootvader zijn vernoemd.

Bovendien blijkt uit een notitie in het Cartularium (1633) dat Hendrik II van Mierlo eenmaal als Hendrik Moedel van Mierlo wordt beschreven, waarbij de benaming Moedel duidelijk als ingekorte vadersnaam is gebruikt. Het behoeft geen verdere toelichting meer denk ik als ik in het verdere vervolg ridder Gooswijn I [Moedel]'s bijnaam tussen haakjes plaats.

Ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo zegelde met een wapen met daarin drie molen-ijzers met een barensteel. Normaal gesproken is de barensteel een wapentoevoeging die verwijst naar een jongere zijtak. De consequentie van dit zou zijn dat Gooswijn I [Moedel] van Mierlo een jongere zoon van zijn vader was en daardoor niet de hoofdtak van de familie verte-

Afb. 2

Zegel Gooswijn I
van Mierlo, 1265

genwoordigde.

Omdat zijn zoon en opvolger Hendrik II eveneens hetzelfde wapenzegel hanteerde, mogen we de mogelijkheid dat grootvader Hendrik I hetzelfde wapen gebruikte niet bij voorbaat uitsluiten. In dat geval zou deze, of misschien zelfs diens vader Roelof Rover van Rode, een jongere zoon zijn of jongere familietak vertegenwoordigen.

Gooswijn's zoon Hendrik II van Mierlo komen we, in gezelschap van zijn minderjarige zussen Heilwig en Jutta, voor het eerst tegen op 31 augustus 1286. Zijn zussen droegen toen in Den Bosch hun aandeel in de erfenis van hun overleden ouders over aan hun broer. Verondersteld mag worden dat Hendrik II op dat moment al Heer van Mierlo was, omdat hij als oudste zoon vernoemd is naar zijn grootvader Hendrik I van Rode/ Mierlo.

Hendrik's 'jongere' broer Rutger verkoopt op 10 oktober 1283 aan het klooster Postel zijn hoevenaars in Reusel en de cijns die deze aan hem betaalden, en een cijns die het klooster aan hem als opvolger van zijn vader betaalde. Hieruit zou je mogen concluderen dat, of vader Gooswijn (Moedel) al even voor 1283 was overleden, of vader deze cijns al aan zijn zoon had overgedragen. Vooralsnog ga ik uit van het eerste. In ieder geval zijn ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo en zijn vrouw al voor 31 augustus 1286 overleden.

De naam van zijn Gooswijn's vrouw is niet bekend uit eigentijdse bronnen maar kan beredeneerd worden. Oudste zoon Hendrik II van Mierlo had twee dochters met naam Elisabeth,

waaronder de oudste. Zij was voor 1310 gehuwd met een Herman van Langhel en had drie zonen: Hendrik, Makarius, en Alard. Uitgaande van de vernoemingsregels (zie bijlage III) kan dan verondersteld worden dat de voornaam [Elisabeth] de naam moet zijn geweest van de vrouw van ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo.

Omdat zowel Hendrik II van Mierlo als zijn broer Rutger een zoon Makarius - een in onze streken weinig voorkomende naam - hadden, mag worden verondersteld dat de beide broers via hun moeder verwant moeten zijn aan een persoon Makarius of een familie waarin we die voornaam tegenkomen.

§ 5. [Elisabeth] en Makarius van den Bosch

Het is dan ook niet toevallig dat we in 1309 een magister Makarius van den Bosch tegenkomen die in zijn testament een Gooswijn van Mierlo als 'neef' betitelt. Magister Makarius van den Bosch was een opmerkelijke persoon. Hij was investiet (pastoor) van Den Bosch. Gezien zijn titel van magister moet hij mogelijk aan een universiteit gestudeerd hebben. In Luik was hij aanvankelijk kanunnik van St. Maarten en later in 1293 kanunnik van St. Lambertus. Dat was de domkerk van Luik en hoofdkerk van het bisdom waartoe Den Bosch behoorde.

In die functie genoot hij het vertrouwen van de bisschop die hem opdroeg enige kapittels en kloosters in het noordoosten van Brabant te inspecteren. Ook trad hij op als scheidsrechter in geschillen en als diplomaat. Kort voor hij in 1309 overleed maakte hij eigenhandig een testament, waarop nog enkele codi-

cillen volgden, waaruit blijkt dat hij onvoorstelbaar rijk moet zijn geweest.

Magister Makarius schonk in zijn testament aan zijn neef Gooswijn van Mierlo een landgoed in Sint -Oedenrode. Deze Gooswijn van Mierlo was kanunnik van Hoegaarden en het is nog een open vraag of we in hem de oudste zoon van Hendrik II van Mierlo moeten herkennen. Nu is 'neef' een vage vertaling omdat in dat testament de latijnse betiteling 'nepotem' wordt gebruik. Dat is een verbuiging van 'nepos' waarvan de klassieke betekenis oom- of tantezegger is.

Uitgaande van deze betekenis zou je deze kanunnik Gooswijn als een broer van Hendrik II en Rutger kunnen bestempelen. Magister Makarius van den Bosch zou in dat geval een broer van moeder [Elisabeth] moeten zijn. In de middeleeuwen liet bij veel klerken de kennis van het klassieke latijn te wensen over, waardoor verwantschapsaanduidingen zoals 'nepos' vaak in de vagere betekenis van 'neef' werden gebruikt. In dat geval zou met de in het testament van 1309 genoemde kanunnik, Gooswijn II genaamd Moedel, de oudste zoon van Hendrik II van Mierlo kunnen zijn bedoeld. Van hem is bekend dat hij een geestelijke loopbaan heeft gevolgd. Omdat magister Makarius gezien zijn opleidingstitel geen gewone doorsnee geestelijke voorstelt, en zelf zijn testament geschreven heeft, veronderstel ik dat hij 'nepos' in de klassieke betekenis van oomzegger heeft gebruikt.

De aanhechting van magister Makarius van den Bosch als generatiegenoot en broer van [Elisabeth], de moeder van Hendrik II en Rutger, zit wel goed. In 1311 wordt schildknaap

Hendrik van Rixtel - een ander familielid - als een zusterszoon van magister Makarius betiteld. Deze Hendrik deed toen samen met zijn gelijknamige zoon Hendrik afstand van hun vermeende rechten op goederen in Lith. Deze betiteling van vader alsmede het feit dat de zoon Hendrik handelsbekwaam was (dus minimaal 14 jaar) maakt Hendrik van Rixtel tot generatiegenoot van Hendrik II van Mierlo.

Een Makarius van Gent vormt weer een andere generatiegenoot van Hendrik van Rixtel en de gebroeders Hendrik II van Mierlo en Rutger van Rode. Hij was de voormalige eigenaar van goederen in Lith die bij magister Makarius terecht kwamen. Zijn onmondige dochter werd in diens testament van 1309 bedacht. Het is dus waarschijnlijk dat er ook tussen Makarius van Gent en magister Makarius een familieband moet hebben bestaan. Uit wat met betrekking tot zijn familieherkomst kon worden achterhaald, kan verondersteld worden dat Makarius van Gent naar zijn moeders familie moet zijn vernoemd. Zijn moeder zou een zuster van [Elisabeth] en magister Makarius van den Bosch kunnen zijn geweest.

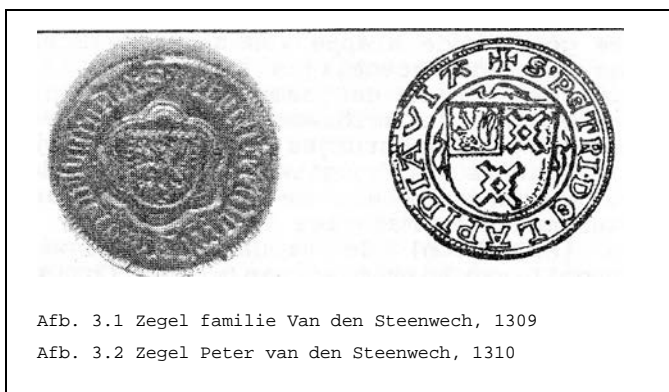
Magister Makarius op zijn beurt is wellicht te identificeren als de onbenoemde priester en broer van een vrouwe 'Christina genaamd Kariis'. Enige tijd voor 1310 waren zij eigenaar van het in Tilburg gelegen goed Ter Rijt. Het woordje **genaamd** werd in die tijd gebruikt om een vadersnaam (patroniem), moedersnaam (matroniem), bijnaam, bezit of afkomst aan te duiden. Kariis is een roepnaam van de persoonsnaam Makarius. Vrouwe Christina en haar broer - die priester was - waren dus kinderen van een Makarius.

Zoals gezegd is de naam Makarius in die tijd in onze omgeving een weinig voorkomende voornaam. Magister Makarius was afkomstig van Den Bosch en onnoemelijk rijk. Als hij als broer van vrouwe Christina geïdentificeerd mag worden moet hij een zoon zijn van een oudere Makarius. In Den Bosch komen we in de periode 1258-1262 een poorter (inwoner) met de naam Makarius/Karis tegen. Deze Bossche poorter was schepen in 1258 en 1262. Als schepen behoorde men toen tot de bovenlaag van de gegoede burgers. Deze Makarius (van den Bosch) blijkt in 1259 bovendien ook nog eens geldschieder te zijn van de in Helmond goed bekende Maria van Brabant, weduwe van keizer Otto IV en stichtster van het klooster Binderen.

Deze goed in de slappe was zittende Bossche naar uit de stedelijke bovenlaag, is de enige persoon in de jaren 1250-1260 in onze streken met de zeldzame voornaam Makarius. Leggen we alle stukjes informatie bij elkaar, dan is het hoogstwaarschijnlijk dat we hem moeten zien als de logische vader van zowel magister Makarius van den Bosch, diens zus [Elisabeth] de vrouw van Gooswijn I [Moedel] van Mierlo en van vrouwe Christina. Bovendien moet deze Bossche schepen nog minstens twee dochters hebben gehad die gehuwd waren met de vaders van respectievelijk Makarius van Gent en Hendrik van Rixtel. Uit het testament van magister Makarius blijkt dat hij in 1309 nog een gehuwde en in Den Bosch wonende zuster had. Dat zou dus eventueel een van de bovengenoemde personen kunnen zijn met uitzondering van zus [Elisabeth] die in 1286 reeds was overleden.

§ 6. De Moedels

Ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo en zijn vrouw [Elisabeth] [van den Bosch] hebben diverse kinderen gehad. Op dit moment heb ik de volgende gezinsleden bij elkaar gesprokeld. De volgorde van de kinderen is, behalve de oudste zoon en dochter, niet met zekerheid bekend. Ik heb ze weergegeven in de volgorde zoals we ze mogen aantreffen volgens de vernoemingsregels en hun historisch voorkomen:

- 1 Heilwig van Mierlo. Zij was gezien haar geschatte huwelijksjaar hoogstwaarschijnlijk de oudste dochter. Zij had bij de Bosschenaar Peter van de Steenwech de volgende kinderen: Jan, Elisabeth, Gooswijn Moedel, Margriet, Peter, Rutger en Hendrik. Jonkvrouwe Heilwig is hoogstwaarschijnlijk hertrouwd met Arnold van de Poeldonk. Haar man Peter moet een leeuw in zijn wapenschild gevoerd hebben omdat we dat bij de nakoelingen van Gooswijn Moedel zien terugkomen. Jongere zoons, als Peter en

Rutger, braken hun familiewapen op een ongewone maar begrijpelijke manier. Zij gingen het familiewapen van hun moeder hanteren met in het vrijkwartier de leeuw van vaderskant. Dit wapen is later ook overgenomen door de afstammende familie Nolleken(s).

- 2 Hendrik II van Mierlo. Hij had mogelijk de bijnaam Hendrik genaamd Rover. Als zoon van een Gooswijn [Moedel] zien we hem een enkele maal betiteld als Hendrik Moedels van Mierlo. Hij en zijn gezin worden in een afzonderlijk hoofdstuk behandeld.
- 3 [Makarius] van Mierlo. Uitgaande van een normale hantering van de vernoemingsregels zou de tweede zoon van Gooswijn en [Elisabeth] vernoemd moeten zijn naar haar vader. Wellicht is hij jong gestorven of in een klooster ingetreden.
- 4 Gooswijn van Mierlo. Deze was in 1309 kanunnik in Hoegaarden. Gezien zijn voornaam lijkt hij vernoemd naar vader. Waarschijnlijk was zijn bijnaam dan ook Moedel.
- 5 Rutger van Rode. We komen hem ook tegen met de benaming van Hout en als Rogier van den Bogaard, hetgeen verwijzingen zijn naar zijn bezittingen in Sint-Oedenrode. Andere bezittingen van hem waren de goederen Ten Nuwenhuis, Ten Schoor en Ten Veehuijsen en de molen te Son. Van hem zijn met zekerheid twee zonen bekend: Gooswijn Moedel en Makarius. Deze Makarius is via een dochter de voorouder van de familie Cluijtmans. Een derde zoon is wellicht een Rutger van Hout. Daarnaast heeft Rutger van Rode een dochter Katherina gehad die met

Gevart van Doerne - de stamvader van de Heren van Deurne - huwde. Een andere dochter [Elisabeth] trouwde wellicht een Lucas Leuniszoon van Erpe. Deze Lucas had een zoon met de voornaam Rutger. Zowel Rutger van Erpe als zijn neef Leunis van Erpe introduceerden een molnijzer in hun familiewapen. Andere van Rutger van Rode afstammende families zijn: Van Cuijk, Van den Broek, Houbra-ken en Van Rut.

- 6 Rover van Scheepstal. Deze zoon had diverse bezittingen in Aarle-Rixtel, Beek en Donk, Bakel en Milheeze. Hij was gehuwd met jonkvrouwe Gertrud van Bus-sel. Zijn gezin bevatte minstens de volgende kinderen: Godevart, Aleijt, Gooswijn Moedel, Jan en heer Jan van Scheepstal. Aan Gooswijn Moedel en diens nakomelingen heb ik in 1993 een artikelenreeks besteed. Hij moet degene zijn geweest die het Hooghuis op de Donk heeft gebouwd.

Impressie van het Hooghuis op de Donk.

Foto Kasteel De Luneburg bij Nederlangebroek

Andere nakomelingen van Rover vormen o.a. de families: Van der Aa, Van Beest, Bac, de Lu/Luwe/Louw, Wavernaij, die Leeuwe, Van Megen, Stakenborch, Uten Veehuijse, Moedels/Muls/Vermulst, Van Ynghen, Van Milheze en Van den Bocht.

- 7 Eva [van Mierlo]. Haar plaats in dit gezin is niet geheel zeker. Ik plaats haar als dochter van Gooswijn I van Mierlo op grond van de volgende argumenten: a) We komen bij haar kinderen de voornamen Hendrik, Rutger en Roelof Rover tegen; b) De kinderen en nakomelingen van Hendrik voeren drie molenijzers in hun wapenschild; c) De familie had uitgebreide bezittingen in Mierlo en omgeving. Zoon Jan had alleen al in Mierlo-Hout vier grote landgoederen met de nodige woeste gronden. Tot haar nakomelingen reken ik o.a. de families: Van Eijck, Van Geldrop, Heren van Geldrop, de Aarle-Rixtelse tak van de familie De Rover. Bovendien duiken zowel de persoonsnamen Gooswijn Moedel als Roelof op bij de Van Eijcks als de van Geldrops. Eva was gehuwd met Wouter genaamd Toyart. Hun kinderen staan bekend onder de naam Van Hoesschot en Van der Schaut. Haar gezin bestond uit: ridder Jan, [Eva?], Hendrik, Roelof genaamd Rover, heer Rutger, heer Jan. Bovendien moet er nog minstens een dochter zijn geweest. Nader onderzoek is nodig om klaarheid te brengen in de onderlinge familierelaties, temeer omdat haar man Wouter Toyart ook nog een zoon met naam Jan van Dommelen had.
- 8 Heilwig van Mierlo junior. Naast het

feit dat ze in 1286 nog minderjarig was is er niets meer van haar bekend.

- 9 Jutta van Mierlo. In 1286 was zij eveneens minderjarig. In 1316 was ze een begijn.

5	Gooswijn I [Moedel] van Mierlo + v.1283				
	x 1250/55				
	[Elisabet] [van den Bosch] + v.1286				
Heilwig	Hendrik	Rutger	Rover	[Eva?]	Heilwig
v.Mierlo	v.Mierlo	v.Rode/	v.Sceepstal	v.Mierlo	+ n.1286
+ v.1309	+ n.1318	vd.Bo-	+ v.1307	x	&
x c.1275	x c.1280	gaard	x c.1290	Wouter	Jutta
Peter	[Katharina]	+ n.1312	Gertrud	Thoyart	+ n.1316
vd.Steen-	[Alarts]	x c.1285	v.Bussel		&
wech	+ v.1309	N.N.		v	[Makarius]
					&
v	v	v	v		Gooswijn
De tussen [] geplaatste namen zijn hypothetisch.					

§ 7. Hendrik II [Rover] van Mierlo

Laat ik maar meteen beginnen met de naam Rover die ik hem als zijn bijnaam toeken. Hoewel er geen enkel eigentijds bewijs voorhanden is zijn er toch een drietal aanwijzingen voor deze bijnaam. We weten dat hij zijn oudste zoon vernoemd heeft naar zijn vader Gooswijn Moedel. Uit een oorkonde van 1315 blijkt hij een zoon te hebben met naam Alard. Deze was toen pastoor van Dinther en in het bezit van een eigen zegel.

In dezelfde oorkonde van 1315 wordt ook een andere zoon genoemd: Hendrik genaamd Rover. Deze had nog geen eigen wapenzegel en gebruikte dat van zijn vader. Hij moet derhalve nog aan de jeugdige kant zijn geweest, en met een voornaam als Hendrik lijkt hij slechts de derde zoon te zijn. Broer Alard, reeds pastoor en voorzien van een zegel, zal dus de tweede zoon zijn geweest die naar grootvader van moeders kant zal zijn vernoemd.

Als de derde zoon vernoemd is naar vader, dan zal Hendrik II van Mierlo hoogstwaarschijnlijk ook de bijnaam Rover hebben gedragen. Hendrik II van Mierlo had diverse dochters. Mijns inziens zelfs eentje met de voornaam Jutta. Deze jonkvrouwe kan worden aangemerkt als moeder van een Hendrik Rover van Kigloe. Met zo'n voornaam en bijnaam kan hij niet anders als naar zijn grootvader Hendrik II van Mierlo vernoemd zijn. Een grootvader die op zijn beurt vernoemd is naar zijn eigen gelijknamige grootvader ridder Hendrik I genaamd Rover van Rode/Mierlo.

Hendrik II van Mierlo heeft vermoedelijk kort voor 1283 zijn vader opgevolgd als Heer van Mierlo. In 1286 was zijn moeder eveneens overleden want hij verwierf toen van zijn twee minderjarige zussen hun aandeel in de erfenis van hun ouders. In 1292 verzocht hij hertog Jan I van Brabant om de grenzen tussen diens gebied en het zijne vast te stellen, hetgeen gebeurde en uiteindelijk in 1294 door de hertog werd bekrachtigd. De hertog noemt hem beide keren als zijn getrouwe, leenman dus.

In 1303 kocht Hendrik II van Mierlo in Helmond

van Hendrik genaamd Schilling een tweetal cijnsen die deze in Deurne en Nuenen bezat. Een paar jaar later blijkt hij schildknaap te zijn. Hij was in 1306 in Helmond getuige van de verkoop van het patronaatsrecht van de kerken van Asten en Lierop door Willem van Kuijk, Heer van Asten en Escharen. We komen Hendrik II in 1315 tegen als hoogschout van 's-Hertogenbosch. Deze functie verklaard wellicht het gegeven dat Hendrik II aldaar in 1317 een huis bezat. Het kan natuurlijk ook omgekeerd zijn dat hij doordat hij daar woonde uitgekozen werd voor deze hertogelijke functie.

In ieder geval is er een reeks van zeven schepenakten bekend uit de periode 1309-1317 waarin Hendrik II van Mierlo en zijn gezinsleden, bij de in Den Bosch wonende Lombarden geld leende. In iedere schepenakte werd hij vergezeld door een reeks verwanten die zich namens hem borg gesteld zullen hebben. Hendrik II van Mierlo is kennelijk in financiele problemen geraakt want hij werd genoodzaakt om in 1315 het patronaatsrecht van de kerk van Mierlo en 2/3 van de tienden die hij nog in Mierlo bezat te verkopen aan de abdij Tongerlo.

Deze verkoop is niet van harte geweest en heeft veel voeten in de aarde gehad. Er volgden nog tal van schepenakten om de rechten van Hendrik II van Mierlo, zijn kinderen, schoonzonen, verwanten en waarschijnlijk ook schuldeisers, op de tienden en het patronaatsrecht van Mierlo over te dragen aan de abdij van Tongerlo. Nog in 1331 klaagde de abdij van Tongerlo over de vervulling van de koopvoorwaarden.

Hendrik II van Mierlo wordt in 1318 zijdelings genoemd, maar moet nog een ruim aantal jaren geleefd hebben. Uit een Bossche schepenakte van 7 mei 1331 en een hertogelijke oorkonde van 13 mei 1331 zouden we kunnen concluderen dat Hendrik II van Mierlo toen nog in leven was. Op deze laatste datum werd wel zijn zoon Hendrik genaamd Rover als overleden betiteld. Vader Hendrik II zal kort daarop wel overleden zijn. Volgens het leenboek van de hertog werd hij als Heer van Mierlo opgevolgd door zijn kleinzoon Hendrik van Langhel. Door het uit 1315 bewaardgebleven wapenzegel weten we dat Hendrik II van Mierlo hetzelfde wapen hanteerde als zijn vader: drie molenijzers met een barensteel.

Afb. 5

Zegel Hendrik II
van Mierlo, 1315

§ 8. Van Keent

Hiervoor is al even ter sprake gekomen dat de tweede zoon van Hendrik II van Mierlo de voornaam Alard heeft gedragen. Alard was pastoor van Dinther en had daar een woning, dat in 1372 door zijn neef en oomzegger Arnt Dicbier werd verkocht.

De voornaam Alard is totaal nieuw in de familie Van Rode/Mierlo en zal derhalve verklaard moeten worden door een (correcte) vernoeming naar de grootvader van moeders kant. Van de voornaam van zijn moeder en haar

afkomst is niets bekend. Wel weten we dat ook Alard twee zusters met naam Elisabeth heeft gehad. Zijn oudste zus is logischerwijs naar de moeder van Hendrik II vernoemd. De jongere zus Elisabeth zou eventueel naar moeders moeder of moeder zelf vernoemd kunnen zijn. Het blijft een gis.

In het rijtje verwanten die we als borg zien optreden komen we in 1317 een Wouter zoon van Colen van Oerle tegen. Van hem is bekend dat hij gehuwd was met een jonkvrouwe Aleijt van Gemert. Deze was een dochter van Hendrik van Gemert en een Volcwig Alardsdochter van Keent. Laat nu deze Alard van Keent gehuwd zijn met een Elisabeth, en bovendien ook nog een dochter met naam Elisabeth hebben! We zouden dit wel als heel toevallig kunnen afdoen ware het niet dat ik tot op heden nog geen ander alternatief ben tegengekomen. Bovendien is het echtpaar Hendrik van Gemert en Volcwig van Keent van dezelfde generatie als Hendrik II van Mierlo en zijn vrouw.

Alard van Keent was een poorter van Den Bosch die we in de periode 1282-1303 diverse malen als schepen tegenkomen. Zijn achternaam Keent is waarschijnlijk een afkomstverwijzing naar Ravenstein in het land van Herpen, waar Keent de naam van een buitenwijk is. Een 'Elisabeth Alardsdochter van Keent' verkocht in 1329 met haar dochter Elisabeth een erfcijs aan Wouter van Oerle. 'Adam Alardszoon van Keent' verkocht in 1333 twee morgen land in de Heerlijkheid Herpen.

Aangezien de moeder van Hendrik II van Mierlo uit Den Bosch afkomstig was, en we van hem

weten dat hij op een bepaald moment daar ook woonachtig was en korte tijd de functie van hoogschout vervulde, is de veronderstelling dat hij een vrouw uit een Bossche familie koos niet eens zo ver gezocht. Hendrik II had diverse Bossche schoonzonen. Bovendien huwde zijn oudste dochter met een Herman van Langhel uit Herpen.

Zoals gezegd is het duister wat de voornaam van de vrouw van Hendrik II van Mierlo is geweest. Ze was in 1309 vermoedelijk al overleden. Indien Hendrik II en zijn vrouw de vernoemingsregels strikt toegepast zouden hebben, dan zou de derde dochter naar moeder vernoemd moeten zijn. Hendrik II heeft minstens acht dochters gehad, maar helaas hebben we met één uitzondering geen enkele zekerheid over de volgorde. De namen van deze dochters zijn: Elisabeth, Jutta, Agnes, [Luijtgard], Katharina, Elisabeth, Heilwig en Aleidis.

Met uitzondering van de naam Elisabeth komt slechts één van deze zes voornamen in aanmerking. Omdat Jutta vermoedelijk met een Arnt Mettenzoon (zoon van Mechtild) van Liemde huwde en ze als 'oudste' dochter een Katharina blijkt te hebben, heb ik een lichte voorkeur voor de naam Katharina. Bovendien blijkt dat later ook in de familie Kelremans een jonkvrouwe met naam Katharina van Mierlo rond te lopen.

In de genealogie is het gebruikelijk om de latijnse afkorting **N.N.** - dat voor **Nomen Nescio** ('ik weet de naam niet') staat - te hanteren als men de naam van de persoon in kwestie niet weet. Ikzelf geef de voorkeur aan een meer persoonlijke benadering en beperk me

pas tot N.N. als er geen zinnig woord over de voornaam en/of achternaam te zeggen valt.

Ik geef nu deze onbekende dame, vrouw van Hendrik II van Mierlo, de naam [**Katharina**]. Ik plaats haar naam tussen haakjes omdat we het niet met zekerheid weten. Of we er nog ooit achter zullen komen of niet, deze vrouw van Mierlo zal de naam [Katharina] zeker weten te verkiezen boven de anonimiteit. Jonkvrouwe [Katharina] is vermoedelijk al voor 1309 overleden. Was ze toen nog in leven geweest, dan waren we haar en haar man tegen gekomen toen deze op 21 mei 1309 voor het eerst bij de Lombarden een lening verkreeg.

§ 9. De Van Mierlo's

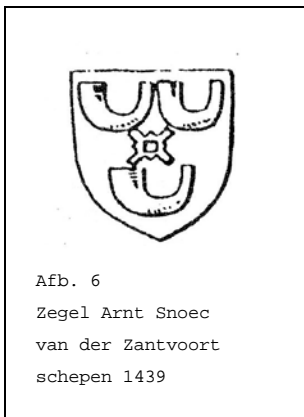
Van schildknaap Hendrik II van Mierlo zijn dertien kinderen bekend maar er is geen enkele oorkonde of schepenakte bewaardgebleven waarin alle kinderen met hun eventuele aanhang worden genoemd. Vandaar dat de volgende gezinsbeschrijving slechts er een kan zijn uitgaande van de op dit moment beschikbare informatie en veronderstellingen met betrekking tot vernoeming.

- 1 Gooswijn genaamd Moedel van Mierlo. Zie hierna § 10.
- 2 Alard van Mierlo. Hij was in 1315 al pastoor van Dinther en zegelde met een eigen wapenzegel. In 1331 moet hij al zijn overleden omdat we dan bekend zijn met een andere pastoor.
- 3 Elisabeth van Mierlo. Zij huwde met Herman van Langhel van Herpen. Hoewel we Herman pas voor het eerst in 1312 aan de

zijde van zijn schoonbroer zien, is hij vermoedelijk wel enige jaren eerder met Elisabeth gehuwd. Misschien had de lening in 1309 wel te maken met Elisabeths bruidsschat. Op 23 maart 1317 komen we beiden nog tegen. Elisabeth en Herman hebben minstens drie kinderen gehad: Hendrik, Makarius en Alard. Hendrik is tussen 1331 en 1335 zijn grootvader opgevolgd als Heer van Mierlo. Dat blijkt uit het hertogelijk leenboek en uit het Cartularium van Mierlo. Omdat hij zowel broers als een zoon Herman heeft gehad die hem eventueel bij overlijden hadden kunnen opvolgen, kan worden verondersteld dat Hendrik van Langhel de Heerlijkheid Mierlo aan zijn oom Gooswijn II Moedel van Mierlo heeft verkocht. De familie van Langhel, die in de 15de eeuw het goed Ten Gasthuis verwierf en in Mierlo, Stiphout en Helmond aanwezig was, zal ongetwijfeld afstammen van Hendrik of diens broers.

- 4 Elisabeth van Mierlo junior. In 1315 behoorde zij vermoedelijk al tot de geestelijke stand. In 1317 vernemen we dat ze non in het klooster Hooidonk was.

- 5 Katharina van Mierlo. Zowel in 1315 als in 1317 was zij aanwezig in gezelschap van haar vader of andere voogd. Wellicht was ze weduwe van Hendrik Kelremans. In dat geval moet ze een zoon met naam Hendrik gehad hebben die in 1354 een erfelijke cijns schuldig was uit zijn landgoed 'Kelremans goede' in de parochie Heeze. Hendrik wordt ook wel die Clerck genoemd. Hij had twee dochters met naam jonkvrouwe Katherina en Heilwig. De eerste huwde met Jacob van der Horst genaamd van Beerse en trad na de dood van haar man toe tot het St. Claraklooster in Den Bosch. Jonkvrouwe Heilwig was non in Hooidonk. Hendrik Kelremans alias die Clerck had ook nog een broer Jan Kelremans van Mierlo. Deze Jan bezat het goed Ten Kelre in Mierlo-Hout dat via dochter jonkvrouwe Katherina overging in de familie Stockelmans. Een andere dochter Aleidis huwde rond 1375 met Dirk Snoec van der Zantvoort uit Helmond. Hun zoon Arnt introduceerde later een molenijzer in zijn familie-wapen.
- 6 Jutta van Mierlo. Zij valt te vereenzelvigen met Jutta van Kigloe die we in het hertogelijke cijnsboek van 1340 nog als cijnsbetaler tegenkomen. Zij heeft waarschijnlijk het leen- en cijnsgoed Ten Kigloe als bruidsschat gekregen. Dit

Afb. 6
Zegel Arnt Snoec
van der Zantvoort
schep en 1439

was een goed dat als leen hing van de Heer van Heeze. Aan dit leengoed waren de tienden op Kigloe verbonden. Het leengoed is later gesplitst in meerdere hoeven en door vererving en verkoop in andere handen geraakt. Ook een deel van de tienden is in het bezit van de abdij Tongerlo geraakt. In 1317 blijkt een 'Arnt Mettenzoon van Liemde' bemoeienis te hebben gehad met de hoeve Bennendongen. Omdat later de hoeve Bennendongen samen met de 'tiend van Kigloe' verpacht werd is het goed mogelijk dat hij de echtgenoot van Jutta van Kigloe is geweest. Is dat het geval dan kan worden opgemerkt dat hij voor 1340 zal zijn overleden. Jutta van Kigloe en haar man hadden minstens vier kinderen: Arnt van Kigloe wiens dochter Jutta rond 1360 huwde met Willem van Doerne, Heer van Deurne; Hendrik Rover van Kigloe die in of kort voor 1380 zonder wettige kinderen is overleden; Katharina van Kigloe die rond 1335/1340 met Gerit van der Straten van Zomeren huwde; [Heilwich] van Kigloe die met Reijnder Haengreve van Achel huwde. Ook via Jutta van Kigloe en haar nakomelingen zullen velen afstammen van de Heren van Mierlo.

- 7 [Luijtgard] van Mierlo. Zij huwde in of kort voor 1315 met een Engelbert genaamd Luding van den Dijk. De naam van deze jonkvrouwe en van haar man is een optelsom van een aantal kleine aanwizingen. Vader Hendrik II van Mierlo verwierf in 1303 cijnsen in Deurne. Deze cijnsen meen ik te kunnen identificeren met de later onder de naam Dinthercijnsen bekendstaande cijnsen die de Heer

van Helmond rond 1420 kocht van de familie van den Wijngaerd. In 1396 droeg jonkvrouwe Luijtgard, weduwe van Jan Spierinx van Dinther, haar goederen als huwelijksgoed over aan haar dochter Beel en schoonzoon Willem van den Wijngaerd. Het betrof o.a. haar goed Te Stakenborch op Velthoevel met toebehoren en cijnsen. Bij een verkoop twee dagen eerder was ook al sprake van een paar stukken land gelegen op Velthoevel naast het goed van Luijtgard van Mierlo. Deze zal niet anders dan de eerstgenoemde jonkvrouwe Luijtgard zijn geweest, die rond 1365/70 moet zijn gehuwd. Omdat er in de periode tussen 1303 (1331) en 1396 in Deurne geen familie van Mierlo aantoonbaar is, zal jonkvrouwe Luijtgard van Mierlo vernoemd zijn naar een gelijknamige grootmoeder, een dochter van Hendrik II van Mierlo. Ook op de vraag welke andere familie voor deze vernoeming verantwoordelijk kan worden gemaakt is een antwoord gevonden: de Bossche familie van den Dijk. Een Engelbert genaamd Luding van den Dijk kwam al door zijn betrokkenheid in de eerder genoemde periode 1309-1317 in aanmerking als schoonzoon. Zijn zoon Hendrik van den Dijk komen we in Deurne tegen als bezitter van het hertogelijk leengoed Ten Velde dat hij na korte tijd weer verkocht. Van deze Hendrik is bekend dat hij gehuwd was met een Gudelt van Rossem. Ik zie hem dan ook als vader van jonkvrouwe Luijtgard van Mierlo, die hij dan hoogstwaarschijnlijk naar zijn eigen moeder heeft vernoemd.

- 8 Hendrik genaamd Rover. We zien hem in

1309 voor het eerst aan de zijde van zijn vader. Hij wordt dan Rover genoemd. In 1315 en later blijkt zijn volledige naam. Uit zijn aanwezigheid in 1309 kunnen we herleiden dat hij toen minimaal 14 jaar moet zijn geweest, dus uiterlijk mei 1295 geboren. Uitgaande van deze minimumleeftijd zal hij in 1315 inderdaad nog een jeugdige persoon zijn geweest zonder een eigen wapenzegel. Omdat Hendrik genaamd Rover zowel twee oudere als twee jongere broers in de geestelijke stand had, zal hij door zijn vader als diens beoogde opvolger zijn gezien. Op 31 mei 1331 wordt hij als overleden beschreven. Omdat Hendrik II van Mierlo door zijn kleinzoon werd opgevolgd, zal de beoogde opvolger ongehuwd en zonder wettige kinderen zijn overleden. Vermoedelijk niet lang na zijn laatste vermelding van 30 juni 1317.

- 9 Agnes van Mierlo. Deze jonkvrouwe huwde met de Bosschenaar Jan Dicbier junior. Uit dit huwelijk zijn drie zonen bekend: Jan Dicbier, Gooswijn Moedel Dicbier, ridder Arnt Dicbier. Zoon Jan Dicbier (+ 1374) huwde rond 1352 met jonkvrouwe Elsbeen van Baerle (+ na 1399). Hij moet een grote verbondenheid met het Mierlo van zijn grootvader hebben gehad, omdat hij in 1356 de Heerlijkheid Mierlo kocht en omdat hij, zijn broers en zijn nakomelingen het "moederlijke" wapen geheel hebben overgenomen. Drie molenijzers met een barensteel.

Afb. 7.1 Zegel Jan Dichbier junior 1310

Afb. 7.2 Zegel Hendrik V Dichbier, 1425

- 10 Jan van Mierlo. Hij was in 1335 proost van het klooster St. Truiden. Als proost had hij niet alleen de taak om de kloosterlingen geestelijk te begeleiden, maar ook om de goederen van het klooster te beheren.
- 11 Makarius van Mierlo. Hij wordt in 1335 kanunnik van St. Lambert in Luik genoemd en was toen al overleden.
- 12 Heilwig van Mierlo. Zij en haar hierna volgende zus worden genoemd als zijnde nonnen in het klooster Binderen te Helmond.
- 13 Aleidis van Mierlo.

§ 10. Gooswijn II Moedel van Mierlo

Hoewel de oudste zoon komen we hem pas voor het eerst tegen in 1312. Hij noemde zich toen "clericus", een geestelijke. Hij is wellicht de Gooswijn die zonder verdere achternaamsbetiteling als clericus van heer Makarius van den Bosch in dien testament genoemd wordt. In 1317 is hij deken van de ka-

pittelkerk van Sint-Oedenrode, voorzitter en geestelijk leider van de aanwezige kanunniken. Hij was verantwoordelijk voor de discipline. In 1317 deed hij afstand van zijn rechten op de tienden en het patro- naatsrecht. Eveneens in dat jaar verkocht hij de hoeve Bennendongen in Mierlo met alles dat er bij kwam kijken aan de abdij Tongerlo. Met die hoeve hadden voorheen Hendrik genaamd Kelreman en later Arnold Mettenzoon van Liemde iets van doen gehad. De hoeve Bennendongen blijkt later bij het kasteel te liggen. Aan dezelfde abdij verkocht hij de helft van de weiden genaamd Varenschot en bij Eghelram.

In 1335 is Gooswijn Moedel van Mierlo deken van de kerk van St. Jan in Luik. Hij blijkt dan nog leen- en cijnsgoederen in Mierlo en een goed Ter Lijnden in Sint-Oedenrode te bezitten. Op 5 mei van dat jaar levert hij op vrijwillige basis een financiële bijdrage (bede) aan de krap zittende hertog van Brabant. Op dat moment was Gooswijn Moedel van Mierlo de feitelijke Heer van Mierlo. Op 13 mei van datzelfde jaar koopt hij voor schepenen van Den Bosch van de Limburgse edelman Gooswijn van Dieteren, schildknaap en Heer van Dieteren, de watermolen van Wetten, een hertogelijk leengoed. In een oorkonde van 15 juni 1335 wordt vermeld dat hij wijnstokken aan het klooster Val Benoit schenkt ter nagedachtenis aan zijn vader Hendrik, Heer van Mierlo.

Gooswijn Moedel laat in Luik op 18 juli een oorkonde opmaken waarin hij heer Otto, Heer van Cuijk, bedankt voor de verkregen "beneficies" (functies/inkomsten) die Gooswijn Moedel verkregen had. Tevens verklaarde hij aan Otto

zijn leengoederen en bezit te Mierlo te willen overdragen. Aan de hertog vroeg hij tevens om deze schenking te bekrachtigen. Deze gaf op 25 augustus te Brussel zijn toestemming en bevestigde aldaar op 30 augustus de overdracht aan heer Otto van Cuijk. En dat is dan tevens het laatste levensteken van heer Gooswijn Moedel van Mierlo, de laatste Heer van Mierlo van zijn geslacht.

Afb. 8

Zegel Otto van Cuijk, 1331

De neven

§ 1. De burggraven van Montfoort

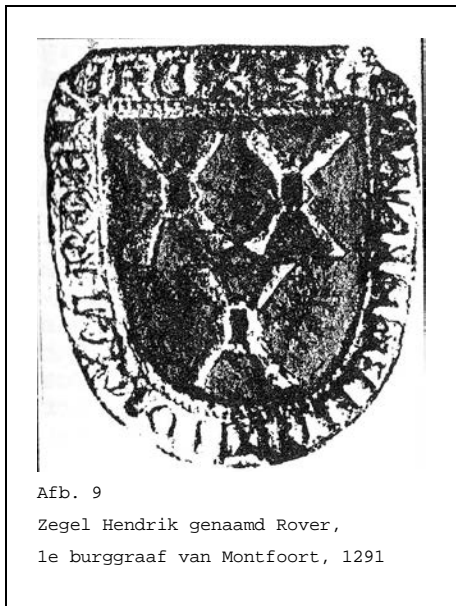
In hoofdstuk I is gebleken dat in de oude historische literatuur meermalen een link gelegd werd tussen de familie Van Rode, Heren van Mierlo, en de burggraven van Montfoort (Utrecht). In dit hoofdstuk zullen we deze aanduiding nader gaan onderzoeken. Allereerst zal een andere versie van deze traditie ter sprake komen. Daarna zal met behulp van een recentere publicatie duidelijk worden wat daar van zou kunnen kloppen.

In de 15de eeuw ontstond er bij burggraaf Jan II (+ 1448) behoefte om zijn stamboom te boek te laten stellen. Deze familie-overlevering verscheen in 1726 nog eens in drukvorm en komt neer op het volgende:

"Bij graaf Floris (V van Holland) was een edele man geheten Hendrick van Royen; zijn oudste broer was gestorven sonder sonen maar met twee dochteren die drie halve canonisyeen stichtten, een tot Royen, een tot Hilderbeeck en een tot Oorschot; door de stichting van de drie kerken was er geen geld over in de Heerlijkheid Royen en bovendien moest Hendrick met zijn magen de Meierij uit omdat twee canonicken waren dood gebleven; sommigen gingen naar Brugge, anderen naar het Sticht. Graaf Floris wilde dat de bisschop van Utrecht aan Heer Hendrick van Royen zou geven de enige dochter van Montfoort en aldus zette de bisschop Hendrick van Royen op den huysse van Montfoort".

In 1957 verscheen er een proefschrift van de heer M.P. van der Linden over de rol en de positie van de burggraven van Montfoort in het politieke spanningsveld tussen de graaf van Holland en de bisschop van Utrecht. Hij kwam op basis van archiefmateriaal tot de conclusie dat het familieverhaal niet helemaal klopte. Hendrik I genaamd Rover, de eerste burggraaf, had als ouders een Roelof genaamd Rover en een Odilia van Montfoort. Ook de manier waarop Hendrik genaamd Rover burggraaf geworden was klopte niet. "Als dit verhaal een kern van waarheid bevat zal het de lotgevallen van vader en zoon verwarren. Roelof trouwde wel bij de Montfoortse familie in, al was het niet met de burggravin zelf. Kwam hij dus uit Royen, dat wil zeggen St. Oedenrode? Ook de naam "de Rover" en het wapen, drie molenijzers in rood op zilver, schijnen te wijzen in de richting van verwantschap met de Heren van Rode".

Deze Roelof genaamd Rover was gehuwd met een Odilia die in 1262 al was overleden. Toen ontstond er in de familie heibel omdat haar oudere zus burggravin Aleidis kwam te overlijden zonder kinderen. Aleidis en Odilia

Afb. 9
Zegel Hendrik genaamd Rover,
1e burggraaf van Montfoort, 1291

waren vermoedelijk dochters van een Willem die in 1236 en 1244 het ambt van burggraaf vervulde. Ondanks afspraken met betrekking tot opvolging schijnt de man van deze burggravin niet van plan te zijn geweest om Montfoort over te dragen. Het fijne weten we er niet van, maar uit een oorkonde van 12 maart 1262 blijkt dat vader Roelof genaamd Rover

gevangen zat en diens onmondige zoon *Hendrik genaamd Rover* opgevangen was door Sweder Heer van Bosinchem die zich als zijn voogd en pleitbezorger opwierp. Deze oorkonde is tevens het laatste teken van leven van stamvader Roelof Rover.

De oorkonde van 1262 is opmerkelijk omdat het de verlovingsregelt tussen Hendrik I en de oudste dochter van Sweder. Indirect valt te concluderen dat Hendrik in of rond 1254 geboren moet zijn. Hendrik was minderjarig dus jonger dan 14 of 12 jaar (zie bijlage V). Zijn

voogd en toekomstige schoonvader belooft o.a. hem, zijn oudste dochter tot vrouw of een andere die binnen vier jaar geboren zou worden. Met deze termijn van vier jaar opgeteld bij het jaar van de oorkonde (1262), en gezien de kerkelijke minimumleeftijd van twaalf jaar voor meisjes om te mogen trouwen, komen we uit op een huwelijk uiterlijk in 1278. Dit jaar is alleen zinvol te verklaren als men ervan uitgaat dat Hendrik in dat jaar volwassen wordt. Dus de leeftijd van 24 jaar bereikt. Dit levert een vermoedelijk geboortjaar op van 1254.

De voltrekking van het huwelijk tussen Hendrik I genaamd Rover en [Adelissa] van Bosinchem zal in ieder geval al in het begin van de jaren zeventig hebben plaatsgevonden omdat zijn zoon en opvolger Sweder rond 1299 en een andere zoon Roelof genaamd Rover rond 1301 huwden. [Adelissa] zal derhalve de oudste dochter van Sweder van Bosinchem zijn geweest. Haar niet bewaardgebleven voornaam ontleen ik aan de naam van haar oudste kleindochter Adelissa van Montfoort.

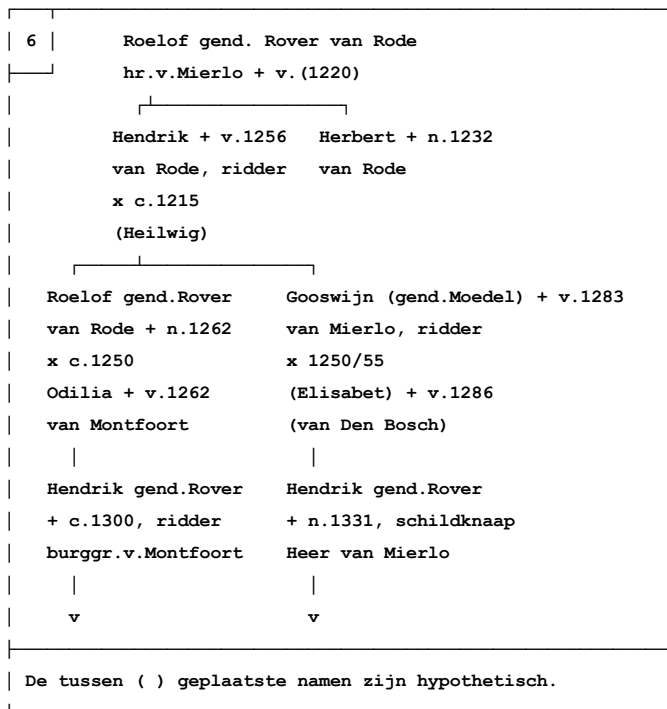
Hendrik I genaamd Rover van Montfoort had ook nog een zus Geertruid die rond 1270 huwde met heer Gijsbrecht van Ruweel, ridder, en voor nakomelingen zorgde. Zowel Hendrik als zijn nakomelingen voeren als wapen de bekende drie molenijzers.

In of kort voor 1282 zou Hendrik I genaamd Rover alsnog het ambt van burggraaf van Montfoort weten te verwerven. Het werd toen beschreven als: de burcht Montfoort, de gerechten met cijnsen en tienden van Heeswijk bij Utrecht, Willeskop, Blokland en Achthoven,

de waard voor Montfoort, het veer te Montfoort en de visserij van Snodelhoek tot Oudewater. Dit alles als leenman van de bisschop van Utrecht.

Samenvattend kunnen we stellen dat er zowel een Brabantse als een Stichtse traditie is die spreekt van een Brabantse herkomst van de burggraven. Ze zouden zelfs uit de familie Van Rode stammen. De familie Rover van Montfoort voerde een wapen met drie molenijzers (rood op een zilver veld) zonder toevoegingen. Als stamvader valt een Roelof genaamd Rover "van Roye" aan te wijzen die rond 1250 zal zijn gehuwd, waaruit een zoon Hendrik genaamd Rover de eerste burggraaf van Montfoort van zijn geslacht werd.

Plaatsen we deze gegevens naast onze Mierlose gegevens dan valt op dat Roelof genaamd Rover en Gooswijn I [Moedel], en hun gelijknamige zonen Hendrik genaamd Rover generatiegenoten zijn. Zonder hier nog een hele uitweiding aan te besteden kan geconcludeerd worden dat Roelof genaamd Rover een zoon van ridder Hendrik I van Rode/Mierlo moet zijn, die vernoemd is naar zijn grootvader. Roelof genaamd Rover (Van Montfoort) en zijn nageslacht lijken iets ouder te zijn als Gooswijn I [Moedel] van Mierlo en diens nageslacht. Omdat Gooswijn I [Moedel] en zijn nakomelingen een barensteel (jongere familietak) in hun wapen voeren zal Roelof genaamd Rover een oudere broer zijn.

§ 2. Rixtel

De Montfoortse familietraditie spreekt over een stamvader die voogd was over de twee dochters van zijn overleden oudste broer. Als dit een kern van waarheid heeft kan het nooit betrekking hebben op de Mierlose Gooswijn I (Moedel). Om dit zinvol te verklaren zouden Roelof genaamd Rover en Gooswijn I (Moedel) een oudere broer gehad moeten hebben. En wat is er dan met die erfdochteren gebeurd? In het

Cartularium van Mierlo en het Oorkondenboek van Noord-Brabant zijn geen aanwijzingen te vinden voor deze personen. Wel komen we in het oorkondenboek een Gerard van Rode tegen in 1248 waar verder niet over bekend is. In de oude literatuur komen we echter een nuttige aanwijzing tegen: Rixtel!

In paragraaf twee van het eerste hoofdstuk hebben we kunnen vernemen dat ridder Hendrik I van Rode/Mierlo o.a. als Heer van Mierlo, Rixtel en Bakel betiteld werd. Als dit maar voor een deel strookt met de werkelijkheid dan zou dat een groot aantal verklaringen kunnen geven.

Rixtel dienen we in die tijd ruimer te zien als enkel en alleen een onderdeel van Aarle-Rixtel. Het huis van Rixtel had grote rechten in Aarle, Lieshout, Beek en Stiphout. Aan het huis waren twee molens en een leenhof verbonden. De uitgestrektheid van de leengoederen blijkt door een latere opsomming: Aarle, Rixtel, Beek, Milheeze, Deurne, St. Oedenrode, Breugel en Valkenswaard. Bovendien had het huis nog een eigen cijnshof met o.a. cijnsgoederen in Deurne en Vlierden. Dit alles bezat de Heer van Rixtel als hertogelijk leenman. In deze opsomming kunnen we wellicht nog een vage schaduw zien van de oorspronkelijke positie van de Heer van Rixtel vóór de leenband met de hertog werd.

Het huis van Rixtel werd in 1392 het centrum van een Heerlijkheid. Toen verwierf Dirk de Rover, de toenmalige Heer van Rixtel, de lage, middelbare en hoge rechtspraak van Aarle, Rixtel, Beek en Stiphout van de hertogin in pand.

Rixtel moet oorspronkelijk dus wel iets zijn geweest. De Heer van Rixtel had inkomsten uit Mierlose goederen terwijl omgekeerd ook de Heer van Mierlo in Beek en Donk een leengoed had liggen. De Van Scheepstal's en hun afstammelingen hadden tal van bezittingen in het gebied van Rixtel. Ze waren zelfs leenman van Rixtel voor Milheeze en een goed in Deurne. Het beschrijven van al die raakpunten tussen de familie Van Rode/Mierlo zou al voldoende stof geven voor een afzonderlijk publicatie.

Wat we over de Heren van Rixtel weten is bitter weinig. In het midden van de 12de eeuw moet er een vrouwe Didradis van Rixtel zijn geweest met drie kinderen. In 1246 en 1256 komen we een ridder Gerard van Rixtel tegen, terwijl in het begin van de jaren tachtig een Jan van Heesbeen - uit een zijtak van de Heren van Heusden - als Heer van Rixtel zien opduiken. Deze Jan van Heesbeen (* ca.1245- + v. 1306) beschikt in mei 1283 zelfstandig over goederen in Lieshout terwijl zijn vader heer Robert van Heusden, ridder en Heer van Heesbeen, in juli 1283 nog in leven is. Later blijken de van Heesbeen's hertogelijk leenman voor het huis Rixtel met tal van onderlenen, de watermolen en de windmolen. Jan van Heesbeen moet deze "Rixtelse" goederen dus op een andere wijze verkregen hebben. De meest eenvoudige wijze is door middel van een huwelijk rond 1270 /1275 met een erfdochter Rixtel.

Een andere Rixtelse jonkvrouwe heeft zelfs de pech gehad dat ze aangezien is voor een van Boxtel. Aleidis van Roistelle was de eerste vrouw van een ridder Arnold van der Sluis.

Deze ridder Arnold was eveneens een telg uit een zijtak van de Heren van Heusden. Hij hertrouwde rond 1285 met jonkvrouwe Agnes van der Leck waarna ze in 1291 dispensatie kregen voor het feit dat Agnes te dicht verwant was aan zijn eerste vrouw Aleidis. Deze Aleidis is in de genealogische literatuur altijd gezien als een telg uit de familie van Boxtel omdat er niets bekend was over een familie van Rixtel.

De schrijfwijze van Boxtel in de oorkonden vóór 1300: Bouxtele; Buxtelle; Bucstelle; Buxtele; Boxtella (?), is echter zodanig dat ik Roistelle gerust kan vertalen met Rixtel. Aangezien Jan van Heesbeen een neef is van Arnold van der Sluis hoeft diens huwelijk met een jonger zusje van Rixtel geen verbazing te wekken.

Bekijken we alle puzzelstukjes dan kunnen we de werkhypothese op tafel leggen dat Rixtel in het bezit is geweest van de familie Van Rode/Mierlo. Gerard van Rode en ridder Gerard van Rixtel zijn één persoon. Van Gerard van Rode/Rixtel zijn twee dochters bekend, een gegeven dat we herkennen bij de oudere broer uit de Montfoortse familietraditie. Gerard is dus een oudere zoon van ridder Hendrik I van Rode/Mierlo.

Gerard zal niet diens oudste zoon zijn geweest omdat die dan ongetwijfeld de voornaam Roelof zou hebben gekregen. De oudste zoon met die naam kan echter als kind al zijn overleden, waarna een nieuwgeboren zoon alsnog de naam van zijn grootvader toebedeeld heeft gekregen.

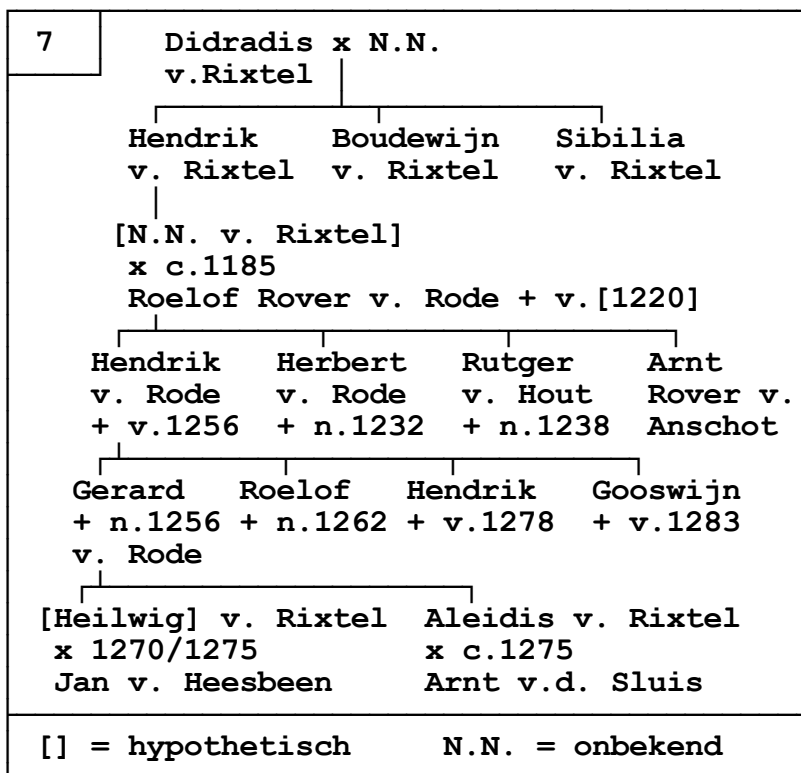
Uitgaande nu van de hypothese dat Gerard van

Rode/Rixtel heer van (het huis van) Rixtel was, kan worden opgemerkt dat enkele binnen Rixtel gelegen goederen via broer Gooswijn I (Moedel) terecht gekomen zijn bij diens zoon Rover van Scheepstal. Het betreft hier dan zowel allodiale goederen als goederen die van het huis Rixtel in leen gehouden werden. Dit is dus niet verwonderlijk als we bedenken dat vader Hendrik van Rode/Mierlo zowel Heer van Mierlo als Rixtel is geweest.

Daarboven op blijkt dat de nakomelingen van de van Scheepstal's ook allodiale goederen in Bakel bezaten. Dit is op zichzelf niet toevallig, omdat volgens baron van Leefdael een Gooswijn van Rode Heer van Bakel zou zijn geweest. Hoewel Bakel pas na 1500 als Heerlijkheid uitgegeven is geeft dit toch wel te denken dat in veel oude overleveringen een kern van waarheid kan zitten.

Dan zijn we nu op een punt gekomen dat we ons kunnen gaan afvragen of er nog meer aanwijzingen zijn voor bovengenoemde hypothese en op welke wijze de familie Van Rode/Mierlo aan Rixtel is gekomen?

Rutger van Rode was een andere zoon van Gooswijn I (Moedel). Hij verkocht op 10 oktober 1283 aan het klooster Postel zijn hoevenaars in Reusel, de cijns die dezen hem betaalden, en een cijns die het klooster aan hem als opvolger van zijn vader betaalde. Het zou dus wel eens kunnen zijn dat ook de hoevenaars en diens cijnsen afkomstig waren van zijn vader. In het voorgaande is gesteld dat grootvader Hendrik I van Rode/Mierlo al Heer van Rixtel moet zijn geweest.

In relatie tot Reusel kan worden opgemerkt dat op een onbekend moment tussen 1140 en 1173 vrouwe Didradis van Rixtel een éénsesde deel van een landgoed in Reusel schonk aan de abdij van Floreffe ten behoeve van het klooster Postel. Deze schenking gebeurde met goedkeuring van haar kinderen: Hendrik, Boudewijn en Sibilia. Deze Boudewijn van Rixtel is waarschijnlijk een geestelijke geworden. Kort voor 1206 is hij namens het klooster Postel getuige bij de verkoop van een hoeve onder Reusel aan het klooster. Diverse verbanden dus tussen Reusel en de familie van Rixtel, en tussen Reusel en de families Van

Rode/Mierlo.

Vrouw Didradis van Rixtels kan naast het weggeschonken 1/6 deel ook nog andere bezittingen in Reusel hebben gehad die op haar kinderen vererfd zijn. De geestelijke Boudevijn van Rixtel kan namens Postel bij de verkoop aanwezig zijn geweest vanwege zijn plaatselijke kennis. Maar hoe komt Hendrik Van Rode/Mierlo dan aan Rixtel? Door koop of misschien wellicht door een huwelijk met een erfdochter? Misschien was Hendrik's moeder wel een erfdochter?

Uit dat beetje wat ons over de oudste Van Rode's bekend is, kan worden gesteld dat ridder Hendrik I van Rode de eerste van zijn familie is met de voornaam Hendrik. We weten dat Hendrik's vader met een nichtje van heer Herbert II van Heeze was gehuwd. De dochter van een zuster om precies te zijn. We weten echter niet met wie die zuster was gehuwd. Als de echtgenoot van die zus nu geïdentificeerd wordt als Hendrik van Rixtel dan vallen er weer enkele puzzelstukjes op zijn plaats.

Als tweede werkhypothese kan dan worden gesteld dat Roelof Rover van Rode gehuwd was met een dochter van Hendrik van Rixtel. Dit huwelijk verklaart de vernoeming van de voornaam Hendrik en de vererving van Rixtel en haar Reuselse bezit op de familie Van Rode/Mierlo.

Afkomst

§ 1. Gijsbert van Rode

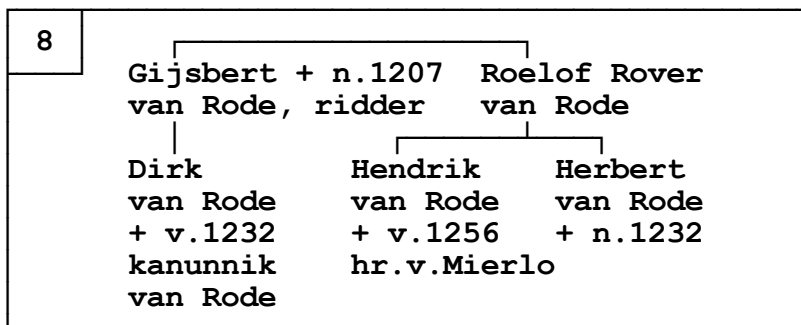
In een artikel uit 1993 in d'n Tesnuzzik heb ik aandacht besteed aan de voorouders van de Beek en Donkenaar Gooswijn Moedel van der Donck (+ 1442). Ik ging er toen vanuit dat stamvader Roelof Rover van Rode een zoon was van een ridder Gijsbert van Rode. Dit had te maken met het feit dat ik een Herbert van Rode uit 1232 als een broer zag van Hendrik I van Rode/Mierlo. Herbert werd in 1232 door de hertog verzocht, om afstand te doen van zijn leengoed in Hoogeloon en zijn patronaatsrecht op de kerk. Een vijftwintigtal jaar eerder had de familie Van Rode ook al iets met dat patronaatsrecht van doen gehad.

In 1207 werd er een overeenkomst gesloten tussen Boudewijn van Leuven en Dirk van Rode, de zoon van ridder Gijsbert van Rode. Kort daarop ontstond weer onduidelijkheid en werd er geregeld dat Dirk tot aan zijn dood de pastoor van Hoogeloon zou worden. Op basis van dit gegeven en de latere vermelding uit 1232, ging ik er van uit dat ridder Gijsbert de vader was van Roelof Rover van Rode en van Dirk de kanunnik van Rode en pastoor van Hoogeloon.

Later heb ik deze drie oorkonden nog eens goed bekeken en toen bleek dat ik mijn opvatting moest aanpassen. Ridder Gijsbert van Rode was in 1207 nog in leven en bezat samen met de abdij Tongerlo het benoemingsrecht van de kerk van Hoogeloon. Door het overlijden van de oude pastoor ontstond er een situatie waarin zowel de abdij als ridder Gijsbert van Rode een kandidaat voordroegen. De kandidaten waren tevens de partijen die in 1207 de overeenkomst sloten. Opvallend was wel het feit dat beide kandidaten de pastoorsvacature niet zelf gingen vervullen. In de regeling die kort na 1207 werd getroffen, werd Dirk van Rode, kanunnik van het kapittel van Rode, benoemd tot pastoor-in-naam onder de voorwaarde dat de abt van Tongerlo na de dood van Dirk vrij spel kreeg in de pastoorsbenoeming. Omdat in 1232 Herbert van Rode afstand deed, moeten Dirk van Rode en diens vader al voor die tijd zijn overleden.

Historicus Lijten veronderstelde, in zijn artikel over het landgoed te Baest, dat deze Herbert van Rode een zoon was van ridder Gijsbert van Rode. Het is echter zo dat Herbert van Rode qua voornaam beter past als een zoon van Roelof Rover van Rode. Maar tussen deze ridder Gijsbert en onze Roelof Rover van Rode moet verwantschap bestaan, omdat juist Herbert afstand doet van zijn leengoed en het daaraan verbonden deel van het patronaatsrecht in Hoogeloon. Omdat in 1207 Dierk van Rode, de zoon van ridder Gijsbert van Rode, al zelfstandig handelde moet hij minstens veertien zijn geweest, maar vermoedelijk was hij wel iets ouder.

Zijn vader ridder Gijsbert van Rode zou derhalve wel eens een oudere broer van Roelof Rover van Rode kunnen zijn. Daarbij wil ik dan even weer onder de aandacht brengen dat de wapens van zowel Gooswijn I [Moedel] als van diens zoon en opvolger Hendrik II een barensteel (jongere tak-aanduiding) bevatten. Het wapen van hun voorgangers Roelof Rover en Hendrik I is niet bekend, zodat het niet volledig uit te sluiten valt dat ook deze twee Heren niet de barensteel hebben gevoerd. Na het overlijden van ridder Gijsbert en diens zoon, moet neef Herbert van Rode hun goederen en rechten in Hoogeloon hebben geërfd. In schema 8 kunnen we dit nu als volgt weergeven:

In 1993 was mijn onderzoek nog niet zover gevorderd dat ik over de oudere generaties een uitspraak kon doen. Daar kan ik nu gelukkig wel een mening over geven, zodat we ons nu gaan begeven naar een andere periode in de duistere middeleeuwen.

§ 2. De Heren/graven van Rode

Als oudstbekende Heer van Rode (St. Oedenrode) kunnen we een Arnold van Rode beschouwen. Hij heeft geleefd aan het eind van de 11de en begin 12de eeuw. Arnold van Rode moet een familielid zijn geweest van de Heren van Cuijk. In een oorkonde van vóór 10 augustus 1096 zien we hem als getuige genoemd worden tussen Hendrik van Cuijk en diens sti-

efvader Koenraad van Montagu in. In 1096 stond de eerste kruistocht voor de deur en om deze te kunnen bekostigen gingen edelen over tot de verkoop van goederen en rechten. De oorkonde van 1096 was van vrouwe Ida van Lotharingen, weduwe van graaf Eustachius van Boulogne, en haar zoon Godfried van Bouillon. Zij bevestigden hun schenkingen aan de abdij van Affligem. Tal van edelen waren als familieleden getuige bij deze bevestiging, omdat hun toestemming nodig was voor vervreemding van onroerende familiegoederen.

In een andere oorkonde uit 1108 besliste de bisschop van Utrecht in een geschil tussen de Utrechtse kapittelkerken van Sint Maarten en Sint Bonifatius enerzijds en Arnold van Rode, Alvaradis weduwe van Hendrik van Cuijk en hun

Afb. 10

Zegel Hendrik van Cuijk,
1295

mede-erfgenamen anderzijds. Het geschil werd beslist door de verdeling van een landgoed bij Gasperden tussen Lek en Linge. Dit lag in het stamgebied van de familie Van Cuijk. Later bleek dat in dat gebied de familie Van Rode ook diverse bezittingen en rechten moet hebben gehad.

Arnold van Rode wordt in een ongunstig daglicht gesteld als Rudolf de abt van Sint Truiden (1108-1136) zich over hem beklaagt. De edelman Arnold van het kasteel Rode had in Baardwijk de tiendheffing van de abdij in leen, maar claimde dat als een leen te hebben van de bisschop van Utrecht. De voorganger van de abt had al de nodige problemen met deze lastpak gehad, maar abt Rudolf wist na een langdurig proces aan het hof van keizer Hendrik V (1105-1125) de kwestie in zijn voordeel te beslissen.

In of kort voor 1119 - ten tijde van bisschop Otbert van Luik - trad de edelvrouwe Guda, weduwe van Tiebald van Voeren, Heer van Valkenburg, toe tot de Sint Jacobsabdij in Luik. Bij deze gelegenheid deed zij een schenking. Arnold van Rode en zijn twee zonen Arnold en Gijsbert waren bij deze schenking als getuige aanwezig. In 1125 kwam deze Guda te overlijden en werd de eerdere schenking bevestigd door de keizer. Ditmaal was slechts één Arnold van Rode aanwezig als getuige.

In twee oorkonden van de bisschop van Utrecht uit 1121 en 1122 komen we Arnold van Rode en zijn broer Gijsbert tegen als getuigen. Een jaar later zien we Arnold van Rode en zijn broer Rutger voor dezelfde bisschop als getuige optreden.

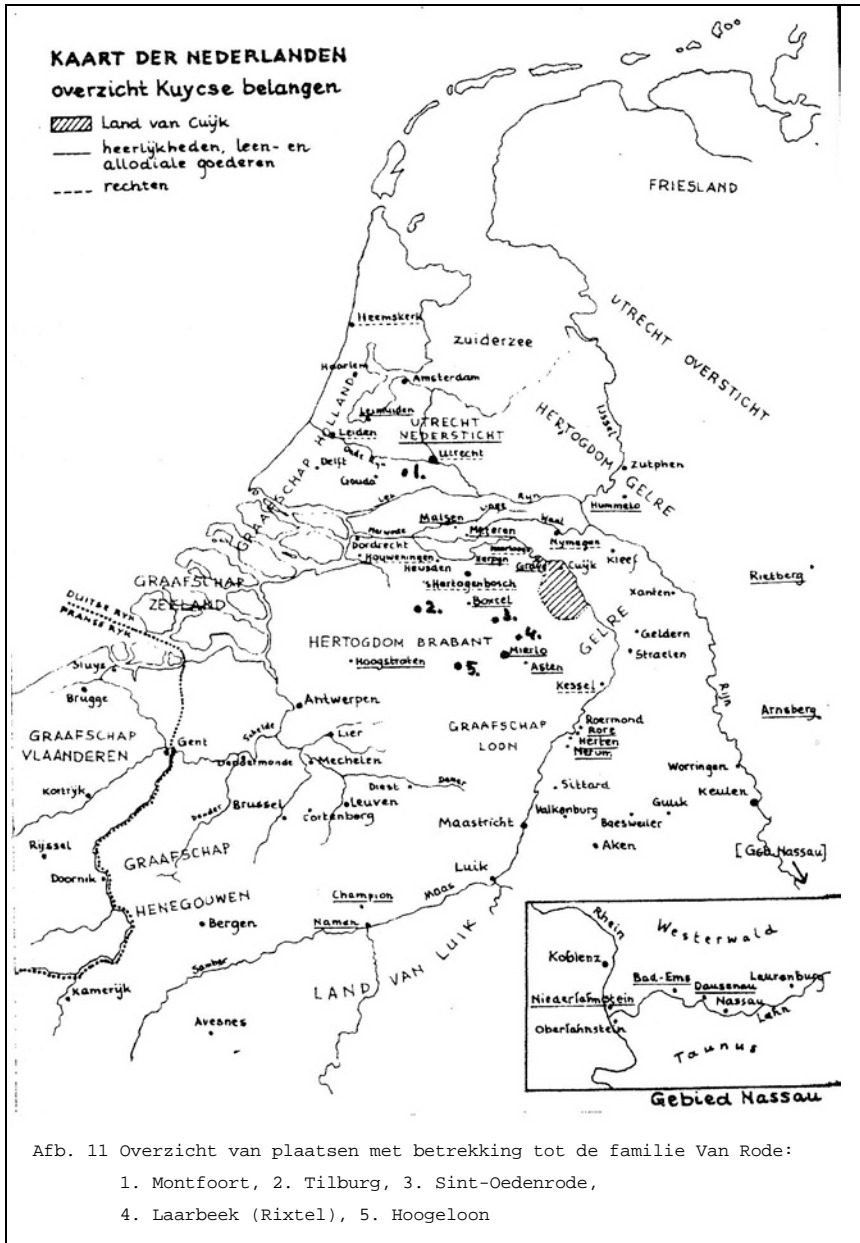
Kort samengevat zijn er twee personen met de naam Arnold van Rode: vader en zoon.

Arnold I (senior) zien we optreden tot in 1119. In dat jaar en in 1122 komen we twee zonen van hem tegen: Arnold II (junior) en Gijsbert. In 1123 komen we een derde zoon tegen met de naam Rutger. Arnold I van Rode zal waarschijnlijk tussen 1119 en 1121 zijn overleden. Door zijn aanwezigheid in 1096 en 1108 moet hij een nauwe verwant van de familie Van Cuijk zijn geweest.

In 1133 werd de politieke wereld opgeschrikt door de moord op Floris de Zwarte. Uit de omstreeks 1180 opgetekende kloosterannalen van Egmond vernemen we enkele andere feiten over de familie Van Rode. Beknopt weergegeven komt het erop neer dat een Arnold van Rode gehuwd was met een Aleid, de zuster van Godfried en Herman van Cuijk (zonen van Hendrik en Alvaradis). Arnold werd vermoord en ook zijn vrouw Aleid van Cuijk kwam op een bepaald moment te overlijden. Arnold en Aleid hadden een dochter Heilwig van Rode die na de dood van haar ouders onder de voogdij van haar oom Herman kwam. In 1133 moet Heilwig tot een huwelijksleeftijd zijn gekomen, waardoor ze de aandacht trok van Floris de Zwarte, broer van de graaf van Holland. Heilwig van Rode moet door haar uitgebreide bezittingen een aantrekkelijke huwelijkspartner geweest zijn. De familie van de graven van Holland en de familie Van Cuijk lagen elkaar niet vanwege een hoop oud zeer, zodat Floris probeerde met geweld een huwelijk met Heilwig af te dwingen. Dit liep voor hem verkeerd af omdat hij bij Abstede dood gestoken werd.

Auteur J. Coldewey laat, in zijn studie over de Heren van Cuijk, Arnold van Rode rond 1120 huwen met Aleid van Cuijk, dochter van Hendrik van Cuijk en vrouwe Alvaradis. Deze datering heeft te maken met de inschatting dat dochter Heilwig in 1133 minstens twaalf jaar moet zijn geweest. Coldewey gaat er ook vanuit dat Aleid van Cuijk na de moord op haar man waarschijnlijk hertrouwde met Albert II graaf van Nörvenich en Bonn. Uit dit huwelijk is een gelijknamige zoon Albert bekend. Arnold van Rode komen we op 31 maart 1125 voor het laatst tegen, zodat hij wellicht kort daarna is vermoord. Zijn weduwe kon op zijn vroegst begin 1126 aan hertrouwen gaan denken. In 1133 was ze zelf al een onbekende tijd dood.

Bij een nadere bestudering van het Egmondse verhaal blijkt dat alle handelingen plaatsvinden in het Sticht Utrecht. Oom Herman van Cuijk had de voogdij over zijn nichtje. Het is dan ook niet vergezocht, om die uitgebreide bezittingen in het Sticht Utrecht te zoeken waar ze ongetwijfeld van Cuijkse oorsprong zullen zijn geweest. Anders was de Cuijkse reactie nooit zo fel geweest. In het hele verhaal is ook geen sprake van verwanten uit Brabant.

Uit de opmerkingen van abt Rudolf kunnen we opmaken dat hij het onrecht dat hem was aangedaan aan het hof van de keizer heeft bepleit. De hiërarchische positie van Arnold van Rode moet er dus een zijn geweest van een bepaald niveau. De Van Rodes waren dus geen kleine jongens hetgeen ook al bleek uit de oorkonde van 1096. De Heren van Rode worden vaak verondersteld graven van St. Oedenrode of Peelland te zijn geweest. De hierboven genoemde vermeldingen spreken echter nergens van een graaf Arnold senior of junior. Omdat er in 1231 toch sprake is van een graafschap Rode, moet worden geconcludeerd dat de vroegere Heren van Rode namens de keizer grafelijke rechten hebben uitgeoefend in het gebied rondom hun woonplaats, maar nooit tot graaf zijn benoemd.

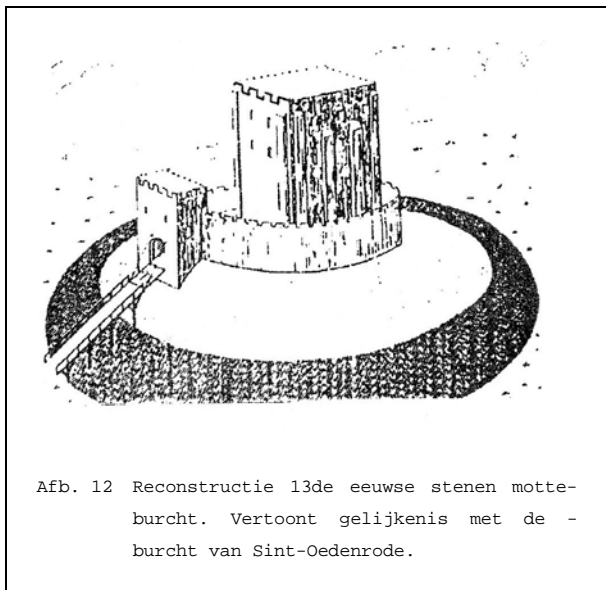
Op een onbekend moment is dit graafschap in het bezit gekomen van de graaf van Gelre. Deze verkocht het in 1231 aan de hertog van Brabant. De graaf van Gelre kan dit graafschap nooit lang in zijn bezit hebben gehad, omdat het Rooise leenrecht nog in de veertiende eeuw, en het Rooise gewoonterecht nog in 1547 van toepassing was. Bovendien had Gelre zo zijn eigen vorm van recht. Aan het einde van de 12de eeuw is het aantoonbaar dat zowel de hertog van Brabant als de graaf van Gelre druk bezig waren om hun bezit en invloedssfeer in het Brabantse gebied uit te breiden. Van eerdere activiteiten is niets bekend. Ik verwacht dan ook dat de graaf van Gelre het graafschap Rode pas kort voor 1200 heeft verworven.

In de periode tussen de oudste Heren van Rode en circa 1200 zal mijns inziens dan ook de

familie Van Rode haar grafelijke rechten zijn blijven vervullen. Een vroegere verwerving van het graafschap Rode door de graaf van Gelre is niet waarschijnlijk. In de later nog bij het graafschap Rode behorende dorpen was het Rooise recht van toepassing. Een kenmerkend gewoonterecht en leenrecht ontstaat niet zomaar van de ene dag op de andere. Daar is minstens een lange periode van continuïteit voor nodig. We weten namelijk niet wanneer de oudste Heren van Rode voor het eerst hun grafelijke rechten opgedragen hebben gekregen.

Een speciaal kenmerk van het Rooise leenrecht was de regel dat vrouwen geen leengoederen konden erven. Als Arnold II van Rode dus in of kort na 1125 vermoord wordt, is zijn dochter Heilwig nog onmondig. De grafelijke taken zullen dus overgenomen zijn door de broers van Arnold van Rode: Gijsbert en Rutger. Deze broers zullen pas na de moord op hun broer aan een huwelijk zijn gaan denken, als we lering mogen trekken uit de twaalfde-eeuwse huwelijksgebruiken uit het gebied van Noord-Frankrijk en Vlaanderen.

De meeste stamhuizen waren gebouwd om slechts één echtpaar, de Heer en zijn vrouw, onderdak te verschaffen. De familiehoofden oefenden een strenge controle uit op het huwelijksgedrag van de jongeren. De oudste zoon kon pas aan trouwen gaan denken als zijn vader kwam te overlijden of indien hij door het aangaan van een huwelijk met een erfdochter elders een dak boven zijn hoofd kon verwerven. Voor jongere zoons was het laatste eveneens van toepassing.

Afb. 12 Reconstructie 13de eeuwse stenen motte-burcht. Vertoont gelijkenis met de - burcht van Sint-Oedenrode.

Als de oudste zoon voortijdig kwam te overlijden kon de tweede zoon ook aan trouwen gaan denken. Als voogd over de minderjarige kinderen van zijn oudste broer werd hij verantwoordelijk voor de toekomst van de stamlijn. Hij moest ervoor zorgen dat het voortbestaan van de familie veilig werd gesteld, voor het geval de jongens die hij onder zijn hoede, had onverhoopt zouden komen te overlijden. Dat was niet ondenkbeeldig gezien het gewelddadige karakter van de toernooien en andere krijgshaftige vormen van

tijdverdrijf waarmee de vrijgezellen hun celibataire bestaan moesten opvullen.

Uit het voorgaande hebben we kunnen vernemen dat de weduwe van Arnold van Rode junior hertrouwde en dat dochter Heilwig door oom Herman van Cuijk opgevangen werd. Op een bepaald moment kwam de burcht van St. Oederode dus vrij tot de beschikking van Arnolds jongere broers. Omdat we Gijsbert van Rode als eerste zijn tegengekomen veronderstel ik dan ook dat hij de oudste was, in de voetsporen van zijn broer trad en tussen 1125 en 1130 zal zijn gehuwd. Ik zie juist broer Gijsbert als opvolger omdat we de voornaam Gijsbert ook al zijn tegengekomen in relatie tot Hoogeloon.

Het is natuurlijk behoorlijk hypothetisch maar desondanks niet onlogisch om te veronderstellen, dat het historische gat tussen de oudste Van Rodes en de in het laatste kwart van de 12e eeuw opduikende familie Van Rode, overbrugd kan worden door een tussenliggende generatie met de voornaam Arnold. Als broer Gijsbert van Rode rond 1125/1130 huwde, zal zijn naar grootvader vernoemde zoon Arnold rond 1155 aan een huwelijk zijn gaan denken.

§ 3. Tilburg

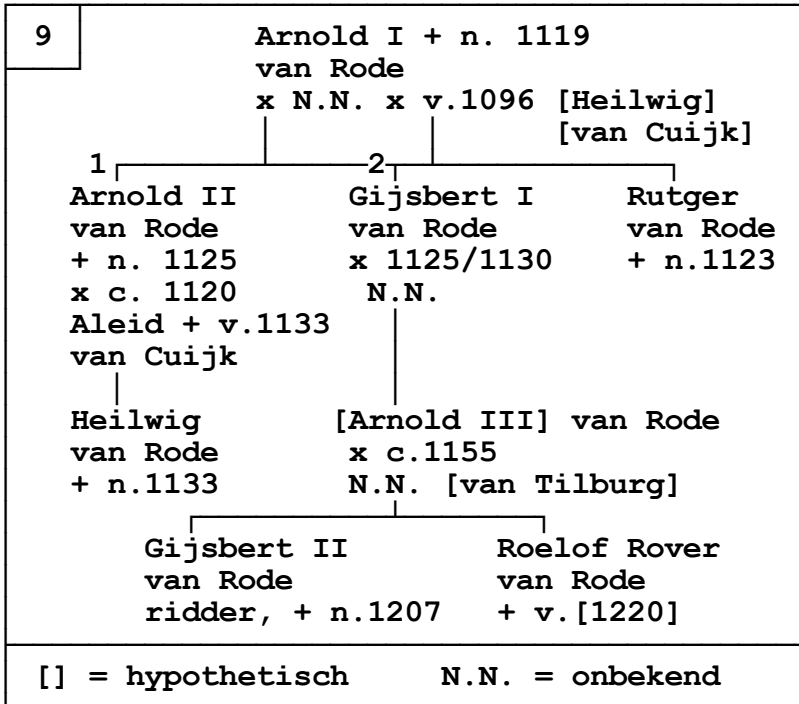
Qua generaties zou het genealogische plaatje met een tussenliggende generatie mooi kunnen passen. Deze hypothetische Arnold III zal naar goed gebruik zijn oudste zoon de voornaam Gijsbert hebben meegegeven. Deze hypothetische kleinzoon Gijsbert vereenzelvig ik met ridder Gijsbert van Rode. Omdat ik er tevens van uit

ga dat de familie Van Rode grafelijke rechten is blijven uitoefenen, is het opduiken van een getuigende graaf Gijsbert in een Tilburgse oorkonde van 1192 geen verrassing.

Op 2 oktober 1192 droegen Gijsbert, Heer van Tilburg en zijn moeder Alaysa hun allodiaal bezit Helvoirt op aan de kerk van Oost-Tilburg. Graaf Gijsbert was bij deze gebeurtenis na de priester de eerste getuige. De identiteit van deze graaf is niet bekend. Het is ook zijn enige vermelding. Er is een veronderstelling dat graaf Gijsbert wellicht de gelijknamige vader van de Tilburgse Heer was. Dit zou dan weer hoogstmerkwaardig zijn omdat de Heren van Tilburg nooit als graaf betiteld werden. Bovendien was de familie van Tilburg in de ogen van de hertogen van Brabant een sta in de weg. Nee, het enige graafschap dat in die duistere tijd in aanmerking zou kunnen komen is het graafschap van Rode.

Bovendien ben ik niet de eerste die een link tussen de familie Van Rode en de familie van Tilburg veronderstelt. De historicus Boeren wist in 1965 al te vertellen dat oude genealogen een Emond van Rode vermelden als zoon van een Arnold van Rode en van een dochter van Gijsbert van Tilburg. Dit laatste - de naam Gijsbert - kan niet kloppen, maar Emond van Rode zijn we in het eerste hoofdstuk al eens tegengekomen als vader van ridder Hendrik van Rode/Mierlo. Het is inmiddels duidelijk geworden dat de hele persoon Emond van Rode alias de Roover niet heeft bestaan. Maar als we de naam Emond vervangen door Roelof Rover en bedenken dat deze een oudere broer Gijsbert van Rode had, en we dit met het voorgaande combineren, dan geeft dit toch te denken! Het

voorgaande kunnen we nu samenvatten in stamboomschema 9.

Het is weliswaar flinterdun maar totdat iemand met andere overtuigende argumenten en nieuwe informatie over deze graaf Gijsbert komt aanzetten, kan redelijkerwijze worden verondersteld dat deze graaf Gijsbert gelijkgesteld kan worden aan ridder Gijsbert van Rode.

Een ander argument ligt op het vlak van de heraldiek. De graven van Rode of Peelland worden verondersteld een wapen te hebben gehad met drie rode molenijzers op een goudkleurig wapenschild. Aangezien de heraldieke wapenzegels in onze streken pas in jaren 1190 opkomen, dienen er in die tijd nog Van Rodes te zijn geweest die grafelijke rechten uitoefenden. Ridder Gijsbert van Rode dus.

§ 4. De kloosters Mariënweerd en Hooidonk

Zowel Arnold I van Rode als Arnold II moeten een verwantschapsrelatie met de familie Van Cuijk hebben gehad. Aangezien de middeleeuwse huwelijksregels streng werden nageleefd - huwelijkspartners mochten niet binnen de 4de graad aan elkaar verwant zijn - dient ook daar een logische en bevredigende verklaring voor gezocht te worden. Die valt te vinden door er van uit te gaan dat heer Arnold I van Rode tweemaal gehuwd is. Uit zijn eerste huwelijk moet dan zijn zoon en opvolger Arnold II stammen.

Heilwig van Rode ziet men als één van de eerste begunstigers van de Cuijkse abdij Mariënweerd bij Culemborg. Deze abdij werd in 1129 gesticht door vrouwe Alvaradis, de weduwe van Hendrik van Cuijk. Dit was haar door haar zonen verzocht die er hun goedkeuring aan verleenden. Een Heilwig schonk toen haar aandeel

in de tienden bij Beesd.

Wat men steeds over het hoofd ziet is het feit dat bij de stichting in 1129 Heilwig van Rode nog een minderjarig kind was van hoogstens acht jaar. Bovendien had Heilwig van Rode ook nog een moeder en een stiefvader. Daar blijkt niets van uit de stichtingsoorkonde. Dus moet deze Heilwig uit 1129 een andere en meer volwassen persoon zijn geweest. Mariënweerd werd gesticht als een Cuijks familieklooster. Het is derhalve waarschijnlijk dat we Heilwig in die familiekring dienen te zoeken. Vermoedelijk was deze Heilwig die haar aandeel in de tienden bij Beest beschikbaar stelde de weduwe van Arnold I van Rode. Er van uitgaand dat deze Heilwig een Van Cuijk was zou zij een zus van Hendrik van Cuijk moeten zijn. Deze verwantschap kunnen we zichtbaar maken in stamboomschema 9.

Het verklaard in ieder geval de positie van Arnold I van Rode in de volgorde van de getuigen in de oorkonde van 1096. Het geeft een verklaring voor de betrokkenheid van Arnold van Rode in het geschil van 1108 over een landgoed bij Gasperden. Een huwelijk tussen Arnold I van Rode en [Heilwig van Cuijk] verklaard het gegeven dat de familie Van Rode later in het stamgebied van de familie Van Cuijk diverse bezittingen en rechten blijken te hebben. Bovendien blijft de betrokkenheid van Heilwig als verwant overeind bij de stichting van Mariënweerd.

9	Eustachius II x Ida + 1113		
	gr.v.Boulogne	v.Lotharingen	
	Ida + n.1096 x c.1070 Herman v.Malsen	Eustachius + c.1125 v.Boulogne	Godfried + 1100 v.Bouillon
	xx v.1096 Koenraad v.Montagu + 1106		
	[Heilwig] [v.Cuijk] + n.1129 x v.1096 Arnold I + n.1119 Heer van Rode	Hendrik v.Cuijk + v.1108	Andreas v.Cuijk + 1139
			Godfried v.Cuijk + n.1134
[] = hypothetisch			

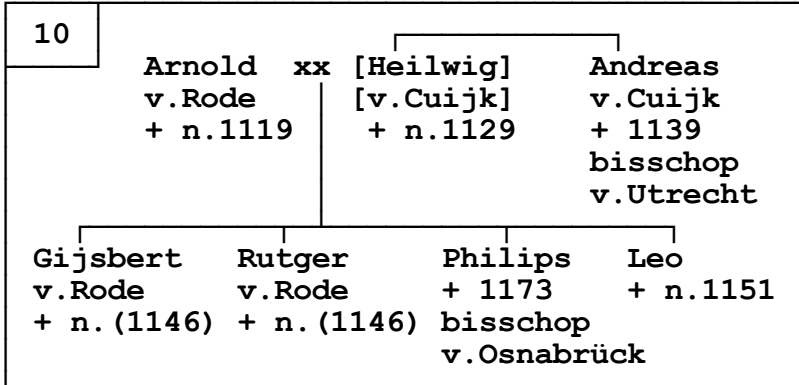
In 1129 stond de familie Van Cuijk op het hoogtepunt van haar macht. Net een jaar eerder was Andreas van Cuijk, een zwager van vrouwe Alvaradis, tot bisschop van Utrecht gekozen. In de politieke situatie van dat moment paste het bij het aanzien van de familie Van Cuijk om een eigen klooster te hebben. Dat werd dus in 1129 gesticht als een abdij voor de nieuwe hervormingsgerichte Norbertijnse orde. Diverse andere hoogadellijke families door verwantschap aan de Van Cuijk's verbonden, waren hun al voorgegaan.

Het stichten van een klooster was iets dat voorbehouden was aan de hogere adel. Ook in onze omgeving werd een klooster gesticht: in Nederwetten. Echter met een hele bescheiden start. Een uit de abdij Rolduc (het Zuid-Limburgse Kloosterrade) afkomstige priester

met naam Leo bouwde in 1146 op de goederen die hij van zijn broers had ontvangen een houten kerk. Zijn poging om naast de kerk zelfstandig ook een klooster te stichten mislukte echter. Na zijn terugkeer in uiterlijk 1151 verkreeg de abdij de goederen en werd er uiteindelijk de priorij Hooidonk op gebouwd.

Omdat de houten kerk in 1148 door Philips, bisschop van Osnabrück (1141-1173) werd gewijd kan deze priester Leo geen gewone jongen zijn geweest. Bisschop Philips zou uit de 'hoogadellijke heerlijkheid der Rodenaren zijn voortgekomen'. Aangezien priester Leo juist van zijn broers de benodigde goederen had gekregen, kan verondersteld worden dat hij en bisschop Philips (van Rode) uit een aanzienlijke hoogadellijke familie moeten stammen. De enige familie uit onze omgeving die daarvoor in aanmerking komt is de familie Van Rode!

De loopbaan van bisschop Philips (van Rode) neemt een aanvang met zijn benoeming in of voor 1134 als proost van het Sint Lebuïnuskapittel in Deventer. Hij heeft zijn benoeming hoogstwaarschijnlijk te danken aan de Utrechtse bisschop Andreas. Proost Philips wordt bovendien in de stichtingsoorkonde van de abdij Marinweerd vermeld. In 1141 werd hij door koning Koenraad III benoemd tot bisschop. Deze bisschoppelijke begunstiging kan gemakkelijk verklaard worden als we er vanuit gaan dat Philips (van Rode) een neef is van bisschop Andreas van Cuijk, dus een zoon van Arnold I van Rode en [Heilwig van Cuijk]. De priester Leo is dan waarschijnlijk Philips jongere broer. In stamboomschema 10 kunnen we dit nu samengevatten.

Mierlo

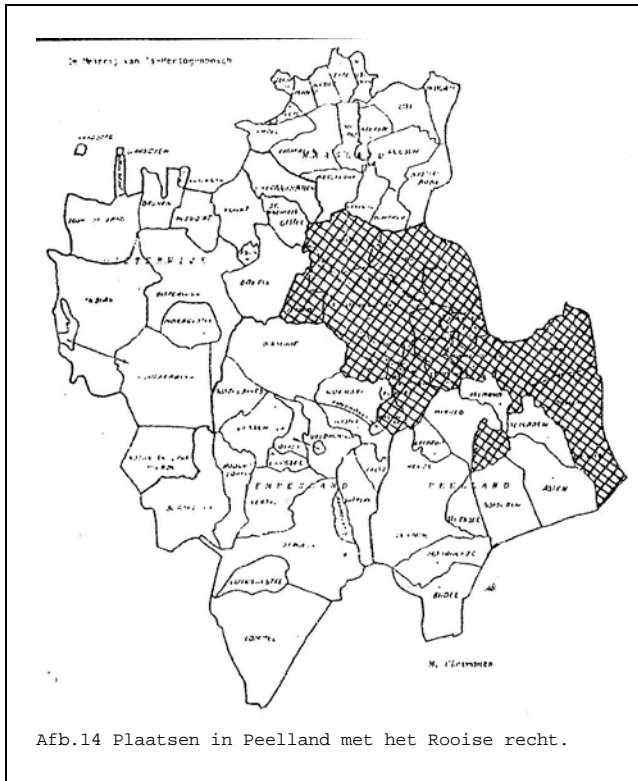
§ 1. Het gebied Mierlo

Toen de hertog van Brabant in de 13de eeuw een groot deel van de Meierij, dat oorspronkelijk tot het graafschap Rode placht te behoren, onder zijn gezag wist te brengen handhaafde hij een tweetal rechten: het gewoonterecht en het leenrecht. De gewoonterechten of *costuijmen* van Sint-Oedenrode werden in 1547! voor het eerst op schrift gesteld. Deze *costuijmen* van Rode melden dat deze van kracht waren voor veertien Peellandse plaatsen, *de zogenaamde consorten van Rode*. Deze veertien consorten waren Sint-Oedenrode, Liempde, Son en Breugel, Stiphout, Lieshout, Aarle-Beke, Bakel, Deurne, Lierop, Tongelre, Nuenen, Gerwen en Nederwetten, Erp, Veghel en Schijndel.

Als we over het graafschap Rode spreken moeten we bedenken dat de hertog van Brabant dit in 1231 door koop verwierf van de graaf van Gelre. In de 12de eeuw moet een in de burcht van Sint-Oedenrode zetelende familie *Van Rode* dit graafschap in zijn bezit hebben gehad. Het is niet met zekerheid bekend hoe en wanneer de graaf van Gelre het graafschap Rode verworven heeft. Mijn veronderstelling is dat hij dat tussen 1193 en 1200 gekocht heeft van de familie Van Rode.

Vanaf het eind van de 12de eeuw is in Sint-Oedenrode en omgeving een adellijke familie Van Rode aantoonbaar. Omdat deze familie ook

het wapen met de drie molenijzers voerde en naast de Heerlijkheid Mierlo ook tal van bezittingen elders had, mag worden aangenomen dat we hier te maken hebben met rechtstreekse nakomelingen of een jongere zijtak van de oorspronkelijke graven Van Rode.

Met een familie Van Rode als nazaat van de graven van Rode, grootgrondbezitter in het gebied *Sint-Oedenrode* alsmede Heer van Mierlo, zou je mogen verwachten dat Mierlo ook onderdeel zou hebben gevormd van het graafschap Rode. Het mag als hoogstmerkwaardig worden beschouwd dat hiervoor geen enkele aanwijzing of

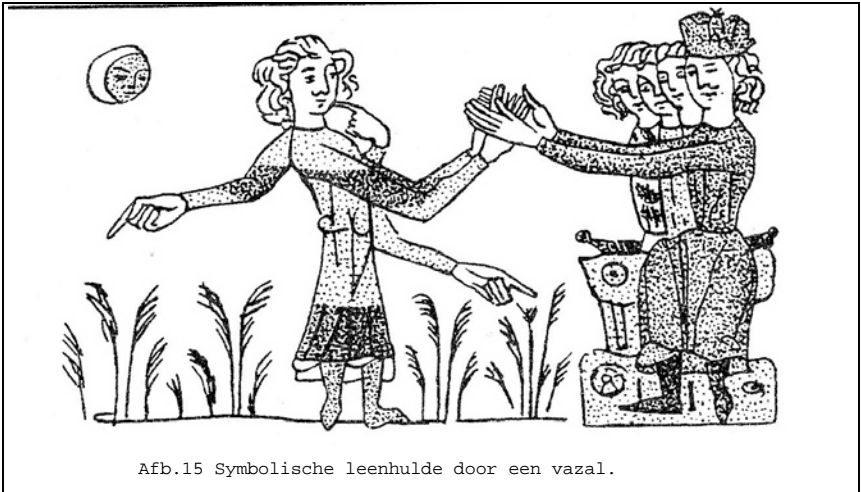
hint te vinden valt. Mierlo wordt niet tot de consorten van Rode gerekend. Dus was in Mierlo het *Rooise gewoonterecht* niet van toepassing. Behalve de Heerlijkheid zelf lagen er in Mierlo geen hertogelijke leengoederen.

In het oudste leenboek, het zogenaamde *Casselboek*, staan in de periode 1312-1350 enkele leengoederen vermeld waar het *Rooise leenrecht* oorspronkelijk nog van toepassing was. Tijdens de periode van hertog Jan III van Brabant zijn bij gelegenheid deze leengoederen opnieuw verheven volgens Brabants leenrecht. De oudste leenverheffingen met betrekking tot de Heerlijkheid Mierlo zijn duidelijk. Geen vermelding van het *Rooise leenrecht*, dus verheven volgens het Brabants leenrecht. Het gegeven dat de rechtspraak en het dorp Mierlo met alle toebehoren *tot de oudste inschrijvingen* van het 'Casselse' leenboek (1312-1350) behoren, heeft wellicht oudere geschiedschrijvers verleid tot de foutieve gedachte dat Mierlo in 1312 (opnieuw) als leen aan de hertog van Brabant werd opgedragen.

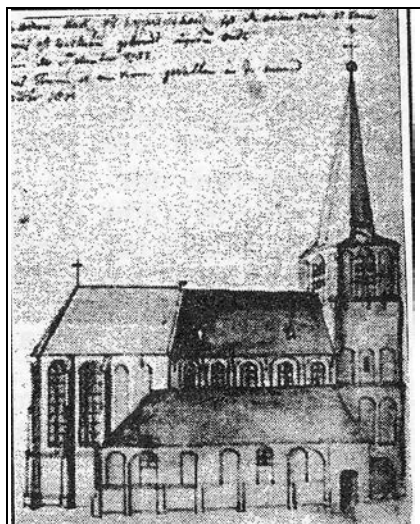
§ 2. De leenband met de hertog

Er zijn echter aanwijzingen dat de Heer van Mierlo al in de eerste helft van de 13de eeuw een leenman van de hertog is geworden. In 1300 verkocht hertog Jan II aan de lieden van Mierlo een afgebakend gebied, gelegen tussen Mierlo en Lierop, als gemene gronden. In 1292 vond er een grensbeschrijving plaats tussen het gebied van hertog Jan I en het gebied van *Hendrik II van Mierlo* dat deze van de hertog (in leen) hield. In de periode 1265-1266 werd zijn vader *Gooswijn I [Moedel] van Mierlo*

belast met een onderzoek door Aleidis, de weduwe van hertog Hendrik III. Daaruit mag je concluderen dat ook Gooswijn I [Moedel] van Mierlo reeds een leenband met de hertog had. In 1245 droeg diens vader *Hendrik I van Rode/Mierlo*, de tienden van Sterksel over aan de abdij Averbode. Dat gebeurde niet zomaar, maar na een scheidsrechterlijke uitspraak (vonnis) aan het hof van hertog Hendrik II van Brabant. Engelbert van Horne, ridder Hendrik van Waalre, mannen van de hertog, schepenen van Eindhoven en vele andere welgeboren mannen waren bij dit vonnis aanwezig.

Als Hendrik I van Rode/Mierlo, ridder en Heer van Mierlo, zich dus onderwerpt aan een hertogelijk vonnis mag je veronderstellen dat hij in 1245 al een hertogelijk leenman moet zijn geweest. Het moment dat hij (of zijn voorgangers) een leenband is aangegaan blijft voorlopig onbekend en duister. Dat onbekende moment mag echter niet gelijkgesteld worden met de verwerving door de hertog van

Afb. 16 St.-Odakerk, voormalige kapittelkerk van Sint-Oedenrode.

het graafschap Rode in 1231, want dan had Mierlo ongetwijfeld tot de veertien consorten van Rode behoord. Het zou eventueel mogelijk zijn dat Mierlo oorspronkelijk wel tot het graafschap Rode heeft behoord maar op een onbekend moment door externe factoren een ander gewoonterecht is gaan hanteren. Zo is het gegeven dat de *kapittelkerk van Sint Oda* te Sint-Oedenrode in 1327 nog in het bezit was van een viertal goederen in Asten en een drietal goederen in Lierop, wellicht een aanwijzing voor de mogelijkheid dat Asten oorspronkelijk deel uitmaakte van het graafschap Rode. Lierop behoorde tot de consorten van Rode, Asten echter niet. De Heren van Cuijk zijn daar vanaf 1221 als Heer aantoonbaar, hetgeen verklaart waarom in Asten later het *Cuijkse*- en niet het *Rooise* leen- en gewoonterecht toegepast werd.

In Mierlo is het omgekeerde van toepassing. Ondanks de aanwezigheid van de familie Van Rode als Heer van Mierlo ontbreekt daar het *Rooise* leen- en gewoonterecht. Het gebied Mierlo moet derhalve een andere oorsprong hebben gehad die los staat van het aangrenzende graafschap Rode. De familie Van Rode moet het gebied Mierlo verworven hebben na de verkoop van het graafschap Rode, of de Mierlose tak moet afstammen van een jongere broer die een *Mierlose erfdochter* aan de haak gelagen heeft.

Het gegeven dat de heraldiek pas vanaf het eind van de 12de eeuw in deze contreien haar intrede doet, en de wapens van de Heren van Mierlo vanaf de oudstbekende in 1266 het drie molenijzerwapen vertonen met een barensteel (jongere tak-aanduiding, doet concluderen dat Gooswijn I [Moedel] van Mierlo zelf, of een voorouder, een jongere telg moet zijn uit de familie Van Rode.

Een ding is zeker: de Heer van Mierlo is vóór 1245 leenman van de hertog van Brabant geworden.

§ 3. De link naar Heeze

In Mierlo lag een leengoed **Ten Kigloe** dat leenplichtig was aan de Heer van Heeze. De oudste aantoonbare bezitter van dat leengoed was de *familie Van Kigloe*. De Van Kigloes blijken, door hun maatschappelijke status en middels genealogische en heraldieke aanwijzingen, nakomelingen van de Heren van Mierlo. De Van Kigloes stammen af van een *Jutta van Kigloe* die we hoogstwaarschijnlijk kunnen

aanmerken als een dochter van *Hendrik II van Mierlo*. De man van Jutta kwam uit Liempde, dus is het waarschijnlijk dat de Heren van Mierlo de oorspronkelijke en oudste bezitters van het leengoed Ten Kigloe zijn geweest.

Een andere geslacht dat we in de 14de eeuw in Mierlo en Den Bosch tegenkomen is de familie *Kelremans/van den Kelre*. Voor hen is hetzelfde van toepassing als voor de familie Van Kigloe. In 1392 zien we *Jacob van Beerse alias Van der Horst*, samen met *Hendrik Dicbier* een kapel stichten in het kasteel van Mierlo. Hendrik Dicbier was een achterkleinzoon van Hendrik II van Mierlo via diens dochter Agnes.

Jacob van der Horst was gehuwd met een Katharina Kelremans. Hoewel haar overgrootvader Hendrik genaamd Kelremanszoon in de parochie Heeze gegoed blijkt te zijn, zie ik in Katharina ook een nakomeling van Hendrik II van Mierlo, maar dan via diens dochter Katharina.

Een Bossche poorter met naam Peter van den Steenwech blijkt

in het begin van de 14de eeuw in het bezit van de Sint Servaascijnzen in Heeze en Leende. Het kan toeval zijn, maar zijn moeder *jonkvrouw Heilwig* moet de oudste dochter zijn geweest van *Gooswijn I [Moedel] van Mierlo*. De oudste gegevens over deze Bossche familie zijn schaars en deze link tussen de familie Van den Steenwech en bezit in Heeze en Leende lijkt meteen de oudste. Peters gelijknamige vader is de eerste van zijn familie die we in Den Bosch

kunnen traceren. Tussen de Heren van Mierlo en de Heren van Heeze zijn aantoonbare banden. Derhalve zullen ook de cijnzen in Heeze en Leende via Peters moeder afkomstig zijn van de Heren van Mierlo.

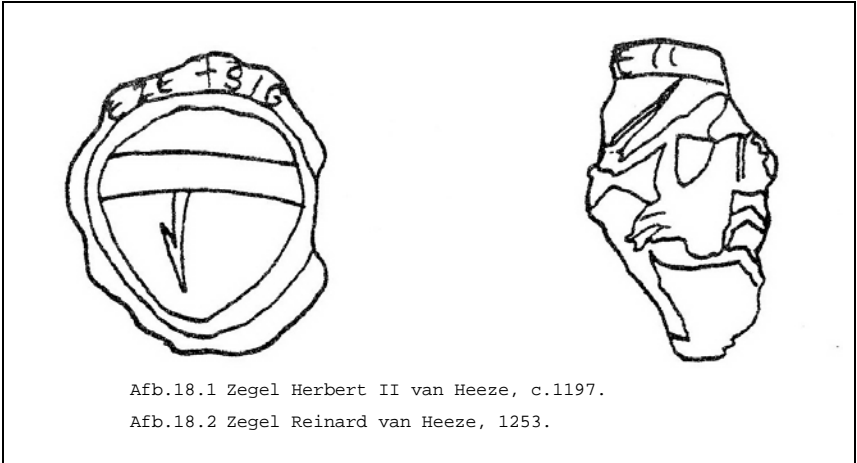
Ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo is in 1265 en 1266 aantoonbaar als Heer van Mierlo. In opdracht van Aleidis, de weduwe van de hertog van Brabant, moest hij samen met de commandeur van de Duitse Orde in Gemert en ridder Arnold van der Velden een onderzoek instellen naar de rechten van de abdij van Averbode met betrekking tot de goederen en woeste gronnden onder Sterksel (het Latbroek). Hij was in ieder geval de juiste man op de juiste plaats, omdat een generatie eerder zijn vader ook al wat met Sterksel te stellen had en hij dus van huis uit al over het een en ander geïnformeerd was.

In 1245 bleek ridder *Hendrik I van Rode/Mierlo*, Heer van Mierlo, in het bezit van de tienden van Sterksel. Op hem was blijkbaar druk uitgeoefend, want in 1245 deden zowel hij en zijn erfgenamen als zijn vrouw en haar erfgenamen afstand van hun rechten op deze tienden. Uit deze omstandige manier van beschrijven valt mijns inziens te concluderen dat Hendrik I tweemaal gehuwd was en hij op dat moment slechts kinderen en erfgenamen uit zijn eerste huwelijk had. Hij heeft wellicht in huwelijksvoorwaarden, zijn tweede vrouw het vruchtgebruik gegeven in de tienden van Sterksel die hij op dat moment bezat. In ieder geval had zij bepaalde rechten die eventueel op haar kinderen uit een eerder huwelijk of op andere verwanten en erfgenamen overgedragen konden worden.

In 1211 vormden de tienden van Sterksel nog een twistpunt tussen *heer Herbert II van Heeze* en de abdij Averbode. Tussen 1211 en 1245 zijn deze tienden in het bezit gekomen van ridder Hendrik I van Rode/Mierlo, Heer van Mierlo. De omstandigheden rond deze verwerving zullen wel duister blijven. Het kan echter gewoon door koop gebeurd zijn. Het is niet nodig te veronderstellen dat de vrouw van ridder Hendrik van Rode/Mierlo een Van Heeze moet zijn, zoals *P. Dekkers* doet in zijn publicaties om het voorgaande te kunnen verklaren.

Een generatiegenoot en vermoedelijke broer van ridder Hendrik I van Rode/Mierlo vormt een *Herbert van Rode*. Hij is de enige Van Rode die we met deze voornaam tegen komen. De naam Herbert is opmerkelijk omdat deze naam populair was in de familie van de Heren van Heeze.

De oudste link die we tussen Mierlo en Heeze kunnen leggen heeft betrekking op een *Roelof genaamd Rover van Rode*. Deze komen we tegen in een in **het Cartularium van Mierlo** opgenomen afschrift van de verkoop van Sterksel. In hoofdstuk II is al aangetoond dat Roelof genaamd Rover van Rode de vader en voorganger van ridder Hendrik I van Rode/Mierlo moet zijn geweest.

Rond 1197 verkoopt heer *Herbert II van Heeze* zijn bezit Sterksel aan de Luikse aartsdiaken Otto van Valkenburg. Getuige bij deze verkoop waren de gebroeders *Willem en Rutger van Gemert* en Roelof genaamd Rover van Rode. De gebroeders werden als 'zusterszonen' of volle neven (*consobrini*) betiteld en Roelof van Rode was gehuwd met de dochter van een zus (*habens filiam sororis mee*) van heer Herbert. Deze Herbert was op zijn beurt een zoon van heer *Herbert I van Heeze* die bekend is uit twee oorkonden van 1146 en 1173. Heer Herbert I van Heeze zal zo rond 1140 zijn gehuwd.

§ 4. Geldrop en Mierlo

In een artikel van vorig jaar voor de Heemkronyk heb ik aannemelijk gemaakt dat de gebroeders Willem en Rutger van Gemert via hun moeder in het bezit zijn gekomen van het gebied Geldrop. In de geschiedenis van Gemert neemt de persoon Rutger van Ghemert een prominente positie in. Hij werd ridder van de

Duitse Orde en schonk zijn Gemertse bezittingen aan deze religieuze ridderorde. Daarmee legde hij de basis voor de vestiging van een kommanderij in Gemert. Omdat deze ridders van de Duitse Orde een celibatair leven leidden mag worden aangenomen dat zijn broer Willem voor de voortzetting van het geslacht Van Gemert heeft gezorgd. Naast de Heerlijkheid Gemert moet ook het gebied Geldrop tot haar bezit worden gerekend. Een bezit dat tot stand gekomen is door een huwelijk rond 1160 tussen de vader van de twee gebroeders en een dochter van Herbert I van Heeze.

Uit de hier voorafgaande paragrafen met betrekking tot Mierlo blijkt eveneens op duidelijke wijze:

- Dat enerzijds het gebied Mierlo een andere oorsprong dan het graafschap Rode moet hebben gehad.
- Dat anderzijds er tal van raakpunten zijn tussen Mierlo en Heeze/Sterksel.

Op grond daarvan meen ik ook voor Mierlo de conclusie te mogen trekken:

Mierlo heeft oorspronkelijk ook tot de Heerlijkheid Heeze behoord en is door Roelof genaamd Rover van Rode middels huwelijk verworven.

Afb.19 Impressie gebied Heeze rond 1140.

Heer Herbert I van Heeze (1146-1173) had twee dochters. De ene heeft als bruidsschat het gebied Geldrop meegekregen. Herbert I moet aan zijn andere schoonzoon onder andere het goed Ten Kigloe in het gebied Mierlo als leen hebben uitgegeven. Dit leengoed is via

Herberts kleindochter aan haar man Roelof genaamd Rover van Rode gekomen. De onbekende schoonzoon [Hendrik van Rixtel] en de familie Van Rode zullen vanuit het bezit van dit leengoed, door het verder ontginnen van de woeste gronden, een eventueel al aanwezige bewoningskern in het gebied uitgebouwd hebben tot een Heerlijkheid met nederzetting. Aangezien de Heren van Mierlo ook het bevestigingsrecht van de kerk van Mierlo en de tiendheffing in Mierlo bezaten, kan worden aangenomen dat zij rond 1200 ook de kerk van Mierlo hebben gebouwd.

Het is riskant om veertiende eeuwse bezit als het leengoed Ten Kigloe en inkomsten uit het bezit van Sint Servaascijzen in Heeze en Leende, te willen herleiden tot een 12de eeuwse verwerving van de Heren van Heeze. De gemeenschappelijke noemer is en blijft echter

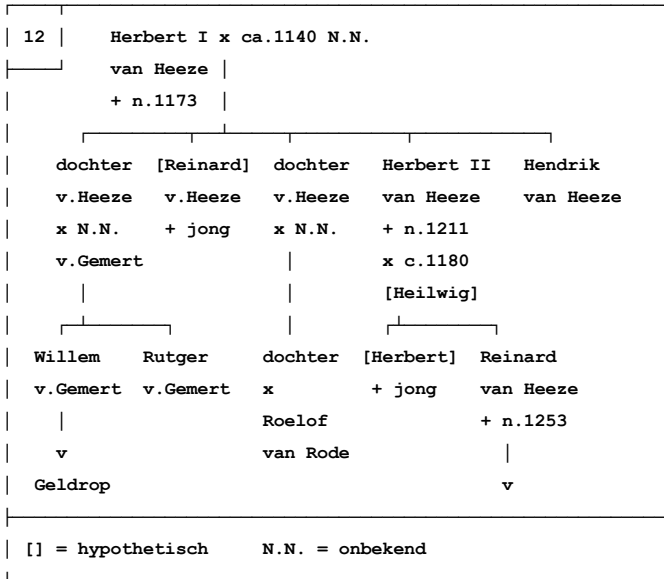
de familie Van Rode/Mierlo van wie een verwantschapsrelatie tot de Heren van Heeze aantoonbaar is. Hoewel we voor de afzonderlijke onderdelen wel nooit tot volle tevredenheid kunnen aantonen dat het ook zo gelopen is als wordt voorgesteld, is het op dit moment wel de eerste poging om deze details in een groter verband op een plausibele wijze te verklaren.

Heeze en Helmond

§ 1. De Heren van Heeze

Zoals het stamboomschema 11 weergeeft heeft heer *Herbert I van Heeze*, de vader van twee zonen met naam Herbert II en *Hendrik*, ook twee dochters gehad. Aangezien in de verkoopsoorkonde van Sterksel de twee gebroeders Willem en Rutger van Gemert als eerste twee getuigende verwanten figureren, mag de veronderstelling gedaan worden dat hun moeder de oudste dochter moet zijn geweest.

De mogelijkheid dat Roelof genaamd Rover van Rode dan wellicht met een zus van deze twee broers was gehuwd, kan worden uitgesloten. Roelofs verwantschapsrelatie zou in dat geval kunnen hebben volstaan met een eenvoudige betiteling als zwager. Roelofs schoonmoeder moet derhalve een jongere zus van Herbert II van Heeze zijn geweest. Ook *Dekkers* was de mening toegedaan dat Herbert I twee gehuwde dochters had.

Broer Hendrik van Heeze zou mogelijk geïdentificeerd kunnen worden met ridder Hendrik van Someren, de stamvader van de familie Hanegreve.

§ 2. De familie Van Millen

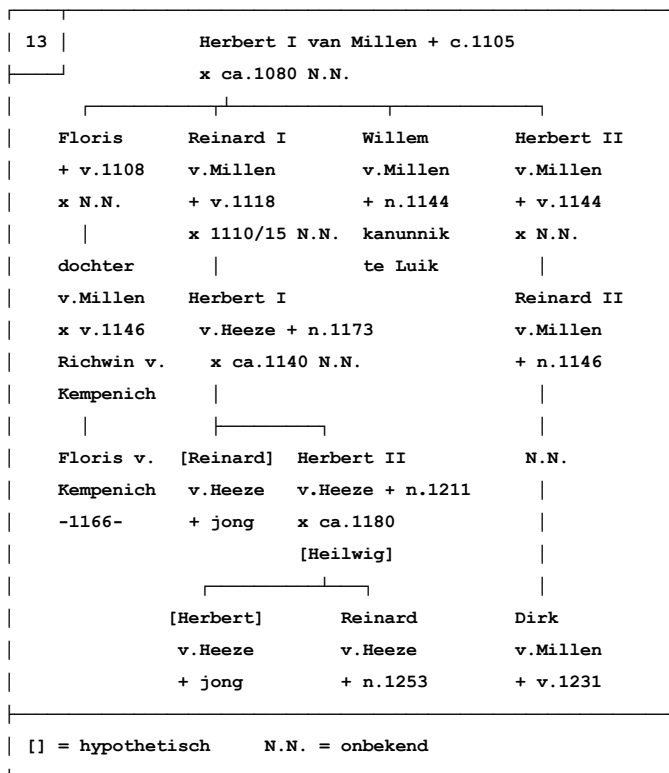
Het is de verdienste geweest van *Peter Dekkers* dat we nu weten dat de Heren van Heeze uit het Duitse geslacht van de Heren van Millen stammen. Dekkers heeft echter zijn onderzoeksgegevens zodanig weergegeven, dat het noodzakelijk was om deze te reconstrueren. Het resultaat is vorig jaar in het derde deel van de *Heemkronyk* gepubliceerd. Het hiernavolgende is daarvan een beknopte weergave met een kleine aanpassing in enkele

schattingsdata.

Rond 1100 moet het gebied Heeze in het bezit zijn geweest van *Herbert I, Heer van Millen*. Naast Millen en Heeze zal her en der nog bezit hebben gelegen. Het bos Lieshout is daar een mooi voorbeeld van. In 1108 was vader Herbert al enige tijd overleden, nalatende vier zonen: *Floris*, *Reinard*, *Willem* en *Herbert*. Deze vier broers schonken op een onbekend moment tussen 1105 en 1121 hun rechten op de kerk van Millen aan de abdij Siegburg.

Oudste zoon Floris schijnt in 1108 al te zijn overleden, omdat we dan zijn broer Reinard van Millen tegenkomen als getuige voor de bisschop van Utrecht inzake van een geschil over de kerk van Aalburg. Derde broer Willem van Millen werd kanunnik in Luik. Hij was vermoedelijk kort voor 1146 overleden. In 1118 komen we de jongste broer Herbert II tegen als getuige voor de graaf van Gelre, waaruit we kunnen concluderen dat dan zijn oudere broer Reinard vermoedelijk ook al is gestorven. Herbert II van Millen zal als enig overgebleven wereldlijke broer, als voogd over de onmondige kinderen van zijn broers, Millen en Heeze hebben beheerd.

In 1146 komen we de familie Van Millen weer tegen in deze streken. *Richwin van Kempenich*, *Herbert van Heeze* en *Reinard van Millen* droegen toen het bos Lieshout over aan het Maastrichtse *kapittel van Sint Servaas*. Deze drie schenkers vormen een jongere generatie die ieder afzonderlijk volgens afstamming, de kinderen en erfgenamen van de vier tussen 1105 en 1121 genoemde broers vertegenwoordigden.

Omdat Richwin van Kempenich een zoon met naam *Floris* blijkt te hebben, is hij hoogstwaarschijnlijk gehuwd met een dochter van Floris van Millen. Omdat we de voornaam Reinard ook later in de familie van Heeze zien terugkomen, zie ik in hem de vermoedelijke vader van heer Herbert I van Heeze. De in 1146 als laatstgenoemde Reinard van Millen is dan een vermoedelijke zoon van de nog uit 1118 bekende jongste broer Herbert II van Millen.

§ 3. Het 'dominium' Helmond

Als heer *Herbert I van Heeze* (1146-1173) naast zijn hoofdbezit Heeze, Leende en Zesgehuchten kon beschikken over bezit in Sterksel, Geldrop en Mierlo, mogen we ons afvragen of dit oorspronkelijk ook tot Heeze heeft behoord.

Behoorde Mierlo nu tot het gebied Heeze dat rond 1100 in het bezit was van heer Herbert I van Millen?

Heer *Herbert II van Heeze* verkocht rond 1197 zijn allodiaal bezit **Sterksel** aan een Luikse aartsdiaken. Hij verkocht dit met toestemming van de kinderen en erfgenamen van zijn zussen. Sterksel moet dus tot het vaderlijke of moederlijke erfgoed behoord hebben, anders zou hij het wel zonder veel poespas hebben kunnen verkopen.

In een oorkonde daterend van mei 1220 bevestigde hertog Hendrik I van Brabant, dat de abdij van Averbode de eigenaar was van de hof van Sterksel. Deze hof was gelegen binnen **het dominium van Helmond** dat de hertog onlangs had verworven. Dit valt moeilijk met elkaar te rijmen. Bezien we dit vanuit een geografisch oogpunt dan valt het op dat Mierlo zich tussen Helmond en Sterksel in bevindt. Bovendien behoorde Helmond net als Mierlo niet tot de consorten van het graafschap Rode. Dat geeft te denken.

Wellicht vormde het gebied Mierlo ook een onderdeel van het dominium Helmond?

Heer Reinard van Heeze had als schoonzoon een Willem van Horne. In een eerdere publicatie

heb ik diens huwelijk op 1229 bepaald. Later viel me op dat ook Willem van Horne een link had naar Helmond. In 1222 kocht de hertog van Brabant van Willem van Horne diens allodiale bezit Helmond en andere goederen die Willem in het gebied de Peel zei te bezitten. Het is volslagen onbekend hoe Willem van Horne aan dit bezit gekomen is. De verbindende factor tussen Sterksel en Helmond, de hertog en Willem van Horne is echter de Heer van Heeze.

In de 12de eeuw moet er een 'dominium' Helmond zijn geweest dat ruim voor 1220 uiteen gevallen was. Sterksel was een stuk uit dit 'dominium' dat in het bezit gekomen is van de Heer van Heeze die er over beschikte alsof het zijn eigendom was. Stel nu eens dat de Heer van Heeze van het dominium Helmond meer dan alleen Sterksel heeft verworven? Bijvoorbeeld het naamgevende restant Helmond. Indien Willem van Horne al in het begin van de jaren twintig met de dochter van de Heer van Heeze huwde zou hij het allodium Helmond als bruidsschat kunnen hebben verworven. Helmond lag voor de Heer van Heeze slechts aan de rand van zijn grondbezit.

In de Helmondse literatuur is het begrip 'dominium' meermalen onderwerp van discussie geweest. Volgens *G.J. van Bussel* lag er oorspronkelijk in Helmond een domein met rechten die zich uitstrekten over een groot gebied,

Dese Henric de eerste hertoge vā
dient name nam wēde aen dyse
eerste wapene van Brabant te wesen
den sghilt van Sabbe met die grūde leu
we.

Afb. 20 Hertog

Hendrik I van Brabant.

waarbinnen dan meerdere goederen en allodia lagen. In de 11de en 12de eeuw verdween het domeinstelsel. Domeinen raakten in verval en vielen uiteen. Onderdelen van die eens bestaand hebbende grotere territoriale eenheid werden in de loop der tijden illegaal in bezit genomen door andere Heren. Zo kan Herbert (I) van Heeze in het bezit gekomen zijn van Sterksel, en dat als een allodiaal bezit beschouwd hebben. De oorspronkelijke domeinheren bleven uiteindelijk zitten met niet langer afdwingbare Heerlijkheidsrechten over een gebied dat eens aan hen toebehoorde.

Volgens voormalig gemeentearchivaris Van Boven zouden naast Sterksel ook Vlierden, Binderen, Hersel, Lierop, Someren en Tongelre tot het 'dominium' Helmond hebben behoord. Bezien we Tongelre, dan valt het op dat deze plaats enigszins los en geïsoleerd ten opzichte van de overige plaatsen gesitueerd is. Indien we in gedachten Zesgehuchten, Geldrop en Mierlo toevoegen aan de bovengenoemde opsomming, verkrijgen we één aaneengesloten oost-west georiënteerd gebied ten zuiden van het graafschap Rode.

Sterksel was in het bezit van de Heer van Heeze. Helmond is in het bezit geweest van een Willem van Horne, schoonzoon van een Heer van Heeze. Geldrop en Mierlo moeten op een bepaald moment eveneens tot het gebied van de Heer van Heeze hebben behoord. Daarentegen is Zesgehuchten altijd een onderdeel van de Heerlijkheid Heeze gebleven.

Mierlo zou dus een voormalig stukje uit het 'dominium' Helmond kunnen zijn geweest!

Bij een 'dominium' hoort natuurlijk een domeinheer. Een van die voormalige domeineigenaren zou een uit 1108 bekende *Hezelo 'de Helmund'* kunnen zijn. Deze Hezelo is tevens de enige persoon van wie bekend is dat hij zich naar zijn bezit Helmond noemde. Voor 1179 moet er in Helmond nog een Stephanus hebben rondgelopen. Zijn afkomst is niet bekend maar hij zal zonder twijfel wel een verwant van de domeinheer zijn geweest. Stephanus schonk zijn hof in 'De Haghe' aan de abdij van Floreffe. Deze hof lag in de nabijheid van de burcht het 'Oude Huys'. Op het terrein van dit indrukwekkende bolwerk zijn sporen aangetroffen van bewoning vanaf het midden van de 12de eeuw.

Volgens Van Bussel zou heer Herbert I van Heeze zich illegaal meester hebben gemaakt van het gebied Sterksel. Als we echter ervan uitgaan dat er naast Sterksel meer stukjes van het 'dominium' bij de Heer van Heeze terecht zijn gekomen, dan is de eenvoudigste wijze van verwerving het aangaan van een goed huwelijk. Heer Herbert I van Heeze kan dus het gebied Sterksel (*en Mierlo*) en het allodium Helmond verworven hebben middels een huwelijk met een dochter van een Helmondse domeinheer. De voornaam van de enige bekende Helmondse domeinheer is Hezelo. Dit is een middeleeuwse roepnaam van de naam Hendrik. En van heer Herbert I van Heeze is bekend dat hij een jongere zoon met naam Hendrik moet hebben gehad. Het kan toeval zijn, maar daar geloof ik niet meer zo in.

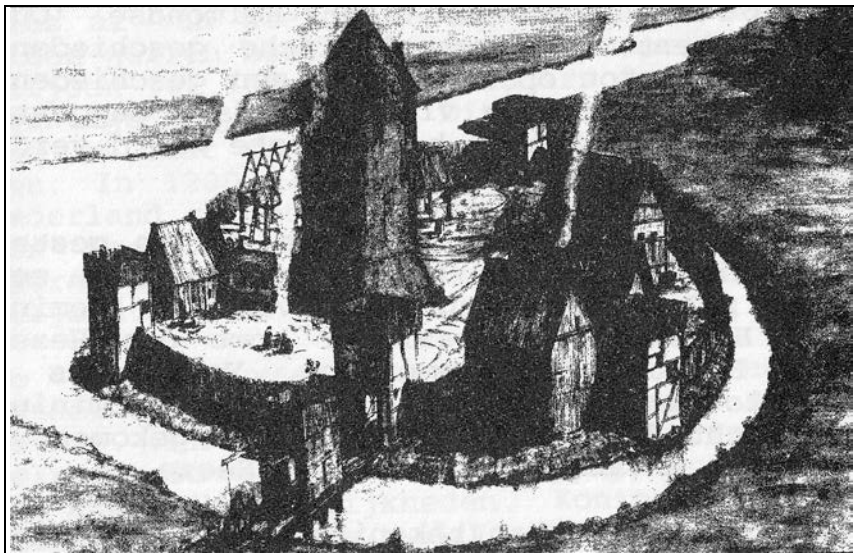
De hertog van Brabant en de graaf van Gelre lagen vanaf 1195 met elkaar overhoop. Beiden probeerden hun gebied en invloedssfeer uit te breiden. In 1202 kwam daar de graaf van

Holland nog eens bij. In 1195, 1202 en 1203 vonden er diverse oorlogshandelingen plaats. In 1203 werd er tussen de hertog en de graaf van Gelre een vredesverdrag gesloten. In het bewaardgebleven concept is sprake van een 'domo Hese' waarop beide partijen hun rechten zouden behouden. Over dit 'kasteel Heeze' zijn de meningen verdeeld. Het zou op zowel de plaatsen Heesch als op Heeze betrekking kunnen hebben. De Heerlijkheid Heeze werd in 1334 pas als leen aan de hertog van Brabant opgedragen en in de 15de eeuw vernemen we voor het eerst van een kasteel te Heeze.

Vanuit Helmond gezien begon het Gelrese graafschap van Rode bij de grens met Aarle-Rixtel. De graaf van Gelre zal derhalve wel met een begerig oog naar de nabijgelegen Helmondse burcht hebben gekeken. De hertog van Brabant daarentegen was voogd over alle in zijn gebied gelegen kloosters, o.a. Floreffe. Dit klooster blijkt in 1179 in het bezit van de hof in 'De Haghe dat' pal naast de burcht het 'Oude Huys' lag. Ook de hertog zal aandachtig naar de burcht hebben gekeken.

Stadsarcheoloog N. Arts constateert dat het 'Oude Huys' diverse oorlogshandelingen heeft moeten doorstaan. De oudste krijgshandelingen dateert hij op ergens in een tijdvak tussen 1150/1175 en circa 1200. De oudste datum is gebaseerd op de datering van eerste bewoning terwijl het circa 1200 te maken heeft met de uit de literatuur bekende einddatering van de gevonden wapenuitrustingsstukken (schildknoppen en schildbeslag). De oudste oorlogshandelingen zouden verklaarbaar zijn als we die betrekken op de eerdergenoemde schermutselingen tussen de hertog van Brabant

en de graaf van Gelre.

Afb.21 Impressie van het 'Oude Huys' omstreeks 1325,
gezien vanuit het noordwesten.

Als Helmond - het lokale restant van het dominium Helmond - rond 1200 nog in het bezit van de heer van Heeze was, dan hebben we wellicht een antwoord op een historische vraag. Misschien is met het 'huis Hese' wel het Helmondse 'Oude Huys' bedoeld. Uit de archeologische opgravingen blijkt enerzijds dat het vanaf het midden van de 12de eeuw bewoond werd en anderzijds dat het een aanzienlijke burcht moet zijn geweest.

De burcht kan derhalve een strategische positie hebben ingenomen. Als Helmond en het 'Oude Huys' rond 1200 nog in het bezit was van de nog ongebonden Heren van Heze dan valt het te begrijpen dat de burcht beschreven werd als het 'huis Hese'. Kasteel Eijmerik in Heeze is

historisch gezien pas bekend vanaf de 15de eeuw. Het Helmondse 'Oude Huys' kent een archeologische geschiedenis maar mist tot op heden nog een geschiedenis op het historische vlak. Bij deze suggestie wil ik het laten om het laatste woord verder aan de historici te geven.

Samengevat kan als hypothese worden gesteld dat Mierlo in het begin van de 12de eeuw deel zal hebben uitgemaakt van het 'dominium' Helmond. Als bezitter komt dan Hezelo van Helmond in aanmerking. Vervolgens is Mierlo met andere delen van het 'dominium' wellicht door huwelijk in handen gekomen van Herbert I van Heeze, Heer van Heeze.

Met daarbij de kanttekening dat we het Mierlo uit die tijd niet moeten zien als een afgebakend gebied, maar als een wildernis met bewoningskernen temidden van enkele ontginningen. Rond 1200 is door de Heer van Mierlo de kerk van Mierlo gesticht waarna de nederzetting Mierlo is gaan groeien.

De link naar het heden

§ 1. Nakomelingen

In de inleiding noemde ik het al. Deze publicatie gaat over onze voorouders. Het grootste gedeelte van de Mierlonaren en de in de omgeving wonende mensen zullen op de een of andere wijze afstammen van de Heren van Mierlo. Iedereen heeft twee ouders, vier grootouders, acht overgrootouders, etc. etc. Zo stamt mijn zoon in zevenentwintig generaties af van Roelof Rover van Rode. Statistisch gezien heeft hij dan in theorie dik 67 miljoen (67.108.864) voorouders in de zeventwintigste generatie. Dit is veel te veel als we naar de bevolkingscijfers gaan kijken. In 1200 leefden er naar schatting in Nederland slechts 600.000 mensen. De aantallen voor de Benelux en Noordwest-Europa bedragen respectievelijk 1,5 miljoen en 23 miljoen.

De middeleeuwse maatschappij was echter totaal anders dan de hedendaagse open samenleving. Men was vroeger door de horizontale gelaagdheid van de maatschappij beperkt in de huwelijksmogelijkheden. Koningen huwden met koningsdochters, adel met adel en boeren met boerendochters. Iedere bevolkingsgroep had zo zijn eigen rangen en standen naar gelang de welvaart. Hoe verder men in de geschiedenis terug gaat, hoe meer men ook plaatselijk gebonden was. De meeste huwelijkspartners zullen dan ook in de naaste omgeving zijn gevonden. Dit betekent dan ook dat wij een heel groot aantal keren van dezelfde personen

zullen afstammen. Dit aantal wordt nog groter als we bedenken dat epidemieën regelmatig een grote tol eisten. Veel mensen traden vroeger toe tot een klooster terwijl anderen voortijdig kwamen te overlijden, of ongehuwd, of zonder kinderen bleven. Het in leven blijven was sterk afhankelijk van de gezondheid die op haar beurt sterk beïnvloed werd door de voeding. Hoe hoger men op de maatschappelijke ladder stond hoe beter ook de levenskansen werden. Procentueel mag je dan ook verwachten, dat we een sterk toenemende kans hebben om in ons voorgeslacht een persoon met puur of verdund blauw bloed tegen te komen, naarmate we verder terug in de tijd gaan. Bovendien is het mijn ervaring dat de adel in de Middeleeuwen niet moeilijk deed over een of meer buitenechtelijke kinderen. Dat vond men maar heel natuurlijk. Veel van die buitenechtelijke (natuurlijke) kinderen sloten huwelijken met leden van de lagere adel of goeде burgers, waardoor er na verloop van enkele generaties tal van raakpunten ontstonden met de 'gewone' burgers. Voor een verdere uitleg waarom iedereen van adel en zelfs van Karel de Grote afstamt, zou ik willen verwijzen naar een uitvoerig en met cijfers onderbouwd artikel van Jan Timmers.

§ 2. Stamreeksen

Een stamreeks is in feite een afstammings-schema. In mijn kwartierstaat heb ik menig aanknopingspunt naar de familie van de Heren van Mierlo. Tot op heden kom ik in mijn stamboomonderzoek op verschillende manieren uit bij de bekende ridder Gooswijn I [Moedel] van Mierlo. Het is ondoenlijk om in dit boekje

alle afstammingen te tonen, vandaar dat ik er twee heb uitgekozen. Een die uitkomt bij mijn vader en een die bij mijn moeder aanbelandt. Er zit echter net één generatie verschil tussen, zodat ik vanaf generatie 20 de kortere reeks iets heb uitgerekte om aan het einde van de reeksen op gelijke hoogte uit te komen. Omdat in de ene reeks generatienummer 26 gelijk is aan generatienummer 27 van de andere stamreeks, heb ik de vanaf die generatie weergegeven personen voorzien van een dubbel generatienummer. De toegevoegde letters a-d duiden op de volgorde van de kinderen en kleinkinderen. Achter de stamreeksen staat de verklaring voor de diverse symbolen voor zover het nog niet duidelijk mocht zijn. Omdat de stamreeksen zijn bedoeld als voorbeeld heb ik me met betrekking tot de bij die personen horende gegevens beperkt tot een minimum.

-
1. Roelof Rover van Rode, + v.[1220]
[Heer van Mierlo]
x c.1185
N.N. [van Rixtel]

 2. Hendrik van Rode/Mierlo, + v.1256
ridder, Heer van Mierlo/Rixtel
x c.1215
[Heilwig]

 4. Gooswijn [Moedel] van Mierlo, + v.1283
ridder, Heer van Mierlo
x c.1250/55
[Elisabeth] [van den Bosch], + v.1286

Kinderen:

1. Hendrik Rover, zie 5a. stamreeks 1
2. Rover, zie 5b. stamreeks 2

Generatie

5a. Hendrik Rover van Mierlo, + c.1331
schildknaap, Heer van Mierlo
x c.1280
[Katharina] [van Keent]

6. Agnes van Mierlo
x v.1316
Jan Dicbier de jonge
+ n.1320

7. Jan Dicbier, + 1374
Heer van Mierlo
x c.1352
Elsbeen van Baerle

8. Hendrik Dicbier, + 1410
x v.1380
Dircxken van Meghen

Generatie

5b. Rover van Scheepstal
+ v.1307
x c.1285/90
Gertrud van Bussel

6. Gooswijn
Moedel van
Scheepstal, +
n.1352
1325 x c.-
Elisabet

7. Katharina van Scheepstal
+ n.1404
x c.1351/55
Hendrik
Stakenborch

8. Margriet Stakenborch, + n.-
1396
x c.1375
Jan van Cra-
nenborch

<p>9. Elsbeen Dicbier
x 1405
Jan van Grevenbroeck</p>	<p>9. Elisabeth van
Cranenborch
x 1396
Dirk V van Gemert</p>
<p>10. Jan van Grevenbroeck
x 1447
Christine van Sittert</p>	<p>10. Dirk
VI van Gemert
≈ c.1460, x v.1474
Luijtgard Smets</p>
<p>11. Erasmus van Grevenbroeck
≈
N.N.

natuurlijke zoon</p> | <p>voor-
wettelijke zoon
c.1500

11. Dirk van
Gemert
x c.1485
[Gemert]
Sophia</p> |
| <p>12. Boneventura van Greven-
broeck
x v.1527 [Mierlo]
Maria Snoex</p> | <p>12. Dirk
van Gemert
de oude
x n.1517
[Gemert]
Hilleken Vreijnsen</p> |
| <p>13. Katharina van Grevenbroeck
x c.1560 [Mierlo]
Jan Leijten</p> | <p>13. Dirk van
Gemert de jonge
x c.1545
[Gemert]
Willemke 's
Bruijnen</p> |

<p>14. Levina Leijten
x n.1593 [Helmond]
Peter van Zeelant</p>	<p>14. Jan van Gemert
x v.1568
[Gemert]
Maria van Oventgen</p>
<p>15. Joanna van Zeelant
x 1628 Helmond
Jan de Groot</p>	<p>15. Henricxken van Gemert
x v.1599
[Gemert]
Willem Lamberts</p>
<p>16. Wouter de Groot
* 1634 Gerwen
x 1669 Nuenen
Maria van der Meulen</p>	<p>16. Lambert Willems
* c.1607 Gemert
x 1637 Gemert
Maria Lamberts</p>
<p>17. Corstiaen de Groot
* c.1671 Nuenen
x 1701 Nuenen
Joanna van Deursen</p>	<p>17. Lambert van de Crommenacker
* 1645 Gemert
x 1694 Gemert
Maria Peters</p>
<p>18. Wouter de Groot
* 1704 Nuenen
x c.1729
Petronella Manders</p>	<p>18. Hendrik van de Crommenacker
* 1709 Gemert
x 1734 Gemert
Joanna Maria van Berlo</p>

19. Jan de Groot
 * 1730 Gerwen
 x 1758 Asten
 Jennemie vd Looverbosch
19. Maria van den
 Crommenacker
 * 1737 Gemert
 x 1755 Gemert
 Ant-
 nij van den Elzen
20. Lutgardis de Groot
 * 1761 Vlierden
 x 1782 Vlierden
 Hendrik Slegers
20. Jan de Willem
 van de Elzen
 * 1772 Gemert
 x 1793 Gemert
 Joanna Maria
 Smits
21. Maria Slegers
 * 1783 Vlierden
 x 1809 Vlierden
 Piet Verbakel
21. Ardina van
 den Elzen
 * 1809 Gemert
 x 1837 Gemert
 Antonij van Melis
22. Lutgardis Verbakel
 * 1813 Vlierden
 x 1837 Helmond
 Jan Verhoeven
22. Jan
 van Melis
 * 1840 Gemert
 x 1873 Gemert
 Geertruda van
 Lierop
23. Johanna Maria Verhoeven
 * 1839 Mierlo
 x 1864 Helmond
 Petrus van den Berg
23. Maria van
 Melis
 * 1879 Gemert
 x 1902 Mierlo
 Andries van de
 Westerlo
24. Mina van den Berg
 * 1867 Helmond
 x 1901 Helmond
 Nelis Vogels

<p>25. Jan Vogels
* 1903 Helmond
x 1927 Helmond
Anna Swinkels</p>	<p>24. Dien van de Westerlo
* 1908 Mierlo
x 1935 Mierlo
Karel van Zantvoort</p>
<p>26. Paul Vogels
* 1930 Helmond
x 1955 Mierlo
Riek van Zantvoort</p>	<p>25. Riek van Zantvoort
* 1935 Mierlo
x 1955 Mierlo
Paul Vogels</p>
-
<p>26a. Hans Vogels
27a. * 1957 Coventry (Engeland)
x 1984, φ 1998 Helmond
Jolijda Peters</p> <p>27a. Tom Vogels
28a. * 1985 Helmond</p> <p>27b. Judith Vogels
28b. * 1987 Helmond</p> <p>27c. Tanja Vogels
28c. * 1989 Helmond</p> | <p>26b. Charles Vogels
27b. * 1963 Mierlo
x 1987 Mierlo
Corine van Vlerken</p> <p>27d. Chantal Vogels
28d. * 1990 Mierlo</p> <p>27e. Christian Vogels
28e. * 1993 Mierlo</p> <p>26c. Dyanne Vogels
27c. * 1972 Helmond
& 1997 Helmond
Richard Foolen</p> |
|---|--|

Toelichting:

*= geboren x= gehuwd φ= gescheiden &= samenwonend
 ≈= onwettig + = overleden v = voor of in n = in of na
 c = circa [] = vermoedelijk

Nabeschouwing

Het voorgaande zal af en toe wel als een detectiveverhaal overgekomen zijn. Niet alleen wij maar ook de scepticus kan aan de middeleeuwen zijn hart ophalen. Nagenoeg iedere hypothese die op dit terrein iets verder strekt dan de kale feiten, kan men de kop indrukken wegens onvoldoende bewijs. Als men elk feit het liefst tenminste in twee onafhankelijke bronnen bevestigd wil zien, kan men de middeleeuwen beter mijden.

Dat die beperkte beschikbare gegevens steevast naar meer doen verlangen hoeft geen reden zijn om dus maar bij de pakken neer te blijven zitten en zelfs het beschikbare weg te wuiven. De aangewezen weg lijkt me om van alles dat ons aan gegevens is gegund het beste te trachten te maken, en alle observaties zoveel mogelijk te rangschikken in een patroon dat zinvol, samenhangend en plausibel lijkt. Met een beetje achtergrondinformatie uit andere disciplines, zoals heraldiek en vernoeming, valt zo nog best het een en ander nieuw aan te dragen. Het doorslaggevende bewijs zal daarbij dikwijls noodgedwongen uitblijven maar daarom hoeft deze reconstructie nog geen verzinsel in de negatieve zin des woords te zijn.

We zijn inmiddels aan het einde gekomen van dit boekwerkje. De bekende historicus Pieter Geyl beschreef de geschiedschrijving ooit eens als een discussie zonder einde. Als we dit in onze oren knopen dan hebben we nog heel wat tegoed.

Dankwoord

In de totstandkoming van dit boekwerkje ben ik dank verschuldigd aan allereerst de redactieleden van d'n Myerlese Koerier voor hun belangstelling, inzet en geduld. Vervolgens is een woord van dank op zijn plaats voor de van de volgende personen verkregen informatie, en de gedachtenwisseling die ik met: Bas Aarts, Martien van Asseldonk, Peter van den Berk, Arnoud-Jan Bijsterveld, Jean Coenen, Ad Hoeben en Peter de Lange heb gehad in de aanloop naar deze publicatie. De verantwoordelijkheid voor de samenstelling en presentatie van de hierboven geschetste informatie komt echter op mijn conto.

Bijlagen

Bijlage I

Het Cartularium van Mierlo

In 1633 liet Johan van Grevenbroeck, Heer van Mierlo, afschriften maken van de diverse "brieven, bescheiden, documenten munimenten bij copije" die hij bezat. Deze verzameling afschriften is gebundeld in een zogenaamd 'cartularium'. De originele stukken die er ten grondslag aan lagen zijn nadien grotendeels verloren gegaan. Ook het Cartularium van Mierlo is een eigen leven gaan leiden. In 1881 was het eigendom van de heer Slangen, de burgemeester van Hoensbroek. Ten gevolge van oorlogshandelingen is het in 1944 verloren gegaan door een brand in de Universiteitsbibliotheek van Nijmegen.

Gelukkig voor de geschiedvorsers, mocht de toenmalige rijksarchivaris in Den Bosch, mr. C.N. Krom, in 1884 er een afschrift van maken. Het afschrift werd in 1886 aan het Rijksarchief overgedragen en vormt sindsdien een onderdeel van het Heerlijkheidsarchief van Mierlo. De oud-streekarchivaris E. van Emstede maakte destijds een gedeeltelijke vertaling van het afschrift. In juni 1991 kwam van de hand van P.J.W. van den Berk en W.G. Lenssen een nettere en verbeterde bewerking uit.

Zonder te willen gaan wijzen valt evenwel te constateren dat bij de transcripties van 1633 en 1884 leesen schrijffouten zijn ontstaan zodat in het Cartularium bepaalde teksten "corrupt" en vreemd overkomen. Inhoudelijk gezien is het cartularium een allegaartje van oorkonden (deels in latijn), schepenakten, uittreksels en notities over uiteenlopende onderwerpen tussen ca 1195 en 1618. Veel zaken hebben geen relatie met Mierlo

of zijn bezitters en betreffen plaatsen in heel Noord--Brabant en elders. Veel handelende personen zijn bekende Brabantse adellijke Heren. Zodoende heeft het Cartularium van Mierlo een bovenlokale historische waarde.

Bijlage II

Namen, benoeming en aanduiding

Net zoals in het heden gebruikte men vroeger roepnamen om iemand aan te duiden. In de periode voor 1500 zie je ook vaak personen vermeld met een bijnaam (als variant) achter hun roepnaam. Zo kom je bijvoorbeeld namen tegen als: Wouter genaamd Wellen; Roelof gen. Roef of Rover; Maurits gen. Moers; Jan gen. Hanneken; Herbert gen. Hap; Frederik gen. Vrient; Claas gen. Colen en Aart gen. Nollen. Naast dit handjevol namen zijn er nog vele andere voorbeelden voor zowel mannen als vrouwen. Het spreekt voor zich dat na deze voornaam/bijnaamcombinatie een verdere achternaamsaanduiding volgde, b.v.: Elisabeth genaamd Leria van Neynsel.

De oudste gewoonte van aanduiding is om een persoon - los van zijn eventuele achternaam - te benoemen met de voornaam van zijn vader (patroniem) of moeder (matroniem) als toevoeging, b.v. Hendrik Roverszoon. De betiteling 'zoon' wordt zelfs regelmatig weggelaten. In de periode tot 1400 zie je ook vaak dat er in plaats van de toevoeging "zoon" de benaming "genaamd" gebruikt wordt. Het eerdere voorbeeld komt er dan uit te zien als Hendrik genaamd Rover van Vladeracken. Een ander mooi en herkenbaar voorbeeld hiervan is de Bosschenaar Aart genaamd IJsbout, die in een schepenakte van 1306 samen met zijn zonen IJsbout en Aart vermeld wordt.

Deze aanduidingen zoals Hendrik genaamd Rover, Aart

gen. IJsbout en Engelbert gen. Luding worden zelfs naar jongere generaties doorgegeven als er kleinkinderen vernoemd moeten worden. De combinatie voornaam met patroniem kan wel eens afgekort worden tot het laatste naamdeel. Zo kom je dan Hendrik genaamd Rover van Mierlo ook wel eens tegen als Rover van Mierlo. Dit laatste kan wel eens tot complicaties leiden omdat je bij de naam Rover in eerste instantie aan een persoon met de voornaam Roelof denkt.

Personen worden ook vaak aangeduid met een bijnaam, b.v. Aart Stamelaar en Pyramus Moers (rode Maurits). In sommige gevallen is er zelfs sprake van regelmatig terugkomende bijnaamcombinaties van een voornaam met een bijnaam, al dan niet vergezeld met de toevoeging genaamd. Deze bijnaamcombinaties zijn in de 13e tot en met de 15de eeuw veelvuldig aan te wijzen. De oorsprong en de verklaring ervan blijven in veel gevallen onduidelijk. Enige voorbeelden hiervoor zijn: Gooswijn Moedel; Gijsbert Harinc; Wouter Spierinc; Wouter Bac en Dirk Snoec. Vaak worden bijnaamcombinaties gemakshalve afgekort naar het laatste naambestanddeel. Zo wordt Rutger Gooswijn Moedelszoon afgekort tot Rutger Moedels(-zoon). In sommige gevallen is dit inkorten de aanzet geweest tot de vorming van een achternaam.

Personen werden ook vaak aangeduid met een naam die te maken met hun afkomst en hun bezittingen. Soms kunnen dezelfde personen op verschillende momenten naar hun afzonderlijke goederen anders vermeld worden. In het verleden heeft dit ertoe geleid dat men dacht te maken te hebben met verschillende families. Zo wordt Hendrik Hogartzszoen (+ voor 1391) op diverse momenten aangeduid als: van Mierlo; van den Gasthuis; van den Ruemsdonc en van den Elsbroec. De tweede en derde benaming slaat op zijn Mierlose goederen en de laatste op zijn Boxtels bezit.

In de adellijke familie van Erpe kom je familietakken

tegen met toegevoegde benamingen als van Erpe (genaamd) van Keldonk; van Langvelt; van Lieshout; van Middegaal; van Ponsendaal; van Veghel. De leden van deze wijldvertakte familie kom je tot rond 1500 ook gewoon als van Erpe tegen. Maar net zo vaak werd de oorspronkelijke familienaam van Erpe weggelaten.

Het kwam regelmatig voor dat een jongere zoon zich naar zijn verworven bezit zich anders ging noemen. Zo vormt de 14de en 15de eeuwse familie van der Donc een jongere zijtak van de familie van Scepstal. Aanvankelijk worden de diverse leden nog aangeduid met van der Donc alias van Scepstal maar na twee generaties is de oorspronkelijke naam losgelaten. De families van Scepstal en Van Rode alias van den Bogaard vormen op hun beurt zijtakken van de familie van Mierlo. En de familie van de Heren van Mierlo valt aan te merken als een jongere tak van de familie Van Rode, die in een ver verleden een tijdje graaf Van Rode (Peelland) zijn geweest. Vergeleken met de familie Van Rode is het opmerkelijk dat de verschillende takken van de familie van Erpe zich nog zolang naar hun oorspronkelijke familienaam zijn blijven noemen.

Bijlage III

Vernoeming

Het vernoemen van de kinderen gebeurde volgens een vast patroon. De oudste zoon werd vernoemd naar vaders vader. Vervolgens kwam moeders vader aan de beurt. De derde zoon werd vaak vernoemd naar vader zelf terwijl voor de verdere zonen men nog wel de keuze had uit enkele voorouders of naaste verwanten. Dit was eveneens van toepassing op vrouwelijke vernoemingen. Voor de oudste dochter kwam vader moeder in aanmerking, vervolgens moeders moeder. Als de status van moeders

familie hoger was kwam het wel voor dat de oudste twee vernoemingen omgekeerd uitgevoerd werden. Kindersterfte, incidenteel afwijkende familietradities en tekortschietende informatiebronnen kunnen echter wel eens een vertekend beeld geven op de hier voor geschetste vernoemingsgewoonten. Verderop in dit artikel zal blijken dat de Heren van Mierlo zich aardig aan de vernoemingsregels hielden.

Tot ongeveer 1500 valt te constateren dat kinderen niet alleen met hun voornaam naar een grootouder werd vernoemd maar vaak ook nog eens de achternaam of bijnaam van die persoon verwierf. Zo waren Aart Stamelaar Hendrikszoon van Uden en Jan van Hasselt Claas Wielmanszoon allebeide vernoemd naar hun respectievelijke grootvaders van moeders kant: Aart Stamelaar van den Kelre en Jan van Hasselt sr. Deze Aart Stamelaar Janszoon van den Kelre schijnt op zijn beurt te zijn vernoemd naar een moederlijke grootvader Aart Stamelaar van Waalre alias van Bruheze.

De vernoeming kon ook nog wel eens verder terug gaan. Zo komen we in het gezin van de Helmonder Gerit Celen een dochter Hillegont van Hasselt tegen, die naar haar overgrootmoeder Hillegont was vernoemd. Van deze overgrootmoeder is haar echte achternaam niet bekend, wel het feit dat ze de vrouw van de eerder genoemde Jan van Hasselt sr. was. De rond 1400 levende Bossche poorter Jan de Luwe had zelfs een zoon Andries vernoemd naar diens betovergrootvader.

Vernoeming naar grootouders, verwanten en voorouders kon vreemde vormen aannemen. Zo kom je rond 1410 in het gezin van de Bosschenaar Gooswijn Cnode in de namen van diens zonen de volgende naamscombinaties tegen: Gooswijn Cnode; Gijsbert Bac; Hendrik Bac; Dirk Posteel; Jan de Bye en Laurens Volkart. De eerste twee waren hier naar de beide grootvaders vernoemd, de derde naar een broer van moeder en de rest naar verdere voorouders.

Door vernoeming konden familienamen en ingeburgerde persoons- c.q. bijnamen in andere families terechtkomen. Vanuit het heden terugzoekend kun je dan ook in de periode voor 1500 voor leuke verrassingen en puzzels komen te staan. Naam en bijnaamcombinaties kunnen ook behulpzaam zijn bij het genealogisch onderzoek. Zo staat het mijns inziens vast dat ridder Gooswijn, Heer van Mierlo in 1265-1266, de oudstbekende persoon is die de voornaam/bijnaamcombinatie Gooswijn Moedel heeft gedragen. Genealogisch onderzoek heeft aangetoond of aannemelijk gemaakt dat deze Mierlose ridder Gooswijn, in nagenoeg alle gevallen de voorouder is van de vele personen die tot de 16e eeuw met deze naamscombinatie hebben rondgelopen.

Bijlage IV

Heraldiek

Heraldiek is een 'tak van sport' die zich bezig houdt met het verzamelen, beschrijven en verklaren van afbeeldingen. Wapenafbeeldingen die in een ver verleden door personen en families, gemeenten en overheidsinstanties, besturen en functies, etc. etc., zijn bedacht of ontworpen met het doel om een herkenbare identiteit te hebben. Tegenwoordig zouden we dit met een logo of een bepaalde naamgeving kunnen werkstelligen. In de middeleeuwen was men echter nog niet zover dat iedereen met een vaste achternaam rondliep, laat staan dat men er al een had.

Hoewel het gebruik van zegels al van voor 1100 dateert, ontstond rond 1150 de heraldieke wapenzegelgewoonte in Frankrijk, waarna de nieuwe rage geleidelijk aan door de hogere adel uit de noordelijke en oostelijke streken overgenomen werd. Het oudstbekende heraldieke zegel van

de hertogen van Brabant met de kenmerkende leeuwen dateert pas van 1196. Juist in deze jaren negentig komen ook de in onze streken wonende adellijke families uit het schemerduister van de heraldiek te voorschijn. Dat wil zeggen dat pas sinds deze tijd er diverse heraldieke wapenzegels bekend zijn. Wellicht heeft de derde kruistocht (1189-1192) voor een doorbraak van de nieuwe rage gezorgd.

Zo is nog een restant van het zegel van Herbert, Heer van Heeze, bewaard gebleven aan een originele oorkonde van ca 1197. Deze naburige heer verkocht in die tijd, in gezelschap van zijn getuigende verwanten: Roelof genaamd Rover van Rode en de gebroeders Willem en Rutger van Gemert, zijn bezitting Sterksel aan de abdij Averbode. Verondersteld mag worden dat de families Van Rode en Van Gemert, voor zover ze al niet een eigen wapen voerden, via hun oom Herbert met deze nieuwe mode in aanraking zijn gekomen.

Voor wie zich in de Brabantse heraldiek wil gaan verdiepen is het uit 1991 daterende 'Brabantse heraldiek in historisch perspectief' van dhr. A.H. Hoeben een interessante en nuttige publicatie. Binnen de heraldiek vallen verschillende gewoonten en mogelijkheden te onderscheiden. Daarbij beperk ik me tot die voorbeelden die rechtstreeks betrekking hebben op mijn verhaal.

Vanaf de 17de eeuw zijn er diverse auteurs geweest die de graven van Taxandria, Peelland en Rode, voor zover deze bestaan hebben, al een molenijzerwapen toegedicht hebben: drie rode molenijzers op een goudkleurig wapenschild. Zonder op deze onbewijsbare en onwaarschijnlijke traditie in te gaan, valt volgens Hoeben toch de conclusie te trekken dat in de 13de eeuw de (Mierlose) familie Van Rode drie molenijzers in zijn wapen heeft gevoerd. Drie rode molenijzers op een zilverkleurig veld weten anderen dan weer te vertellen.

Het hoofd van de familie of de vertegenwoordiger van de oudste familietak voerde meestal het familiewapen zonder toevoegingen. Zolang hij leefde voerden zijn zonen en broers een gebroken wapen, dat wil zeggen het familiewapen met daarin persoonlijke afwijkingen of toevoegingen. Met afwijkingen bedoel ik een toename of vermindering van de kenmerkende wapenonderdelen, of een wijziging in de wapenkleur. Dit zou bijvoorbeeld in het Van Rode-wapen uitgevoerd kunnen worden door het aantal molenijzers te vermeerderen of te verminderen, of in een andere kleurencombinatie weer te geven.

Met toevoegingen doel ik op het aanbrengen van een barensteel met hangers als een aanduiding voor een jongere tak. De barensteel is een horizontale balk met drie of meer hangers (verticale balkjes) die meestal bovenin over het oorspronkelijke wapen heen werd afgebeeld.

Een andere wijze om het familiewapen te breken gebeurde door het opnemen van een nieuw heraldisch element. Dat kon willekeurig in het wapen opgenomen worden of op geordende wijze in een vrijkwartier. Het vrijkwartier, nagenoeg altijd in de linker bovenhoek, bevatte meestal heraldische kenmerken uit het wapen van moeder of grootmoeder. Een minder vaak voorkomende wapenbreuk gebeurde door het aannemen van het moederlijke wapen met daarin het vaderlijke wapen verbannen naar het vrijkwartier. Er zijn zelfs voorbeelden bekend waarbij het vaderlijke wapen geheel weggegelaten werd. In deze laatste twee gevallen kan de verklaring daarvoor gezocht worden in het feit dat men meer waarde hechtte aan de (groot-) moederlijke afstamming en dat ook heraldisch wilde tonen.

Na het overlijden van vader ging de oudste zoon het familiewapen voeren. Jongere zoons bleven meestal een persoonlijke wapenbreuk voeren. De wapenbreuk, of het

nou een barensteel, vrijkwartier of een toevoeging was, kon soms wel enige generaties gehandhaafd blijven. De familie De Luwe voerde generaties lang een wapenzegel met drie molenijzers. De zegels van vader en zoon, en zelfs tussen broers onderling, verschilden slechts door een persoonlijk gekozen heraldische toevoeging. Bij families met een echte heraldische traditie zijn voorbeelden bekend dat na het uitsterven van de hoofdtak, de vertegenwoordiger van de oudste zijtak het oorspronkelijke wapen weer is gaan voeren.

Bijlage V

Randvoorwaarden

Dit klinkt heel gewichtig maar deze paragraaf is in feite niets meer dan een opsomming van weetjes, gebruiken en constateringën uit de wereld van het stamboomonderzoek. In de wereld van de genealogie gaat men ervan uit dat een generatie gemiddeld op 30 à 40 jaar gezet kan worden. Gemakshalve wordt ook wel eens gesteld dat er drie generaties per eeuw zijn, respectievelijk zes per twee eeuwen. Veel auteurs hanteren simpelweg een getal van 30 jaar per generatie ongeacht of de persoon een man of een vrouw is. Soms is het star vasthouden aan dezelfde generatieduur eerder belemmerend dan verhelderend. Alles staat en valt echter met de beschikbare informatie die er over een persoon of diens familie is bewaardgebleven, alsmede van de historische gebruiken en achtergrond waartegen zij figureren.

Zelf vind ik in vele gevallen een mannelijke generatieduur van 25 à 30 jaar voor de oudste zoon, en een generatieduur van 20 jaar voor de oudste dochter, een werkbare richtlijn. Bij generatieduur moet je hierbij denken aan de tijd tussen het huwelijksjaar van ouders

en dat van de oudste zoon of dochter. Feitelijk gezien kan de betrokken zoon of dochter op het moment van zijn of haar huwelijk jonger dan hierboven geschatte generatieduur zijn. De oudste zoon of dochter hoeft ook niet meteen het oudste kind uit een gezin te zijn geweest. Bovendien mag je in de middeleeuwen ook de factor baby- en kindersterfte niet uit het oog verliezen. Op de vraag hoe je nu kunt bepalen of we te maken hebben met een oudste zoon of dochter wil ik verwijzen naar de naamgevingsgewoonten in bijlage III. Bij jongere zonen, en als de voornaam van de grootvader niet bekend is, wil ik dan terugvallen op de algemeen gebruikte generatieduur van 30 jaar.

In de middeleeuwen komt er bovendien nog het een en ander extra bij kijken. Volgens het middeleeuwse canonieke recht was de minimale huwelijksleeftijd vastgesteld op 14 jaar voor de man en op 12 jaar voor de vrouw. Volgens mij kunnen we in deze leeftijden ook een scheidslijn zien tussen minderjarige 'naamloze' kinderen en mondige met voornaam genoemde kinderen. In onze Brabantse contreien was het bereiken van de 14-jarige leeftijd voor de jongens ook een teken dat ze civielrechtelijk mondig werden. Elders komen we ook wel de leeftijd van 12 jaar tegen. Ze mochten dan als getuige optreden en anderzijds zelfstandig bezit kopen en verkopen. Leenrechtelijk volwassen werden de jongens pas met achttien. Dan mochten ze mee gaan vechten als de leenheer hen ten strijde riep. Echt volwassen werden de jongens pas met het bereiken van de leeftijd van vierentwintig. Op deze leeftijd waren echter twee uitzonderingen: ze konden enerzijds al door hun ouders of voogd geëmancipeerd worden of ze konden een huwelijk aangaan. In beide gevallen kwam het er op neer dat men dan buiten het ouderlijk huis een zelfstandige woonplek had en men zelfstandig in het levensonderhoud konden voorzien. Dat kon dus door enerzijds het uitoefenen van een beroep of anderzijds door van je ouders inkomsten uit goederenbezit te verwerven.

Een vrouw had nagenoeg niets in te brengen want zij ontleende haar (civielrechtelijke) identiteit aan een man. Een vrouw werd geboren als dochter van haar vader. Bij haar huwelijk verhuisde ze naar de familie van haar man en werd ze diens bezit, diens vrouw en de 'broedmachine' van zijn nageslacht. Op latere leeftijd en na het overlijden van haar man ontleende ze haar positie slechts als de moeder van haar kinderen. Hoe hoger echter de status en de opleiding van de vrouw en haar familie-achtergrond, hoe meer kans ze had om haar stempel te drukken op haar leven in de middeleeuwse mannenmaatschappij.

Uit de middeleeuwen zijn uit de hogere adellijke families verschillende voorbeelden bekend waarin ouders al een huwelijkscontract sloten voor hun nog jonge kinderen. Voor een meisje was de feitelijke huwelijks-sluiting pas na haar twaalfde jaar. Afhankelijk van de familiegewoonte en de individuele puberteitsperiode zal voor een meisje de voltrekking van haar huwelijk tussen de vijftien en twintig jaar hebben gelegen.

Literatuurlijst

- Aarts, B., 'Texandrië, van omstreden gouw-
begrip naar integratie in het hertogdom.
Hoofdlijn en vraagtekens', in: *Geworteld in
Taxandria. Historische aspecten van de
relatie Tilburg-Turnhout, Tilburgse Histo-
rische Reeks I* (1992).
- Aarts, M.J.M., *Een Stift met reine maagden?*
Een onderzoek naar de gehoorzaamheid van de
monialen van de abdij van Binderen ten
aanzien van de regels van de cistercienser
orde.
- Arts, N., 'Oorlog in Helmond. Archeologi-
sche wapenvondsten uit het Oude Huys (circa
1175-1400)', in: *Brabants Heem*, jrg. 47
(1995), nr.3
- Asseldonk, M. van, 'Licht op Peellands
Verleden; Het graafschap Rode en de cijns-
kring Helond', in: *Helmonds Heem*, jrg. 20
(1994), nr.1/2.
- Asseldonk, M. van, 'Het graafschap Rode.
Bouwsteen van het middeleeuwse kwartier
Peelland', in: *Brabants Heem*, jrg. 48
(1996), nr.2.
- Bavel, B.J.P. van, *Goederenverwerving en
goederenbeheer van de abdij Mariënweerd
(1129-1592)*, (1993).
- Berk c.s, P.J.W. van den, *Inventaris Ar-
chief Heerlijkheid van Mierlo, nr. 1a ge-
naamd: Register Mierlo*, kopie ('Cartularium
van Mierlo'), Deurne (1991).
- Bont, Chr. de, '*...Al het merkwaardige in
bonte afwisseling...*'. Een historische
geografie van Midden- en Oost-Brabant,
Bijdragen tot de studie van het Brabantse
Heem, dl. 36 (1993).
- Boven, M.W. van, m.m.v. Brand, M.P.J. van

- den, 'Een onbekende oorkonde van 1222 betreffende Helmond', in: *Brabants Heem*, jrg. 36 (1984), nr. 1.
- Boeren, P.C., *De Heren van Breda en Schoten ca. 1100-1281*, (1965).
 - Boven, M.W. van, 'Helmond als stad. Een schets over de wording', in: *De Vlasbloem. Historisch Jaarboek voor Helmond*, jrg. IV (1983).
 - Brock, A.C., *De Stad en Meyerij van 's-Hertogenbosch of derzelver Beschrijving. Twede Afdeling*, (ca.1825).
Brugmans, H. & Heeringa, K., *Corpus Sigillorum Neerlandicorum. De Nederlandsche zegels tot 1300 afgebeeld en beschreven*, (1937-1940).
 - Bussel, G.J. van, 'De ochtendstond heeft geen mond. De verwerving van Helmond en de stichting van de stad als onderdeel van hertogelijke machtspolitiek, 1179-1241', in: *De Vlasbloem. Historisch Jaarboek voor Helmond*, jrg. X (1989); 'Helmonds vroegste geschiedenis in het licht van de hertogelijke machtspolitiek, 1179-1241', in: *Castellogica. Mededelingen van de Nederlandse Kastelen Stichting* (1990).
 - Bussel, H. van, *Mierlo, Sprokkelingen* (1976), ("Sprokkelingen uit Mierloos verleden (o.a. 1969)" gebundeld en uitgegeven).
 - Bijsterveld, A-J.A., 'Dona dantes et vota voventes, de stichting en dotatie van het norbertijnenklooster te Postel (1128/1138-1179)', in: *Analecta Praemonstratensia*, jrg. 73 (1997).
 - Bijsterveld, A-J.A., *De Heren en vrouwen Van Rode in de 12de eeuw*, conceptartikel.
 - Camps, H.P.H. (bewerker), *Oorkondenboek van Noord-Brabant tot 1312. I. De Meierij van 's-Hertogenbosch* (met de Heerlijkheid

- Gemert), 2 banden, 's-Gravenhage (1979).
- Coenen, J.C.G.W., 'De Heerlijkheid Heeze-Leende-Zesgehuchten door de eeuwen heen', in: *Heemkronyk*, jrg. 25 (1989), nr. 2-3 (themanummer 'De Heerlijkheid').
 - Coenen, Jean, *Van Ricstelle tot Aarle-Rixtel. De geschiedenis van Aarle-Rixtel*, (1992).
 - Coldewey, J.A., *De Heren van Kuyc 1096-1400*, Bijdragen tot de geschiedenis van het Zuiden van Nederland, deel L, (1981).
 - Coldewey, J.A. & Dael, Ph.J. van, 'Van Renen, oorsprong en uitsterven van een middeleeuws adellijk geslacht te Rhenen', in: *De Nederlandsche Leeuw*, jrg. CXI (1994), kolom 401-411.
 - Deckers, J.H.G.M., *Kapittels en Kanunnikken in de Meierij*, (1998).
 - Dekkers, P.J.V., *Sterksel 1197-1653. Een domein van de abdij van Averbode in de volle en late middeleeuwen*, doctoraalscriptie Universiteit van Amsterdam, (1994).
 - Dekkers, P.J.V., 'Hoe de abdij van Averbode haar grootste domein, Sterksel verwierf en bestendigde (12de-13de eeuw)', in: *Analecta Praemonstratensia*, jrg.LXXII (1996), nr. 1-2.
 - Enklaar, D.TH., *Gemeene gronden in noord-brabant in de middeleeuwen*, Werken der Vereeniging tot uitgaaf der bronnen van het Oud-vaderlandsche recht, derde reeks no.9, (1941).
 - Erens, M.A., *De Oorkonden der Abdij Tongerlo*, IIde deel (1950), IIIde deel (1952).
 - Ermen, E. van, *Feodaal-Heerlijke Verhoudingen en territoriale patronen in het middeleeuwse hertogdom Brabant (12de-14de eeuw)*, met bijzondere aandacht voor de

- regio Leuven, proefschrift Universiteit van Leuven, (1989).
- Galesloot, L., *Le Livre des feudataires de Jean III, duc de Brabant*, (1865).
 - Ham, W. van & Vriens, J. (red.), *Historische kaart van Noord-Brabant 1795*. De gebieden van de schepenbanken binnen de huidige provincie Noord-Brabant omstreeks 1795, Rijksarchief in Noord-Brabant (1980).
 - Ham, W.A. van, *Wapens en vlaggen van Noord-Brabant*, (1986)
 - Hanegraaff, C.H., *Hanegraaff*, genealogie en historische gegevens, Palma de Mallorca (1977).
 - Hoeben, A.H., *Brabantse heraldiek in historisch perspectief*, Helmond (1991).
 - Hooydonk, J.H. van, 'D'Oude Huys' en 'Den Borch' te Helmond', in: *Het Brabants Kasteel*, jrg. 16 (1993).
 - Huijbers, A.M.J.H., "*Een en al gras*". De archeologie van een Middeleeuws cultuurlandschap Aarle-Rixtel, Beek en Donk, Lieshout, doctoraalscriptie Universiteit van Amsterdam (1993).
 - Juten, W.J.F., 'Noordbrabantsche schepenzegels I', in: *Taxandria* jrg. 23 (1916).
 - Juten, W.J.F. & Ebeling, H.J.M., 'Noordbrabantsche schepenzegels II', in: *Taxandria* jrg. 24 (1917).
 - Ketner, F. (uitg.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*, deel III 1249-1267, (1949).
 - Krol, H., 'Mierlo in de Middeleeuwen'. Deel I: Oorsprong, jachthuis/kasteel en de Heren van Rode (12e-13e eeuw), in: *D'n Myerlese Koerier*, jrg. 2 (1988), nr. 2, Deel II: De ridders Hendrik (Moedel) en Gosewijn Dickbier, heren van Mierlo, in: *D'n Myerlese Koerier*, jrg. 3 (1989), nr. 1.

- Leenders, K.A.H.W., *Van Turnhoutervoorde tot Strienemonde. Ontginnings- en nederzettingsgeschiedenis van het noordwesten van het Maas-Schelde-Demergebied (400 - 1350)*.
- Linden, M.P. van der, *De burggraven van Montfoort in de geschiedenis van het sticht Utrecht en het graafschap Holland (±1260-1490)*, academisch proefschrift Universiteit van Amsterdam (1957).
- Lijten, J., 'Nogmaals de oorkonde van 1222 betreffende Helmond', in: *Brabants Heem*, jrg. 40, (1988), nr. 3.
- Lijten, J., 'Het landgoed te Baest in Oostelbeers', in: *Campinia*, jrg. 28 (1998), nr. 108.
- Maas, T. (red.), *Geschiedenis van de Heerlijkheid Asten*, (1994).
- Melssen, J.Th.M., 'Het wapen van Eersel, een historische verkenning', in: *Eersel Duizel Steensel. Drie Zaligheden. Een bijdrage tot haar geschiedenis*, (1989).
- Meulendijks, Th.H. & Arts, N., *Op't Hout, ...Bewoningsgeschiedenis Mierlo-Hout tot ca. 1900 met archeologisch verslag opgravingen Mierlo-Hout*, publicatie in voorbereiding.
- Muller Fz., S. & Bouman, A.C. (uitg.), *Oorkondenboek van het Sticht Utrecht tot 1301*, deel I (1920).
- Plevoets, A., 'De afkomst van de Giselberten, Heren van Tilburg', in: *Actum Tilliburgis*, jrg. 11 (1980).
- Roever Nzn., A. de, 'Kan de Heraldiek verwantschap uitmaken?', in: *Algemeen Nederlandsch Familieblad*, jrg. 3 (1886).
- Roever Nzn., A. de, 'Genealogie van het geslacht de Roever, naar oorspronkelijke stukken bewerkt', in: *Stam- en wapenboek*

- van *Aanzienlijke Nederlandsche Familien*, (1888).
- Sassen, A., 'Zes en negentig wapens', in: *Noordbrabantsche Almanak voor het jaar 1890*. Jaarboekje voor Noordbrabantsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.
 - Schutjens, L.H.C., *Geschiedenis van het Bisdom 's Hertogenbosch*, dl. 5 (1876).
 - Simons, H., 'Mierlo in de Middeleeuwen, archeologisch onderzoek Kerkakkers 1, 2 en 3', in: *D'n Myerlese Koerier*, jrg. 13 (1999), nr. 1.
 - Smulders, F.W., 'Sint Servaas-cijnzen in Brabant', in: *Bossche Bijdragen*. Bouwstoffen voor de geschiedenis van het bisdom 's-Hertogenbosch, jrg. XXVI (1962-1963).
 - Spilbeeck, W. van, 'Bijdragen tot de geschiedenis van Mierlo', in: *Noordbrabantsche Almanak voor het jaar 1891*. Jaarboekje voor Noordbrabantsche Geschiedenis, Taal- en Letterkunde.
 - Strong, J., 'D'oude huys, het onderzoek van een middeleeuwse houten burcht te Helmond', in: *Brabants Heem*, jrg. 42 (1992), nr. 1.
 - Thijssen, Chr., 'Heren in Heesbeen (6), aanvulling', in: *Met Gansen Trou*, jrg. 45 (1995).
 - Timmers, J., '1 Voorouders in cijfers', in: *Stammen alle Gemertenaren af van Karel de Grote?*, Gemertse Bronnen nr. 2 (1993).
 - Venner, G.H.A., *Inventaris van het archief van de familie De Heusch, later Van Scherpenzeel Heusch 1386-1895*, Rijksarchief in Limburg 44 (1989).
 - Vogels, H., 'Ridder Gooswijn, Heer van Mierlo (1265-1266)', in: *D'n Myerlese Koerier*, jrg. 5 (1991), nr. 2.
 - Vogels, H. & Philipsen, M., 'Gooswijn Moedel van der Donck, de stichter van de Leo-

- narduskapel op de Donk', in: *D'n Tesnuzzik*, jrg. 13 (1993), nrs. 1-4.
- Vogels, H., '3a De adellijke familie Van Gemert', in: *Stammen alle Gemertenaren af van Karel de Grote?*, Gemertse Bronnen nr. 2 (1993).
 - Vogels, H. & Philipsen, M., 'Een nieuwe visie op Lieshouts historie', in: *D'n Effer*, jrg. 7 (1993), nr. 1; 'Een naam voor een nieuwe gemeente' in: *D'n Tesnuzzik*, jrg. 13 (1993) nr. 3; 'De naam Rixtel, een naam voor een nieuwe gemeente', in: *Het Hagelkruis*, jrg. 10 (1993), herfstnr.
 - Vogels, H. & Philipsen, M., 'Lieshout met Aarle-Rixtel en Beek en Donk, een regionaal geheel in de 12e en 13e eeuw', in: *Het Hagelkruis*, jrg. 12 (1995), herfstnr
 - Vogels, H., *Trubbels met de Tempeliers, de Rixtelse hoeve Ten Vehuse en andere lokale betrokkenen*, niet gepubliceerde studie (1998).
 - Vogels, H., 'De oudste Heren van Heeze, Leende en Zesgehuchten, Sterksel, Mierlo en Geldrop (1100-1300). Een genealogische reconstructie (1-3)', in: *Heemkronyk*, jrg. 37 (1998), nr.1-3.
 - Vogels, H., 'De Heren van Mierlo, uit het geslacht Van Rode, en hun familie, een genealogische en historische reconstructie. (deel 1)', in: *D'n Myerlese Koerier*, jrg. 12 (1998), nr.1.
 - Vogels, H., *De Heerlijkheid Mierlo*. Een verkenning naar de herkomst van het gebied Mierlo, niet gepubliceerde studie (1998).
 - Wimersma Greidanus, G.J.J. van, *Kwartieren Greidanus-Jaeger in stamreeksen*. Werken uitgegeven door het Koninklijk Nederlandsch Genootschap voor Geslacht- en Wapenkunde, dl. XII (1994).

- Zuylen, R.A. van, *Lijst der schepenen van de stad 's-Hertogenbosch benoemd van 1295 tot 1794* (waarvan de originelen nog aanwezig zijn), (1865).

Herkomst van de afbeeldingen

- Brabants Heem 1995, nr. 3: afb. 21.
- Brabantse heraldiek in historisch perspectief: afb. 2, afb. 10.
- Corpus Sigillorum Neerlandicorum: voorpagina, afb. 9.
- Heemkronyk 1998, nr. 2: afb. 17.
- Helmonds Heem 1994, nr.1/2: afb. 14, afb. 15, afb. 20.
- De Heren van Kuyc 1096-1400: afb. 8, afb. 11.
- Historische kaart van Noord-Brabant 1795: afb. 19 (bewerking).
- Kapittels en Kanunniken in de Meierij: afb. 16.
- De Lindeboom 1981: afb. 12.
- Noordbrabantsche Almanak 1890: afb. 6
- Noordbrabantsche Almanak 1891: afb. 1, afb. 5.
- Sterksel 1197-1653: afb. 18.1, afb. 18.2.
- Taxandria 1916: afb. 7.1, afb. 7.2.
- Taxandria 1917: afb. 3.2.
- D'n Tesnuzzik 1993, nr. 3: afb. 3.1,
- D'n Tesnuzzik 1993, nr. 4: afb. 4.
- Wapens en vlaggen van Noord-Brabant: afb. 13.

Over de schrijver

Geboren in het Engelse Coventry uit een Helmondse vader en Mierlose moeder ben ik met mijn ouders in 1959 op 't Hout terecht gekomen. Sinds de annexatie van 1968 mag ik me Helmonder noemen. Van jongsaf aan heb ik een warme belangstelling voor geschiedenis en vorstengeslachten gehad. Zelf ben ik in 1974 als middelbare scholier begonnen met stamboomonderzoek. Allereerst met mijn eigen familie Vogels en later ook met onderzoek naar de rest van mijn voorouders, en andere interessante Helmondse families. In 1981 ben ik lid van de heemkundekring Helmond-Peelland geworden om mijn horizon te verbreden. Op bestuurlijk vlak heb ik in de periode 1987-1991 een bijdrage kunnen leveren. Ook dit jaar hebben ze me weer weten te strikken.

Van het een komt het ander. Door middel van lezingen en cursussen over stamboomonderzoek heb ik de gelegenheid om mijn enthousiasme, ervaring en kennis over dit onderwerp over te dragen op de beginnende onderzoekers. Daarnaast ben ik iedere twee jaar met een informatiestand op de Brabantse Genealogische Dag in Tilburg aanwezig om de mensen globaal en in detail op weg te helpen in hun eigen onderzoek.

Een leuke bijkomstigheid waren in 1994 de filmopnamen in het kasteel van Helmond. Angela Groothuizen bracht toen met de bekende Amerikaanse actrice Katherine Helmond een bezoek aan Helmond voor een televisieprogramma. En daar zochten ze iemand die de stamboom wilde uitzoeken en presenteren. Dat was dus "no problem" met daarbij nog een gratis

gastoptreden van de standaardruiter van het Mierlose gilde Sint Sebastiaan op de televisie.

Onderzoek, het ordenen van informatie en het leggen van verwantschapsrelaties is echter mijn grote hobby. Tegen publiceren zag ik op, totdat ik in 1990 in teamverband een themanummer over stamboomonderzoek voor het Helmonds Heem moest verzorgen. Vanaf die tijd heb ik bij gelegenheid enkele artikelen geschreven voor diverse heemkundige en genealogische tijdschriften en medewerking verleend aan andere.

Terwijl voorheen het accent op eigen voorouders lag ben ik me in de laatste tien jaar gaan verdiepen in de oudste regionale geschiedenis. Tot mijn constante verbazing is er op tal van plaatsen nog zoveel te vinden, waarover dan weer te publiceren valt. Op de spreekwoordelijke plank ligt dan nog het een en ander om opgepakt, aangevuld en afgemaakt te worden. Bang om me te vervelen hoef ik dus niet te zijn.

In het dagelijks leven ben ik werkzaam bij de Gemeente Helmond. In een ver verleden heb ik een korte tijd op het Helmondse Gemeente-archief gewerkt. Vanaf 1980 vorm en beheer ik als allround documentair informatieverzorger het moderne archief van mijn collega-ambtenaren. Met als specialisatie Bouw- en Woningtoezicht. Hobbymatig gaat mijn interesse echter uit naar de wat oudere geschiedenis. Buiten mijn baan als ambtenaar ben ik nog succesvol als vader van een zoon Tom, en twee dochters met naam Judith en Tanja.

Belangstellenden die sterk geïnteresseerd zijn, of zelfs nadere informatie over de in deze publicatie voorkomende families kunnen verschaffen, zijn welkom om contact met mij op te nemen. Het is mijn bedoeling om een artikel over enkele van die families te gaan schrijven.

Hans Vogels
Nemerlaerhof 76
5709 NL Helmond
Tel. 0492-510348

